

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXXXIX. évfolyam • 2004. június

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Erdei iskola Pörbölyön

A megnyitó ünnepség

A Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Részvénytársaság ismét bizonyította, hogy tevékenységével a természet szolgálatában áll. Ez év tavaszán Pörbölyön a gazdaság volt szociális épületéből kialakított erdei iskolát avatták. Megnyitó beszédet mondott *Cseh Béla*, a bajai Eötvös József Főiskola Gyakorló Általános Iskolája Felsővárosi Iskola részének igazgatója és *Csonka Tibor* vezérigazgató. *Nagyné Bernschütz Judit* szakvezető tanárnő elmondta, hogy szakmai, módszertani segítséget nyújtanak az erdei iskolának, így kívánják elősegíteni a tanulók, látogatók környezettudatos magatartását. Az erdei iskola programjai elsősorban 6–14 éves tanulóknak készültek, de szerveznek foglalkozásokat óvodás korúaknak is. A részvénytársaság a tetőtér beépítésével megteremtette a bentlakásos oktatás feltételeit is. Az ártéri erdőkön áthaladó erdei kisvasútról ta-

Nagyné Bernschütz Judit

Akik a műsort adták

nulságos és látványos oktató utakat szervezhetnek a foglalkozást vezető tanárok, és meggyőződhetnek arról, hogy

a Gemenc Rt. valóban a természet szolgálatában áll.

Pápai Gábor

Erdész-utánpótlás

Helytörténeti bemutató

A harmadik oldal

Tiborc panasztól bangos a bazai erdésztársadalom. Már megint bántottak minket. Igen, a nagy vetélytárs a természetvédelem ismét lépett egy nagyot. (lásd Sódor Márton cikke) Türibetetlen, bangzik fel védett és védelemre tervezett erdőrészeleteink mélyéről.

Ágazat vezetésünknek /van ilyen?/ évek óta nem tűnik fel, hogy helyben járunk. Iránytű nélkül sodródunk, nem tudunk mit kezdeni nemes elődeink által kivívott nemzetközi tekintélyünkkel.

Az 500 ezer hektár új erdő telepítése már nem olyan vonzó ajánlólevél, és éppúgy megszürrült Kaán Károlyra való bivatkozásunk is. A megjelent koncepció, helyenként nem kellően konkrét megállapításaival együtt is felöleli mindazt, amelyet az ágazatunknak az 1996 évi törvények megjelenése után nyilvánosan fel kellett volna vállalnia, első számú PR. stratégiaként menedzselni.

Nevezetesen arra gondolok, hogy az erdész az aki komplex módon gondolja az erdei élet-közösséget, kielégítve a tartamosság, biológiai sokféleség, többcélú hasznosítás iránti igényeket és ezzel meg tud felelni a természetvédelem ide vonatkozó elvárásainak is.

Helyzetünket nézve sokkal nagyobb a baj, mintsemhogy szó nélkül elmehetnénk az események mellett.

– hogy a kellően át nem gondolt-közel sem egységes-fakitermelési korlátozások során 10.000 m³-ként 100 erdei munkabély szűnik meg,

– hogy az erdészek, szakmunkások utcára kerülve szociális terhet jelentenek a társadalomnak akiknek esélye sincs újra munkába állnia saját területén

– hogy többszázezer m³ olyan fatömeg is elpusztul, amely az ő megélhetésüket is biztosíthatná a nemzetgazdaságot érő milliárdos károk mellett.

Nem, mindezeket valószínűleg nem mondta el nyomtatékkal senki ott ahol ennek súlya van. Akkor lobbiznunk kell! Sajnos az Rt.-k nem képesek egységes csapatot alkotni, mivel hatalmas energiát kötnek le az egyéni küzdelmek. Nincs idő az erdővel együttesen foglalkozni. Ezt megteszi helyettünk a természetvédelem. Akkor miért vagyunk felháborodva?

Ilyen mentalitás mellett Tisztelt Kollégák figyeljük a pályázati kiírásokat:

„Természetvédelmi öröket kerestünk”

Dr. Papp Tivadar

Tartalom

Konkolyné dr. Gyuró Éva
A fekete nyár
kultúrtörténete174

Akadémiai díjak177

Koltay András:
A hazai erdők egészségi állapotának változásai.....178

Sylveszter Lajos:
Székely ember az erdőn arat 181

Leipold Árpád:
A magyar erdészeti irodalom egy még
megírásra váró könyve.....183

Apatóczky István:
Beszélgetés Orsós János kerületvezető erdésszel184

Újabb közmunka lehetőség185

Moskovszky Éva:
Háziipari fajták Európában186

Gfellner Péter:
Szarvasgombás ültetvények Magyarországon...?.....187

Rumpf János: Történelmi emlékhely188

Pedroni Emma Anna:
Emlékezés Kempelen Farkasra189

Balázs István: Az erdészeti ágazat jövője190

Scholtz Péter:
Gépi talaj-előkészítés a Pécsvárad Erdészetről191

A Vásárhelyi-terv magánerdészeti
vonatkozásai.....193

Hajdú István: Gondolatok a Föld napjáról195

Ignác Magdolna: Vadászati gyűjtemények196

Szemerey Tamás: A selmeci nótákról197

Egyesületi hírek199

Fésű József György: „Börzsöny a mi műhelyünk”204

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXXXIX. évfolyam 6. szám (június)

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: DR. SZIKRA DEZSŐ

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: Andrási Pál, Apatóczky István, dr. Bartha Dénes, dr. Czerny Károly, Detrich Miklós, Greguss László Géza, dr. Járasi Lőrinc, Mihályfalvy István, dr. Sárvári János, Zétényi Zoltán.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: CSERÉP JÁNOS elnök

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2004. május 25.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: „Meggyűrdöve”. Fotó: Szakács László

A fekete nyár: kultúrtörténeti, kertészeti és tájalakítási vonatkozások

A Kárpát-medencében honos, terebélyes koronájú fekete nyárakból mind kevesebbet találunk a folyók és tavak partján, kertekben, parkokban és az utak mentén. A mélyen repedezett sötét kérgű fekete nyár vízközvetben díszlik a legszebben, de meleg száraz homoktalajokon is megél, ahol magas a talajvíz szintje. Legismertebb talán az útsor-faként ültetett oszlopos változata, a jegenyenyár. Rügye, kérge drogot tartalmaz, gyógyászati szerepéről, belső és külső hasznairól a régi füveskönyvek is beszámolnak.

A nyárfa **megnevezésének** eredete a fa ökológiai igényeihez, élőhelyéhez köthető. A magyar nyelv történeti etimológiai szótára a 'nyár' címszó alatt hivatkozik az uráli eredetre, ahol az alapszóalak, a 'nor' eredeti jelentése mocsár, nedvesség lehetett. Ebből származik a víznek, mocsárnak, nedves talajnak és a nedvességet kedvelő növényeknek összefüggő megnevezése. Ez az értelem jelenik meg a középkori említésekben, ahol a „nyérfa” a nedves, mocsaras helyet és a nedves, homokos talajt kedvelő igénytelen fajok nemzetsége, faja, egyede. Vízparton ábrázolja *Plinius Secundus* is a nyárfát az i.sz. I. századból való természetleírásában (1. ábra).

1. ábra. Nyárfa ábrázolása *Plinius* művében

Szamota János, a régi magyar oklevelekben előforduló szavakat tartalmazó oklevél-szótárában a 'nyár' címszó a nyárfa és a nyárerdő értelemhez köthető megnevezéseket sorolja. Több helynevet említ: „Tercia pars tributi pontis Narhyd” stb. A „Nyárad” **földrajzi név** eredete a nyárfákkal szegélyezett vízfolyásra utal. Nyárfasorról (akheriosz) kapta a nevét a görög Akherón folyó. Nyárad, a Maros bal oldali mellékfolyójának neve Erdélyben. Azonos nevű település, Nyárad, Veszprém megyében található, amelynek első, 1237-40 közötti írásos említése „Naryhag”, nyárfákkal benőtt hely, a nyár fajnévből származik. Nyáregyházát 1411. évi oklevélre hivatkozva említi *Csánky* (Nyar, Nyareghaz), amely eredetileg nyárfás hely értelmű lehetett és ez 'egyház' utótag akkor járulhatott hozzá, amikor a falu elpusztult, s csak templomának romja maradt meg. Létezik még a helynevek sorában Felsőnyárad, Kisnyárad, Mezőnyárad.

Melius Péter kétféle nyárfát említ, az egyik fehér, a másik fekete. A **nyárfák hasznairól** elbeszéli, hogy belőle csinálnak a „barbélyok pópiumolajt”. A fehér nyár borbán áztatott héja a „farsábásoknak, kiknek keresztcsontja fáj, igen jó, csepegő vizeletet megállat”. Külsőleg: „az nyárfáknak levelét melegen kösd az fülre, vagy csepegesd a nyár bimbóit ha mézben főzöd, homályos szemet gyógyít. A pópiumolaj jó hévségből támadt dagadások és fájások ellen.” Megismerhetjük az ópium, vagy pópiumolaj készítését is: „Szedd meg az jegenyenyárnak az bimbóit, azelőtt, míg meg nem levelezik, ezt hadd disznóhájbán, tarts[d] ott, míg az több füvek kinőnek, tégy azután aizómát, azaz a házon termő zöld füvet, az mezőn termő zöld sülfüvet is, Crassula majort, vagy Cotyledont, aki olyan mint az bab, az övének sok bulbiskói vannak, mint egy földimogyorónak, rókamonnak és vadbábnak híják ez füvet. Bryonia albát, földi tököt, akinek nagy gyökere vagyon, az kertekben terem, mind az kétféle cypkének rózsabimbóját, az egyik Rubus cypke, a másik ebycypke, azaz galagonyafű, ennek is az bogóját és az nagy lapunak és a Solanumot, azaz ebszólót. Ezeket törd öszve, és mind az

füveket és legyen az levében az disznóhájbéli pópiumot főzd meg erősen, keverd jól, legyen kenő ír benne.”

A nyárfához kötődő misztikus hitek, hiedelmek

*Jankovics Marcell*től ismerhetjük a fához kötődő hiteket, hiedelmeket. Az animizmus primitív vallási forma alapja az a hit, hogy a közösség valamely állattól, növénytől, ritkábban valamely élettelen tárgytól, totemtől származik. Ez az ősi lélekhit az istenhitek alapja és nagyon sokféle változata létezik. A fák animisztikus tiszteletére számos példát hoztunk már a korábbiakban is. Emlékezzünk a tölgyek templomként való tiszteletére. A nyárfával kapcsolatos hit az észak-amerikai hidatsza indiánoknál jelent meg, ahol a nyárfa árnyékát (árnyéklekét) olyan képességekkel ruházták fel, amely – ha kellő módon közelítenek a fához – segíti őket vállalkozásaikban.

Az *életfák* a szellemvilág és a valóság összekötői. Fáktól származhat emberi lélek, fák lehetnek istenek szellemének lakhelyei és az emberek lelke is tovább él az emlékükre ültetett vagy sírjukon kisarjadt fákbán. Aranyalmafák, aranykörtefák, topolyafák (nyárok) is gyakran jelennek meg a mesékben, mint megölt hősök vére nyomán kisarjadt fák. Több szerző, köztük *Plinius* is ír a rómaiak fatiszteletéről. „Valamikor réges régen a fák voltak az istenek lakóhelyei. Az egyszerű nép a környék leg-hatalmasabb fáját az ősi hiedelemnek megfelelően még ma is valamelyik istennek szenteli. A különféle fákat is valamely isten saját tulajdonaként tisztelték, így a tölgy Jupiteré volt, a babér Apollóné, Minerváé az olajfa, Vénuszé a mirtusz, Herkulesé pedig a nyárfa”. Ugyanakkor a *Historia Naturalis*ből a fák leírásánál megtudjuk, hogy azokat a fákat, többek között a nyárat, amelyek nem hoznak termést, így magról nem szaporíthatók, szerencsétlennek és elátkozottnak tartották.

Jankovics ugyanakkor elbeszéli, hogy a fák, faodúk isteni szellemmel felruházott emberek szülőiként is megjelennek. Az oszlopos nyárfa feltűnik az *Égigérő fa* mesékben, ahol a faanya elrettentő aspektusa bukkan fel. A Tün-

dérszép Ilona meséjében, amikor a hős ki akarja vágni az égigérő jegenyét, a fán kinyílik egy ajtó és kiszól belőle egy öregasszony, hogy másszék inkább fel a fán, nem bánja meg. A hős így is cselekszik, azonban újabb ajtó és mögötte szüntelenül forgó kasza állja útját.

Az életfák között a *fehér nedvet* adó fügefának volt kitüntetett szerepe. A füge elterjedési területénél jóval északabbra a *fehér törzsi fák* – a nyír és a nyár –, valamint a fehér gyantájú fenyőkhöz kapcsolódott ez a képzet. Az életfa és nedve, a tej az élet vize. A fa gyökerei közül felbuzogó forrásából gyűlik össze a varázserejű fehér vizű tó, amelyben a holtak feltámadnak. Egy *Erős János* gyűjtötte mesében a hőst a tündér nyárfává varázsolja. Ikertestvére úgy segít rajta, hogy a nyárfát kettévágja és a tóba löki, ahonnan hétszer szebben tér vissza az életbe.

A fák, amellett, hogy az emberi vagy isteni szellem hordozói és továbbvivői, a faszellemet gyakran antropomorf jeggel megszemélyesítik. A faszellemtől mindmáig legáltalánosabb formája az olyan élő fa, amit a képzelet néhány isteni vagy emberi vonással ruházott fel, sőt olykor szó szerint felöltöztetett. A *Kalevalában* olvashatjuk, amint Lemminkeinen így beszél az erdők istennőjéhez, Mielikkihez:

„Borítsd az erdőt gyolccsal,
posztóval a rengeteget,
keríts a nyárfára köntöst,
ékes rubát az égerfára!”

A fekete nyár hiedelmi szerepét naptári helye és élőhelye, valamint fájának vérvörös színe is magyarázza. Plinius leírása szerint „Campaniában a nyárfát a (szeptemberi) szőlővel házasítják össze, s az házastársát ölelve ennek ágai között messze felkapaszkodik”. Ez a hiedelem az ártéri ligeterdők cserjeszintjében élő, nyárfákra felfutó vadon élő szőlők megfigyeléséből ered. A nyár és a szőlő összekapcsolásából adódik, hogy a nyárfa a Dionüszosz kultusszal összefüggésben is említésre kerül. Nyárfalombbal koszorúzták azokat, akiket a bor és a természet nemző erejének istene kultuszába beavattak.

A vizes területeken, vízpartokon élő fák – nyár, nyír, éger – azért váltak a **sorsfordulók jelképeivé**, mert a vizek választóvonalat, határt szabnak a tájban, így egyetemes határjelképpé váltak. A nyárfa az őszi napjegyenlőség szimbóluma, amelyet követően az éjszakák hossza meghaladja a nappalokét, így ennek a napnak gyászos a hangulata. A napjegyenlőség szimbolikus ábrázolásánál a sötétség és a viláosság egyensú-

lyát jelenítik meg. A fehér nyár sötétzöld levélszíne és a molyhos, világos levélfonák közötti ellentét miatt válhatott a napforduló jelképévé – véli Jankovics.

A fekete nyárat sötét lombja, fekete kérge, vérvörös fája teszi a halál szimbólumává. Arany nyárfalevél-koszorúkat és nyakláncokat találtak a 4500 éves mezopotámiai királynősírokon. Az Odüsszeiában Kalüpszó nimfa halálszigetén az alvilág bejáratánál nyárfán, égerfán és jó illatú ciprusfán halálmadarak raja fészkel. *Surányi* írja a nyárfa szimbolikáról, hogy nemcsak a halál, de „a feltámadás jelképe is és a Hold istennő gyógynövénye. A főnőciciak és a kergizet is szent faként tisztelték. Elterjedt hiedelem szerint Krisztus keresztjét is nyárfából ácsolták, s rettenetében azóta is remeg a levele.”

A fehér nyár görög mitológiai vonatkozásairól ír *Godet*. Hellaszban a nyárfát az alvilág istenének, Hádésznek szentelték. A monda szerint Hádész szerelme, Leuké halála után megengedte, hogy az eliziumi mezőkön, ahol a holtak lelkei tartózkodnak, nyárfák nőjenek. A szentnek tartott fák a holtak birodalmában az emlékezés tavának partján nőttek. A fehér nyárfát, mint az alvilág fáját, gyakran ültették temetőkbe, emlékművek köré.

A nyárfa a magyar néphitben is a halál, a fekete gyászt jelképezi.

„Jegenyefa tetején,
két balló ül feketében,
Gyászzrubájuk engem illet,
Mert engemet már nem szeret

Az én kedves rózsabimbóm, galambom”.

Lázár Ervin gyűjtése

Famatuzsálemek, kertészeti, útfásítási alkalmazás

Annak ellenére, hogy a nyárok rövid életű puhafák, néhány famatuzsálemet mégis találunk az országban. Szép idős, 5-6 méteres törzsmérőjű fehér nyár példányok találhatók Sárváron, Mosonmagyaróváron, Ercsiben. Az óriás famatuzsálemekhez gyakran családfa-mondák kötődnek. Az egyik legszebb történet a hédervári Kont-fáról íródott, amely a család szigetközi kastélyának parkjában állott, mára már elpusztult. A három vármegye, Győr, Moson és Pozsony határán álló fehér nyárfa korát a hatvanas években 300 évesre becsülték, de *Balogh András* 1968-ban közli, hogy az általa 1953-ban rajzban megörökített fa helyén annak őse állott, amely azóta többször megújult. Hatalmas csonkjá a háborúban kiégett.

A Héderváry család regényes hajlamú utódai a fa lassú pusztulását a 19. század harmincas éveiben a család kihalásával kapcsolták össze. Történetét *Rapaics* írja le. „Gróf Khuen-Héderváry Károly 1911-ben, miniszterelnöksége idején emléktáblával jelölte meg amilyen elmondja, hogy milyen szerepet játszott ez a fa a Héderváry-család történetében. ... Azzal kezdi, hogy ... már a tatárjáráskor állott, s Moson megye rendei alatta gyülekeztek 1241-ben, amikor a papok a tatárok láttára a kenyeret kővé változtatták. A kővé vált kenyér, pénz mondája ősrégi. Ugyanezen fa alatt esküdtek össze a felirat szerint Kont és társai Zsigmond ellen. Az így családi totemmé avatott fa együtt pusztult a Héderváry-családdal, valahányszor az utódok közül egy családtag meghalt, mindannyiszor egy-egy ágát vetette le. ... Vannak olyan fák, amelyek egész ágakat is levetnek magukról, pl. a jegenyenyárfák alatt ősszel méteres ágakat is láthatunk. Az ilyen fa épp olyan választó réteggel készíti elő az ágak leválását, mint az őszi levélhullást. Kisebbségben a többi nyárfán is mutatkozik ez a jelenség. Nyilvánvaló, hogy a család tagjai ennek alapján alkották meg a Héderváry-fa mondáját, s mivel a Héderváry-család hírnevét Héderváry Kelemen alapította meg, aki vitézül harcolt a tatárok ellen, a feliratnak a tatárjárással kellett kezdődnie.”

E nevezetes fának Balogh András festőművész-tanár gyönyörű rajza, majd *Vajda Ernő* Öreg fák c. könyvében szereplő 1965. évi fényképfelvétel és *Devecseri Gábor* költeménye állít emléket (2. ábra).

E verssel – versenyző fehéryárfát a nép

Hédervárott „Kont-fá”-nak nevezik.
Az összeesküvők hevét, nevét
örzik, susogják friss levelei.

Zeng minden új ága, Csak törzse ballgat,

Mert ő ballotta akkor esküjüket.

S most is rájuk figyel, kik tudták miért ballak

Béke velük.

A zsarnokok

Építbetnek gyönyörű csarnokot,
Szolgálbatnak, közvetve baladást
és szellemet

(véres tetteket nagy idő temet):

hiába – senki mást

nem őriz érző emlék, folyton s mindörökre

csak azt, ki először kiált nevükre nemet.

Devecseri Gábor verse

2. ábra. A hérvári Kont-fa. Fotó: Vajda Ernő

A koros fekete nyákról Bartha Dénes adott ismertetést az Óriás nyárfák c. cikkében az Erdészeti Lapok 1992. évi júliusi számában. Említi a Raymann János Ádám által 1724-ben bemutatott zempléni odvas fekete nyár törzset a Latorca mentén, amelynek törzskörmérete $16 \frac{1}{4}$ bécsi ölt tett ki. A szemléltetés végett a 18. századi szerző hozzátette, hogy „belsejében három-négy pár kényelmesen táncolhatott”. Később, a 19. század idején ültették azt a Hont megyei Szud községbeli fekete nyárfát, amelyet a Kont-fához hasonlóan családmonda övez. A fát akkor ültették, amikor Semberly Imre, az 1848-49-es szabadságharc honvédelmi bizottmányának tagja született, és amikor meghalt a fa ágait vihar törte össze. Hatalmas fákból álló feketenyár-csoportot találhattunk a Kenessey család birtokán a Kápolnásnyék melletti Pettendypusztán, amelyben a legterjedelmesebb egyed magassága 31 m, törzskerülete 14 m-t tett ki. Ennél is magasabbra, a leírások szerint 42 m magasra nőtt az a két fekete nyár, amely a Duna-Dráva szögletében a századelőn még állott és a helybeli monda szerint a törökök is hűsöltek alattuk. A Duna mentén Pozsonynál, a szabályozás ellenére is sok szép idős egyed maradt fenn a folyó menti ligetekben. A legszebb, legterjedelmesebb, 5-7 m-es törzskerületű példányokat Reviczky Gyula költő, Deák Ferenc, a haza bölse és Győrök Márton liceumi tanár emlékének szentelte a pozsonyiak kegyelete. Szintén Bartha Dénes írásából tudhatjuk, hogy Martonvásárott a Brunswick kastély angolkertjében, a Rózsa-szigeten álló óriás fekete

nyárat Beethoven-nyárfának keresztelték el, mert azt tartották, hogy a híres klasszikus zeneszerző gyakorta üldöngélt ihletet merítve a Rózsa-sziget békéjében ez idős nyár alatt. Balogh András rajza az 1960-as években már csak a kidőlt famatuzsálem fekvő törzsét örökíthette meg (3. ábra).

A fekete nyár legismertebb fajtája az oszlopos **Populus nigra** cv. Italica, a lombardiai nyár vagy jegenyenyár. Hegghi szerint az első példányok a 17. század végén Varsó környékére kerültek Dél-Európából, ahol már régóta előszeretettel ültették. Majd 1745-ben Lombardiából Wörlitz környékére is eljutott az oszlopos nyár. Godet úgy tudja, hogy a 17. század vége táján vándorolt be ez a nyárfá Perzsiából a Földközi-tenger térségébe, és Közép-Európában csak egy századdal később jelent meg. Szerinte először a Dessau melletti Wörlitz parkjába ültettek 1740-ben egy Lombardiából származó porzós fát, amelynek leszármazottaiként tartják számon a kelet- és közép-németországi jegenyenyárakat. A Közép-Rajna-vidék jegenyéi francia eredetűek lehetnek. Napóleon, aki sok utat épített Németországban, nagyon kedvelte ezt a fajtát, és mindenhol fasorokat telepített belőle hadiútjai mentén, így Franciaországban és Elzászban is. Innen átkerülve Svájc nyugati részén szintén igen sok jegenyenyár-fasor volt található.

Az Anglia és Írország fáit bemutató monográfia a jegenyékről elmondja, hogy a Pó folyó mellékéről eredeztetik, ahol vélhetően a 18. század eleje táján jelent meg, mivel korábban sem a klasszikus angol utazók, sem a középkori olasz szerzők nem számolnak be róla az útleírásokban. Viszont Ray és más angol utazók 1763-ban említik a pármái herceg rezidenciáját díszítő csodás fasort a lombardiai Colornóban, amelyről úgy tudták, hogy Levantéből

hozták be és nem Kis-Ázsiából. Az első kis-ázsiai előfordulásról W. G. Broune 1798-ban számol be a Damaszkusz környéki síkságon. Franciaországba 1749-ben került be, és általánosan állítják, hogy Angliában elsőként 1758-ban Essexben ültettek lombardiai nyárat.

A jegenyenyár tájkaraktert formáló, olykor több kilométer hosszú fasorai szerte Magyarországon igen elterjedtek voltak az elmúlt évszázadban. Telepítettek utak mentén, vízpartokon, de ültették parasztudvarokba is villámhárítónak. Az oszlopos nyárat egykoron, s ma is sok helyütt topolyafának nevezik. Rapaics idézi Kazinczy angolkertekről szóló teoretikus összefoglalóját, amelyben beszél a barokk kertekben megcsönkített, megerőszkolt fák természet ellenére való voltáról és dicséri a „nyugadalmas nagyságot”, a természetességet. „A nagy stílusú angol kert az, midőn az ember nem kertben, hanem szép természetben véli magát. Mi lehet szebb, mint a Duna ligetei, s szép tölgy-, nyár, s topolyafák a Tisza szélein.”

Betegségérzékenységük miatt más hasonlóan oszlopos, vagy kúpos koronájú fajokkal váltották fel a kiöregedett fasorokat. Néhányat azonban ma is találunk a Balaton-felvidéken Keszthely és Badacsony térségében, a Bakonyban, de a Hanságban és Északkelet-Magyarországon is. Kapocsy György a Kont-fa mellett bemutatja Szegedi Róza badacsonytomaji jegenyefáját, amely a híres Badacsony-hegy oldalában álló, páratlan panorámájú présház előtt dacol az idővel. A ritka méretű jegenye egykoron facsoportban állt, ma már egyedülként maradt meg a múlt idők tanújaként, de száraz ágai jelzik, hogy éveivel talán meg vannak számlálva.

A nyárfasorok – ma főként nemes nyárok – egykoron a jegenye mellett (a fehér és fekete nyárok is) igen elterjedtek voltak településekben, de külterületen is

3. ábra. A Beethoven-nyárfá. Balogh András rajza

4. ábra. A Városliget a Páva-szigettel. Rohbach 19. századi ecsetrajza

mint mezővédő erdősávok és öntöző- és belvízelvezető csatornák partjait kísérő fasorok. A pesti Városliget helyén egykoron az Ökördűlőnek nevezett legelő fásításánál is alkalmaztak nyárfákat. A 18.

században telepítették a Városerdőt, amelyből azután közparkot alakítottak ki. *Schams Ferenc* írja le a Városliget kialakulását. „Városligetnek, vagy Új Nép-kertnek neveznek a város birtokában

levő 308 ha sík földet. ... A Király utca végén kezdődik. A Terézváros szélső háza- it elhagyva nyomban belépünk a nagy lombos nyárfasorba, amelyet mindkét oldalán megnyírt vadgesztenyefák szegélyeznek.” A parkban az egykori mocsaras területen létesített tó közepén lévő szigetet Páva-szigetnek nevezték el. A korabeli ábrázolásokon jól láthatók a vízparti topolyák és más nyárfajok (4. ábra.)

A nyárfasorok sorsa nem volt mindig viszontagság nélküli. A debreceni egyetemi negyedbe vezető jegenyesorról azt tartják, hogy őrtálló huszárok vigyázták a fiatal fák növekedését, miután az első eltelepített csemetéket mind kitorték és elhordták. A fasort újratelepítették és a fácskák mellé Simonyi óbester egyenként őrséget állított. Napjainkban is sok a vandál pusztítás, vagy a tűzifa-szerzés céljából való fakivágás az utak mentén is. Fontos volna a kiöregedett, illetve az illegálisan kivágott fák pótlása, különösen matuzsálemi kort megélt sorfák és történelmi emlékhelyeinket díszítő példányok esetében.

Akadémiai díj

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége a NYME rektorát, Prof. Dr. Faragó Sándor intézetigazgató egyetemi tanárt, a mezőgazdasági tudomány kandidátusát, Prof. Dr. Koloszar József tanészékvezető egyetemi tanárt, a mezőgazdasági tudomány kandidátusát és Prof. Dr. Mészáros Károly intézetigazgató egyetemi tanárt, az Erdőmérnöki Kar dékánját, a mezőgazdasági tudomány kandidátusát a természetközeli erdő és vadgazdálkodás területén kifejtett kiemelkedő tudományos eredményeikért megosztott akadémiai díjban részesítette.

2004. április 27-én Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke Prof. Dr. Faragó Sándor intézetigazgató egyetemi tanár, a NYME rektora, a mezőgazdasági tudomány kandidátusa, Prof. Dr. Winkler András intézetigazgató egyetemi tanár a NYME rektorhelyettese, a mezőgazdasági tudomány doktora, Prof. Dr. Neményi Miklós intézetigazgató egyetemi tanár, a NYME MÉK dékánhelyettese és Prof. Dr. Winkler Gábor intézetigazgató egyetemi tanár, a műszaki tudomány kandidátusa részére közgyűlési képviselő megbízó levelet adott át. Az Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottságához tartozó

nem akadémikus köztestületi tagok három évre választották közgyűlési képviselőjükké Prof. Dr. Faragó Sándort és Prof. Dr. Winkler Andrást, s az Agrárműszaki, Mezőgazdasági Biometriai-Biomatematikai és Mezőgazdasági Biotechnológiai Bizottságához tartozó nem akadémikus köztestületi tagok pedig három évre választották közgyűlési képviselőjükké, Prof. Dr. Neményi Miklóst.

A Műszaki Tudományok Osztálya Építészettörténeti és Műemléki, Építészettudományi, Településtudományi Bizottságához tartozó nem akadémikus köztestületi tagok ugyancsak három évre választották közgyűlési képviselőjükké Prof. Dr. Winkler Gábort.

A megválasztottak az MTA közgyűlésének tagjaként segítik a következő három évben a közgyűlés munkáját.

A MTA közgyűlésnek május 3-i döntése nyomán az akadémikusok testülete negyven új taggal bővült. Az új levelező tagok közé választotta az Agrártudományok Osztálya Erdészeti Bizottsága Prof. Dr. Mátyás Csaba egyetemi tanárt, a mezőgazdaság tudomány doktorát, a NYME Környezettudományi Intézetének vezetőjét.

A kitüntetetteknek gratulálunk!

34 éves, erdő- és vadgazdálkodási technikus, több mint 10 éves szakmai gyakorlattal munkát keres. Minden megoldás érdekel. Tel.: 06 20 9937-908

Ember és fa

Mennek az úton. Szinte egymásba nőve. Ölében a műanyag cserép és benne ül puhán rezgő zöld lombja rejtekében a fa. A tápanyagtartály sárgás levéből hosszú, lassú körtöykat iszik és mesterségesen dús koronája ontja az oxigént. Fóliaernyő borul az arca és a növény fölé. Egy kilégzés, egy belégzés. Beszippantja a kifújt levegőt és oxigént lehel az ember szomjas torkába.

Csak mennek. Az utcán a többi ember, ölükből cserép s benne fák bólogatnak. Egymásból élnek; belégzés, kilégzés.

Egész erdő imbolyog a savas esőktől feketére mart falak között, a széthullott, mérgezett légkör neon-színű ködfelhőiben.

Mennek egyre összenőve, csak a növényt nézik, egymást észre sem veszik.

Már csak puha, illatos, párásan rezgő, fényes zöld leveleket csókolunk, csókolunk ez tán.

Sárvári János

A hazai erdők egészségi állapotának változásai az elmúlt 15 évben

Gyakran és sokféle fórumon merül fel a kérdés: milyen a hazai erdők egészségi állapota? A válasz nem egyszerű, hiszen a kérdés több irányból, szemszögből is megközelíthető. Az Erdészeti Tudományos Intézetben folyamatos, széles körű adatgyűjtés és elemzés történik az erdőkre vonatkozóan. Több tudományterület bevonásával kutatják érdeink szinte minden rezdülését, változását. A szűkebb értelemben vett erdővédelmi vizsgálatok során közvetlenül a fák egészségi állapotát és annak változásait regisztrálják. A tágabb értelmezésű erdőállapot-kutatások már az egész erdei ökoszisztémára vonatkoznak, és ennek csak egyik eleme, vagy mondhatjuk indikátora, a fák egészségi állapotának változása. Az erdei életközösségekre vonatkozó többszintű megfigyeléseket – a korábbi lapszámban bemutatott – erdővédelmi monitoring rendszerek keretében végzik.

Az erdők egészségi állapotának meghatározásához elengedhetetlen a rendszeres, széles körű és folyamatos adatgyűjtés. Ezt a feladatot látják el az erdővédelmi mérőhálózatok. A rendszer működtetésének eredményeként pontos képet alkothatunk a különféle megbetegedések, károsodások megjelenéséről, intenzitásáról és térbeli elhelyezkedéséről, valamint ezek változásairól. Mindemellett az egyre szélesebb körű és intenzívebb kutatások lehetővé teszik a bekövetkezett változások okozati összefüggéseinek feltárását, továbbá széles adatbázist jelentenek a kapcsolódó tudományágak számára.

A hazai erdők egészségi állapotának az elmúlt másfél évtizedben regisztrált változásait és jelenlegi állapotát az 1989-től működő, *Nemzeti nagy területű intenzív megfigyelő rendszer*, a 16x16 km-es hálózat adatai alapján tekintjük át.

A hálózat mintapontjai az ország területére vetített 16x16 km-es rácsháló metszéspontjaira eső erdőterületeken lettek kijelölve. A vizsgált erdőrészek száma jelenleg 65, de a parcellák és a minősített fák száma az erdőgazdálkodói beavatkozások – tisztítás, gyérítés, véghasználat stb. – miatt évente változó. A mintapontokban az állomány korától és fafajösszetételétől függően eltérő számú

egyedet vizsgálunk. A 65 erdőrészletben közel 5600 fa egészségi állapotát rögzítjük évről évre, július 15. és augusztus 15. között.

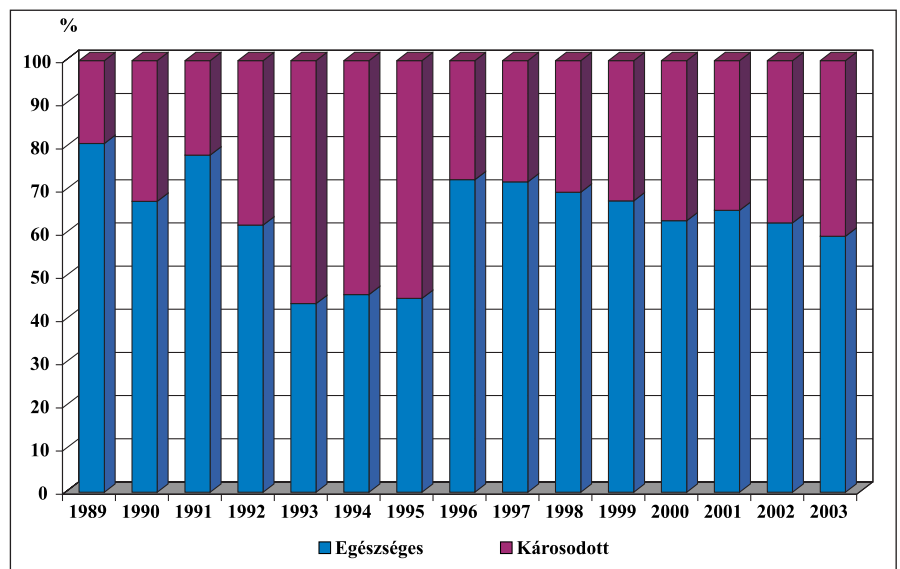
A 16x16 km-es erdővédelmi mérőháló pontjaiban a fák egészségi állapotának meghatározása a nemzetközi metodikához igazodva, de a hazai viszonyokat figyelembe véve, mintegy 54 paraméter alapján történik. Az adatfelvételek során, valamennyi egyeden, a gyökfőben, a törzsön és a koronában meghatározzuk az elváltozásokat, illetve rögzítjük a károsodás mértékére, minőségére vonatkozó adatokat, és ahol lehet a kiváltó okokat is meghatározzuk, feljegyezzük. A felvételi adatokat számítógépen rögzítjük, és külön erre a célra kifejlesztett programmal összesítjük, elemezzük. Az egészségi állapotra vonatkozó adatok terepi felvételét az ERTI erdővédelmi osztályának munkatársai végzik, míg a parcellákban folytatott szélesebb körű vizsgálatokba bekapcsolódik az ERTI többi tudományos osztálya is.

Az egészségi állapotot rögzítő, rendszeres felvételek alapján, évről évre átfogó képet kapunk a hazai erdők egészségi állapotáról, de emellett az idősoros adatokat elemezve az állapotváltozásokat is követni tudjuk.

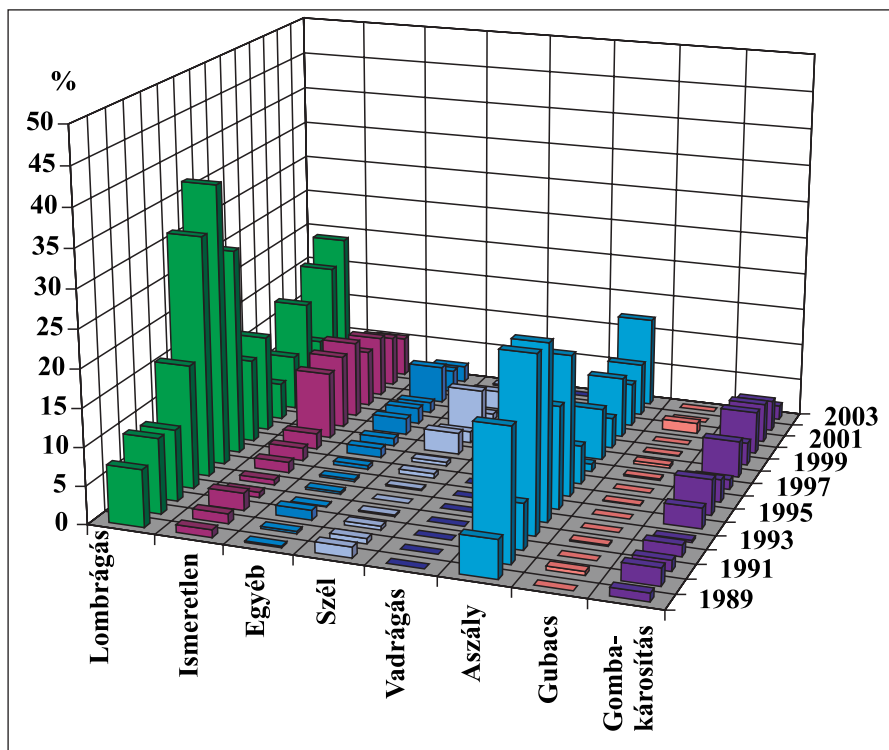
Az erdők egészségi állapotának meghatározására sokféle megközelítés létezik, de általánosan elfogadott, hogy a

lombkorona megfelelő indikátora a fák egészségi állapotának. Ennek alapján kiemelten kezeljük a levélvesztésre és levelelszíneződésre vonatkozó adatokat és ezek változásait. Mindezeket túl a számos vizsgált paraméter közül kiemelünk néhányat, melyeket jelentőségük vagy gyakoriságuk miatt fontosnak tartunk az erdők általános egészségi állapotának bemutatása során.

Elsőként vizsgáljuk meg a fák egészségi állapotának jellemzésekor talán legfontosabb tényezőt, a levélvesztés mértékét. Ez lehet részleges, amikor az asszimiláló felület bizonyos része hiányzik a levelekből, például rovarrágás vagy nekrotikus foltok következtében. Másrészt a levélvesztés jelentheti a lombkorona teljes leveleinek hiányát, például kiritkulás, koronatorés eredményeként. A levélvesztéssel kisebb-nagyobb mértékben érintett fák aránya változó, de évente átlagosan a fák 40-45%-án mutatkozik ez a kárforma. 1993-96 között kiugróan magas értékeket regisztráltunk, de 1996-ra visszaállt a korábbi évek átlaga. Ugyanakkor ettől az évtől kezdve folyamatos és lassú emelkedés figyelhető meg a károsodott fák számában (1. ábra). A lombvesztést előidéző okok közül kiemelkedő a rovarrágás, valamint az aszálykár, míg a gombakárosításból adódó levélkár jóval kisebb jelentőségű. Az ismeretlen eredetű és az egyéb abiotikus károk mérté-

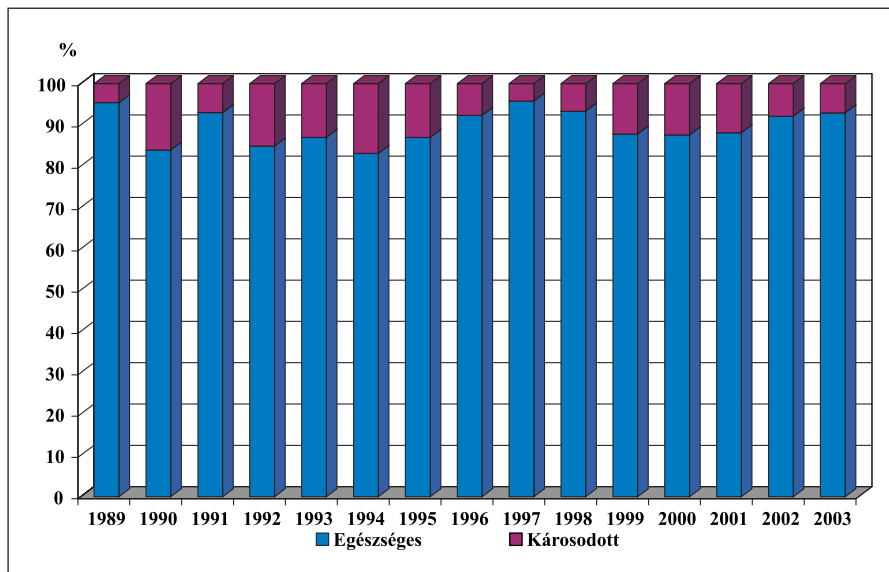
1. ábra. A lombvesztés mértéke

2. ábra. A lombvesztés megoszlása kárfeleségek szerint

ke évről évre változó, de viszonylag alacsony szintű (2. ábra). A lombrágás és az aszálykárok éves változása vizsgálataink szerint egyértelmű kapcsolatot mutat az időjárási anomáliákkal.

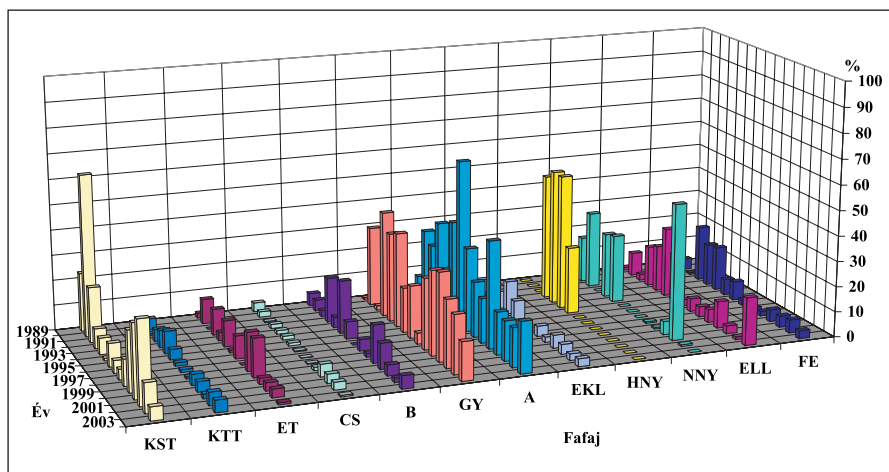
A levélszíneződés jelensége ugyancsak fontos ismerve a fák egészségi állapotának. A levélesztéshez hasonlóan itt is megkülönböztetünk részleges és teljes elszíneződést. A hazai erdők fáinak 10-15%-án jelentkezik a normálistól eltérő színezet a leveleken. Ez az érték azonban kisebb hullámzásokat mutat az egyes években (3. ábra). Megfigyeléseink szerint elsősorban a száraz aszályos időszakok befolyásolják az elszíneződések mértékét, de emellett esetenként a

3. ábra. A lombelszíneződés mértéke

kórokozók, károsítók hatása is egyértelműen kimutatható. A különböző fajajoknál jelentős eltérés figyelhető meg az elszíneződés mértékében. A gyertyánon és akácra rendszeres és magas az elszíneződés aránya, míg a különféle nyárfajok és a kocsányos tölgy esetén az érték évről évre igen változó. A cser-, és kocsánytalantölgy-állományokban alig figyelhető meg elszíneződés (4. ábra).

Ugyancsak a koronák állapotára utal a rügy- és hajtáskárok előfordulásának gyakorisága. Az eddigi megfigyelések azt mutatják, hogy a károk többnyire a levélesztést követő években válnak érzékelhetővé. Míg a levélesztés 1993-95 között volt a legerősebb, addig a rügy- és hajtáskárok gyakorisága 1995-96 között volt a mélyponton (5. ábra). A rügy- és hajtáskárral érintett fák aránya évről évre hullámzó, de itt is megfigyelhető a folyamatos emelkedő tendencia. A '90-es évek kezdetén átlagosan a fák 10%-án jelentkező rügy-, hajtáskár, de az 1997-es 30%-os mélypontot követően sem csökkent 20% alá

4. ábra. A lombelszíneződés relatív gyakorisága fajonként

ez az érték. Mindez egybevág a levélesztés folyamatos, lassú emelkedésével. A hajtáskárok közül kiemelkedő a vékonyág-elhalás, ami párosul az elhalt vázágak számának emelkedésével. A csúcscsáradás 1993-as magas aránya az aszályos időszak első évében jelentkezett, majd értéke ismét az átlagos 4-5% körül alakult. A rügy- és hajtáskárok előfordulása az egyes fajajoknál évenként igen, de több év átlagában nem mutat igazán nagy eltérést. A felvételi adatok szerint a cser, a nemes nyárok és a fenyők esetében a legkisebb a hajtáskárok mértéke, míg a tölgyeknél 40-50% gyakorisággal fordul elő ez a kárforma.

A koronák állapotának vizsgálata mellett a törzskárokat is folyamatosan

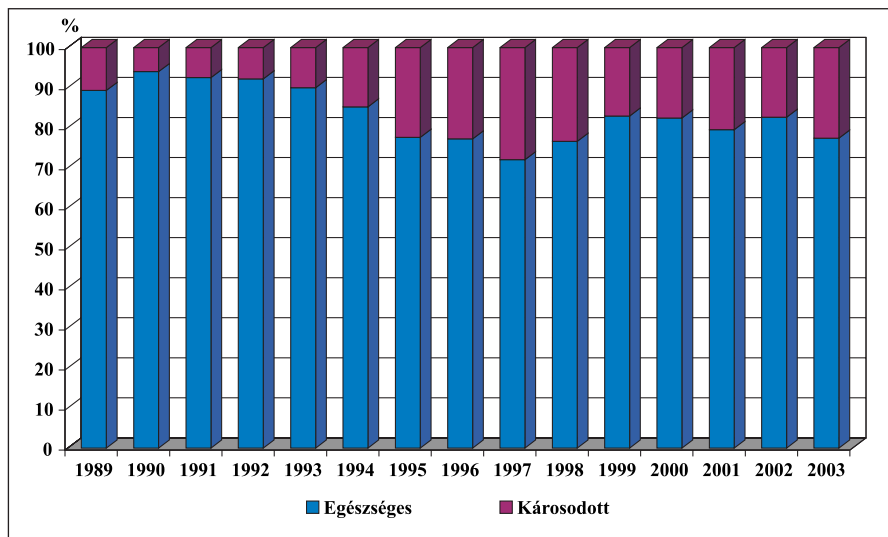
figyelemmel kísérjük, mivel jelentős hatása lehet a törzsön kialakult rendellenességeknek a lombzat minőségére, a koronák állapotára. A törzskárok előfordulása szintén lassú, de állandó

emelkedést mutat. A felvételek kezdetén a fák mintegy 30%-án tapasztaltunk különféle törzskárokat, de ez az érték 2003-ra elérte a 40%-t (6. ábra). A törzskárok túlnyomó többségét a mechani-

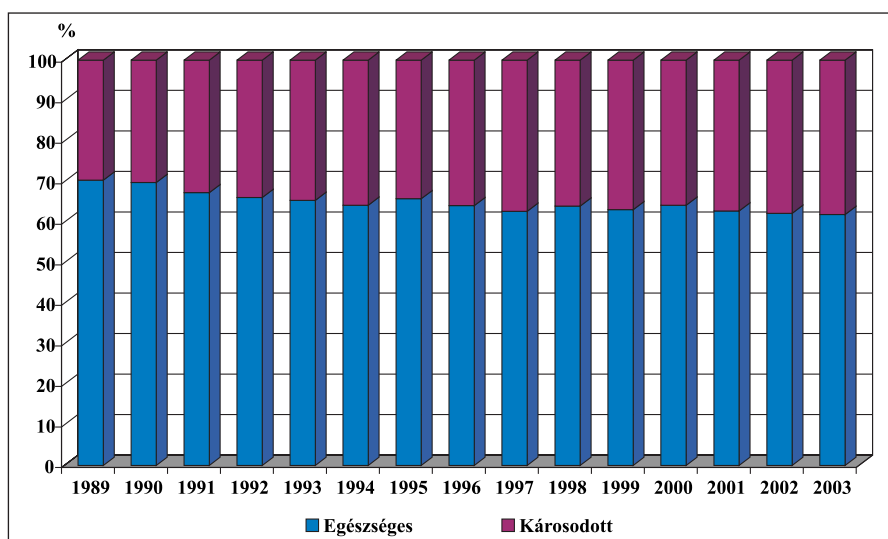
kai sérülések teszik ki, ami mellett a rovar- és gombakárok előfordulása elenyésző. A különböző fafajokon belül a károsodás mértékét tekintve itt sincs kiugró különbség, bár a cser, gyertyán és kocsánytalan tölgyeknél kissé alacsonyabb, míg a bükk-, fenyő-, akác- és nyárállományokban kissé magasabb az előfordulási százalék. Ez utóbbiakban a gyakoribb előhasználatok, illetve a vékonyabb, sérülékenyebb kéreg miatt fordulnak elő általában nagyobb számban a törzskárok.

A gyökfő- és gyökérvárárok jelentős része ugyancsak a közelítési munkák során keletkező mechanikai sérülésekből adódik. E mellett, illetve többnyire ennek következményeként a bekorhadás és különféle taplógombák megjelenése a leggyakrabban előforduló kárforma. Ugyanakkor a gyökfőben és gyökereken jelentkező károk előfordulási gyakorisága 1-2%, ami lényegesen kisebb, mint a törzskároké (7. ábra). A fafajok között itt is mutatkozik kisebb eltérés, mely szerint a cser, bükk, akác és gyertyán esetében gyakrabban jelentkeznek különféle károsodások a gyökfőben, illetve a gyökereken.

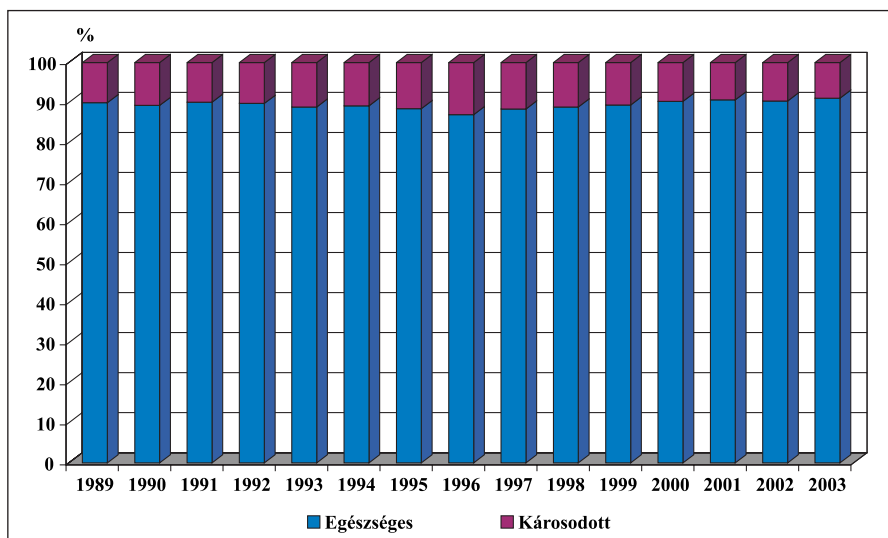
Összefoglalva az eddigieket, elmondható, hogy a hazai erdők egészségi állapota, az éves ingások mértékét is figyelembe véve, erdészeti szempontból jelenleg még kielégítőnek tekinthető. Ugyanakkor a legfontosabb kárformákat és azok előfordulását elemezve megállapítható, hogy az elmúlt másfél évtized során szinte minden károsodást jelző paraméter esetén emelkedő tendencia figyelhető meg. Ennek oka rendkívül összetett és a jelenlegi ismereteink alapján nem lehet egyértelműen megválaszolni. Ugyanakkor bizonyosnak tűnik, hogy az elmúlt évtizedekben egyre gyakrabban és szélsőségesebb értékekkel jelentkező időjárási anomáliáknak komoly szerepe lehet a változásokban. Nagy valószínűséggel az egyre melegebb és szárazabb időszakok negatív irányban hatnak, közvetlen és közvetett módon befolyásolva a fák egészségi állapotát. Az egyes fafajok eltérő ökológiai igényeik szerint más-más módon reagálnak a környezeti tényezőkre és annak változásaira, amit jól jelez, hogy az egyes fafajoknál eltérő értékek mutatkoznak a különféle károsodások terén. Mindezek alapján meggyőződésem, hogy a hazai erdők egészségi állapotát elsősorban az éghajlati tényezők befolyásolják, melyet csupán gyengíthetnek vagy erősíthetnek a különféle emberi hatások.

5. ábra. Rügy-, hajtáskár gyakorisága

6. ábra. Törzskárok gyakorisága

7. ábra. Gyökfő- és gyökérvárárok mértéke

Székely ember az erdőn arat

Annyi embert már rég nem harangozhattak össze a zágoni templom előtti térre, mint amennyit az elmúlt télen láthattunk a Nagy Fejedelmek *Kis Kamarásának* szülőfalujában a zágoni *Mikes Erdészeti Társulat* és a *Magán Erdészet* rezesbandával alakuló ünnepe alkalmával. Nagy a felhajtás, a rezesbanda hangszereivel egyidős repertoárral hangolja rá a vásári hangulatú gyülekezetre, majd az ünnepi szónokok következnek, közöttük *Kiss József* polgármester, a Mikes Erdészeti Társulat egybehozója, aki mintegy két évi, kudarcokkal és reménytelenséggel megtűzdelt, bírósági eljárások alá fogott küzdelem után kiverekedte és jogerős bírósági végzésekkel szentesítette Háromszék legjelentősebb erdőbirtokossági társulását. Rávonatkoztatva találó a mondás, hogy *kicsi a bors, de erős*.

Most, utólag, meg kell állapítanunk, hogy ez a zágoni ünnepi felhajtás nem is volt túlméretezett. Ahhoz képest, hogy a közbirtokosságok, az egyházak, iskolák, községi tanácsok, magánszemélyek tulajdonába visszajuttatott egykori erdőbirtok a Háromszéki havasok legmagasabb csúcsától, a Lakócától a Bikfalva fölötti Piliske-hegy lábáig terjed, és hogy az erdőköpeny két szegélye közötti távolság nagyobb, mint száz kilométer. Ezt a távolságot az ünnepi harangszó is csak úgy járja be, ha a rádióban a hangját felerősítik. Az új társulás és magánerdészet, egyelőre, hat és félezer hektáron gazdálkodik, de, szándékuk szerint ezt a területet tízezer hektáron felülre gyarapítják, hogy a *Bessenyei István* erdőmérnök vezette erdészeti szakfelügyelet eredményes, és az erdőgazdálkodás megfelelő hatékonyságú legyen.

A hatalmas területet is láttatni képes „Kárpátok köpenyege” megnevezést Zágoni Mikes Kelemtől vettük kölcsön, aki egy török deputáció tagjaként Jászvásár fejedelmi udvarába igyekezően a Kárpátok külső szegélyénél haladva sóhajtott fel imígyen, hogy vajha meglátja-e még valaha is a Kárpátok köpenyegét. Ez a nagy takaró a tulajdonlás felől nézvést bizony elég foltos. A tulajdonjog visszaállítása még „folyamatban van” – nálunk a „folyamat nem a Tisza, mint a Móra-elbeszélésben (*Mibály folyamatba tétele*), hanem a Feketeügy. Ezen a hatalmas területen a dolgok optimális rendezése után is három gazdálkodó társulás és erdészeti fel-

ügyelet koslat majd keresztül-kasul. Foltokban állami tulajdonban hagyott erdők ékelődnek be a Mikes Erdészeti Társulás birtokába, a bodzamezei tanácsi erdőket kezelő erdészet területei is mintázzák a Kárpát-kanyar hegyeinek nagy ívét.

A tulajdonjogi tarkasághoz igazodnak a történet a mai képbe beültető társult közbirtokosságok megnevezései is. A Bóta nevű 800 hektáros zágoni közbirtokossági tulajdonban lévő erdő családjához tartozik a *papolci Imreh Albert* nevű közbirtokosság, velük atyafiságos viszonyba került a *feldobolyi Hammas* (erdőrész-név), a *nagyborosnyói Kétág-Katonaság* (a név székely határon túli tulajdonra utal), a *csomakőrösi Kalabucs* (tájnév, az „*Öleljen meg a kalabucsi bak medve*” mondásban is ez rejtőzködik), a *lisznyói Űrbéres* név egykori társadalmi tagolódás emlékét őrzi.

Zágon központtal erdőtulajdonlási és erdőgazdálkodási pólusváltás történt, s ez mágnesként, mint vasreszeléket vonzza magához a délkelet-háromszéki (Orbai- és sepsiszéki) közbirtokosságokat, amelyek, egymagukban képtelenek lennének eredményes gazdálkodásra. Ha magukra maradnak, az erdővagyonra az állam vagy az ingatlanvásárlók tennék rá inkább előbb, mint utóbb a kezüket. A mostani zágoni összejövetelhez az ösztönösséggel vegyülő tudatos önvédelem szolgáltatja a felhajtó erőt. A bál, az erdők illatát és hangulatát is a repertoárba öltöztető, s a táncokban tomboló szilaj vadság is csak külsőn, a színpadon magukat produkáló mazsorettek után tekeredő férfi nyakak látványa is csupán felszíni humor, mert a lényeg a tulajdonosi érzés lelkeket átjáró térnyerése, a közösségi és kalálás összefogás öröme.

A helyzet az, hogy a '89-es romániai fordulat után a magánerdők és a közbirtokossági, az egyházi, a községi (faluközösségi) erdővagyon részleges visszaszerzése a legszámottevőbb társadalmi változások közé tartozik Székelyföldön. Elsősorban nem ennek gazdasági természetű, anyagi vonzatai miatt. Ez is fontos, de ezt messzire meghaladja a közös erdőbirtoklás és erdőgazdálkodás közösségépítő „üzem melege”. A '89-es romániai fordulat első dührohámában a kollektív gazdaságokat anélkül verték szét, hogy ezt a vagyont a bevitt földterület és eszközök mértéke-mennyisége, és az utólagos gyarapodás vagy fogyás szerint részarányosan osszák szét, és – például – laza társulásokba, szövetkezésekbe tömő-

rülve, mondjuk, Hangya szövetkezeti alapon gazdálkodjanak tovább. Erről akkor szó sem lehetett, a termelőszövetkezetek teljes mértékben, és, Erdélyben úgy tűnik, az akkori generációk élethosszának idejére kompromittáltak a közös gazdálkodást. Olyan történelmi „talajon”, amelyen a falutörvények, a rendtartó székely falu szigorú szabályai szerint évszázadokon át – mai szóhasználattal – önkormányzati alapon szervezték meg az életüket. A székelyföldi ember együtt kelt és fektet az „autonómiával”.

Az erdőtulajdon közbirtokossági, közösségi vagyonra is vonatkozó visszacszerzése olyan adminisztrációs és gazdálkodási modellek kidolgozására is alkalmas teremt, amelynek a gyökérezete ezeken a tájakon évszázadok alatt átszötte a közgondolkodást, a közösséget összetartó érzelmeket, kialakította az együttélés és gondolkodás normáit. Ha én most idemácsolnám Zágont, Papolc, Csomakőrös, Nagy- és Kisborosnyó, Uzon, Bikfalva, és a Mikes Erdészeti Társulásban részt vevő többi településnek a történelem folyamán többször is megújított, mindannyiszor a megváltozott körülményekhez igazított falutörvényeit, a másutt élők ezeken a rendtartó regulákon igencsak elcsodálkoznának.

Mikor a parlamentben megszavazták a földtörvényt, amely lehetővé tette a közbirtokossági és más közösségi tulajdonformák visszaállítását, a képviselők többsége azt sem tudta, mire adta a voksát. Ez a birtoklási mód Ó-Romániában csak itt-ott, többnyire a Kárpátok külső előterében volt ismeretes, a Regátban nem vezették be a telekkönyvezést, ezért fogantak meg a népi tudatban olyan hiedelmek, hogy

ezt vagy amazt az erdősejéget még Stefan cel Mare, Moldva egykori fejedelme adományozta az őseiknek. Az erdők államosítása után a Keleti-Kárpátok romániai vonulata mentén több tízezer hektárra rúgó erdőterületet kapcsoltak át a moldvai megyékhez. A '89-es fordulat utáni zűrzavarban megkezdődtek a Moldva felől kiinduló erőszakos erdő- és havasi lejelölőfoglalások, nem egyszer a hegyen innen lévő tulajdonosok és moldvai területfoglalók ölre mentek. A földtörvény alkalmazását ebben az övezetben még ma is a peres eljárások egész sora kíséri, és minden hivatalos dokumentum ellenére az esetek nagy hányadában késik a bírósági döntés.

A zágoni Mikes Erdészeti Társuláshoz tartozó közbirtokosságok és más státusú erdőtulajdonosoknak a bodzavidékiekkel vannak peres ügyeik. Bodzamezejét egészen a 19. századig hatalmas erdőségek borították és nagy kiterjedésű erdei legelők és kaszálók tartították. A kistáj betelepülése az erdők ipari kitermelésével, az üveggyártással, hamuzsírfőzéssel egy időben kezdődött. Eredetileg ezek leszármazottai népesítették be Bodzamezejét. A területek tulajdonjoga sok esetben ma már tisztázatlan körülmények között „szállt át” az új tulajdonosokra. A háromszéki magyar főnemesek területei az idők során román kézre kerültek. A közbirtokossági erdőkről vannak ugyan a tulajdonjogot bizonyító papírok, de a nem ok nélkül feltételezett hatósági részrehajlás, és a formai eljárások túlbonyolítása miatt évek óta folynak a perek, és ezek kimenetele folyamatosan és súlyosan mérgezi a román és magyar lakosság közötti viszonyt, sérti az őshonos tulajdonosok igazságérzetét. Egyedül a hatósági kö-

zegekbe vetett bizalmat nem rendíti meg, mert ilyen nem is volt.

Ezek után talán jobban érthető, hogy a székelyföldi lakosság miért keresi tulajdonának és személyének védelmét a zágonihoz hasonló „székértáborokban”. Annak a megfejtése sem okozhat gondot, hogy a kormányzatok magasságában deklarált „felhőtlen” és „soha ilyen jó nem volt” államközi viszonyok milyen talapzatokon nyugszanak. És ennek a jóra vagy rosszra fordulása lakossági szinten nem azonos egy-egy jó üzletkötés sikerének eufóriás feltupírozásával, amely néhány újjazdag újabb tollasodását eredményezi.

A mostani székelyföldi közbirtokossági társulásokba tömörülő tulajdonosok tehát nem csupán néhány szál fa ki döntése és ennek csemeteültető pótlása körül tesznek-vesznek, és a zágoni ünnepséghez hasonló vendégeskedések alkalmával ropják a táncot, hanem az önkormányzat, a gazdasági autonómia történelmi alapjait tárják fel és rakják újra. A manapság annyit emlegetett szülőföldön maradásnak az ilyen és ehhez hasonló társulásokban kell keresni és meg is találni a kulcsát.

A Mikes Erdészeti Társulás alakulásának napján egymás hangját és szándékát felerősítő határok fölötti egybehangozás jelképes üzenetet is kongat: az erdélyi magyar megmaradás csemetekertjei, faiskolái is ezek a közös erdőbirtokra alapozott egyesületek. A gazdasági felemelkedéshez szociális támogatási rendszer kiépülése és működtetése társulhat, az iskolaügy, a közművelődés is erőre kaphat. A közbirtokossági alapszabályzatok egyik bekezdése értelmében az alapítók rögzítik, hogy jövedelmük 20 százalékát szociális és kulturális célokra fordítják. A jelenleg működő támogatási rendszerek, az ugyanezt a célt szolgáló alapítványok még nem ismerik, és ebből eredően nem is támogatják a közbirtokossági kezdeményezéseket. Romániában tizennégy év múltán sincs magyar gazdasági érdekeket támogató bank.

A közbirtokossági alakuló ünnepségeket nem egy székelyföldi településen olyan kulturális létesítményekben tartják, amelyek homlokzatáról az átkosban lekapták, vagy bevakolták az ezt építető közösség nevét, de a zágoni Mikes Erdészeti Társuláshoz tartozó Papolc református templomában jól olvasható a körirat: *Erős várunk nekünk az isten. A papolci erdőközbirtokosság ajándéka. Nagyszeben – 1924.*

Sylvester Lajos

A magyar erdészeti irodalom egy még megírásra váró könyve

Motto:

„Az utódokra nézve csak üdvös és buzdító lehet, ha elődeinek nagy, szép és dicséretes tettei mintegy örökségül fennmaradtak.” (Elbangzott az OMSE alap-szabályát jóváhagyó közgyűlésen 1843-ban.)

Aki szakmánk „nagy erdészeinek” életéről és munkásságáról szeretne valamit megtudni, az sajnálattal állapíthatja meg, hogy erdészeti irodalmunk – több száz éves múltja ellenére is – egy „magyar erdészeti életrajzok” témájú könyvvel nem rendelkezik. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy szakmánk nagyjairól eddig még nem jelentek meg hosszabb-rövidebb terjedelmű életrajzok, megemlékezések, hanem azt, hogy egy önálló, csak erdészeti életrajzokat tartalmazó könyvünk nincsen.

Ezért itt megemlíteném, hogy a leginkább különböző évfordulókhoz, különböző kiadványokban elszórtan megjelent életrajzokon kívül, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum által kiadott 3 kötetes „Magyar Agrártörténeti Életrajzok”-ban (kiadva 1987, 1988 és 1989) is található erdészeti életrajzok. Ebben a 3 kötetben (összesen 2363 oldal) 587 életrajz közül 48 az erdészeti vonatkozású. Három hatalmas kötetet – ha még egyáltalán kaphatók – azonban valószínű csak kevesen vennék meg azért, hogy 48 erdészeti életrajz tulajdonába jussanak. Ezenkívül szakmánk állítólag mindig és minden téren függetlenségre törekedett – mind bányászattól, mind mezőgazdaságtól –, itt az idő, hogy legalább ezen a téren önállóvá váljunk.

Az előbb tárgyaltakon kívül más okok is indokolják egy önálló „Magyar erdészeti életrajzok” c. könyv kiadását.

Ismert, hogy a médiák által befolyásolt és irányított közvéleményben az erdészek munkájáról az utóbbi időben egy elég negatív, eltorzított kép alakult ki. Ezért szükséges volna, hogy egy ilyen témájú könyv ne csak az erdészek, hanem mindazok számára is íródjon, akik a természetet (így az erdőt is) tisztelik és szeretik. Egy jól megszerkesztett „Magyar erdészeti életrajzok” c. könyvből (kielégítő bevezetéssel és esetleg a függelékben a fontosabb erdészeti szakkifejezések szövegmagyarázatával ellátva) a nem szakmabeliek is

megtudhatnák, hogy az erdészek munkája sosem volt öncélú, hanem mindig a társadalom érdekeit is szolgálta. Már akkor is, amikor a többcélú erdőgazdálkodás elvei még nem voltak ismereteseek.

Sajnálatos eddig csak az, hogy akik erdeink fenntartásáért és gyarapításáért, a természetvédelem elméleti alapjának lerakásáért, törvényerőre emeléséért, majd a törvények betartásáért a legtöbb tettek, azok nevére és munkásságáról a közvélemény jóformán semmit sem tud. Egy jól megszerkesztett „erdészeti biográfia” kiadása talán változást hozna ezen a téren is.

Az életrajzok megírásánál azonban irányelvként kell kitűzni, hogy életrajzi adatként csak azt írjuk, amit okmányokkal, forrásmunkákkal igazolni is tudunk. Fel kell hagynunk azzal az erdészeti-történetírással, amely a mindenkori uralkodó rendszer ideológiájához igazodik, illetve azt szolgálja. Az ilyen szellemű történetírás főleg az elmúlt szocialista rendszerünkre volt jellemző. Mítosz- vagy legendaköltésektől, életrajzok átírásától, események történetének meghamisításától azonban a rendszerváltás óta eltelt idők erdészeti irodalma sem mentes. Vissza azonban az eredeti témához.

Szeretném ajánlani, hogy egy jövőbeni „magyar erdészeti életrajzokba” – az eddigi szokástól eltérően – olyan középfokú végzettségű erdészek életrajza is bekerüljön, akik kiemelkedő szakmai munkájuk révén erre szintén rászolgáltak.

Ugyanúgy helyet kell kapni itt azoknak a nagy erdészeinknek is, akiknek neve már feledésbe merült, vagy akikről nagyon keveset tudunk. Egy pár a sok közül:

Mak Domokos (1755–1805?). Pappból lett erdész. Magyarországon először fáradozott egy erdészeti iskola felállításáért. (Erdőlés Tudományának Oskolája). L. Weisz Leo: Mak Domokosról. Adalékok az erdészeti szakoktatásról hazánkban. E.L. 1929, 133–141. o.

Ráth Ignác (1790–1827), Wilckens első tanársegédje, Erdély erdőfelügyelője 1821–1827-ig, erdészeti térképeken először alkalmazta a szintvonalazást.

Téglási Erbei József (1792–1868).

Papból lett mérnök, botanikus, majd erdész. Torda megye erdőfelügyelője. Az első volt, aki egy magyar–német erdészeti szótárt összeállított. (Csak kéziratban maradt fenn.)

Fuchs Frigyes (1799–1874) földmérő, szepességi erdő- és vasműfelügyelő. (L. Fuchs F.: Magyarország őserdei. Fordította: Madas László, 2001)

Ujsághy Zsigmond (1830–1914) erdőmérnök, erdőfelügyelő, a fotogrammetria magyar úttörője. (L. Tárczy-Hornoch Antal: Egy elfelejtett magyar úttörő. E.L. 1941, 681–685. o.)

Végül szeretném kifejezni: tisztában vagyok azzal, hogy egy ilyen nagy terjedelmű „Magyar erdészeti életrajzok” c. könyvet (kb. 150 személyről) csak összefogással lehet úgy megszerkeszteni, mint kiadni. Ezért bízik abban, hogy ennek megvalósítását egyesületünk tagsága ugyanúgy magáévá fogja tenni, amint pár évvel ezelőtt a „Mi nyelvünk” c. könyv megjelenését lehetővé tette.

Leopold Árpád

A városi zöldövezetek erdeiről

Kanada földünk egyik legerdősültebb országa. A városi lakosság 80%-a él itt város körüli zöldövezetekben, vagyis bensőséges közelségben a természeti adottságokkal. Utóbbiak a lakosság számára széles körű környezeti és szocio-ökonómiai védelmet nyújtanak. Egy Ontarióban végzett felmérés szerint a lakosság tudatában van ennek a ténynek, ezért interdiszciplináris alapon stratégiát dolgoznak ki az ilyen erdők védelmére, célszerű használatára. Nos, ha a növekvő beépítések miatt aggasztóan csökkenő budapesti zöldövezetre gondolunk, vagy arra, hogy Kecskeméten csak erős erdészeti összefogással sikerült a háború utáni egymilliomodik hektár erdősítése révén felcseperedő erdőt megvédeni a bevásárló központok terjeszkedésétől, akkor mi is elgondolkodhatunk a kanadai kezdeményezésen.

(Forrás: *The Forestry Chronicle*, 23. 4. sz.)

ref.: **Dr. Szodfridt István**

Dél-somogyi tavasz

Beszélgetés Orsós János kerületvezető erdőszel

A beszélgetőpartner most nem teljesen „találomra” ült a telefon mellé. A sorsolás úgy alakult, hogy a soron következő térképszelvény legnagyobb hányada a Balaton területén található, ahol erdőnek még semmi nyoma. Mármost: hogyan *balásszak* elő erdeszt onnan? – *Sehogy... – Somogy! – Itt a megoldás. Hónapokkal előbb hallottam a nagyatádi erdőszelről, akire most Bogdán József erdőszelvezető segítségével találtam.*

– *Szevasz! Az erdőszelvezető úrtól tudom, hogy bátran tegezhetlek. Így mindjárt célszerű is a bemutatkozás.*

– Orsós János kerületvezető erdesz vagyok. A szakmai végzettségig mozgalmas út vezetett. 1983-ban szakmunkás képzettséget értem el. Ezt követően a soproni Roth Gyula Szakközépiskola levelező tagozatára iratkoztam be, ott Szélessy Miklósné, Kondor Antal és Víg Péter tanárok vezetésével teljesítettem 1987-ben az érettségi vizsgát. Közben a SEFAG-nál dolgoztam, erdőművelő, kisegítő, vágásvezető beosztásokban. Érettségi után katonai szolgálatot teljesíttem, 1989-től pedig a Dráva Völgye Középiszkolában technikus minősítést szereztem. Szintén '89 őszétől kerületvezető lettem a Nagyatádi Erdészet Lábodi kerületében. Nekem az ezredforduló erdeszkerület váltással is kerekedett, Rinyabesenyő, Kőkút, Homokszentgyörgy községek határában.

– *Valóban szokatlanul változatos volt az utóbbi húsz év. Úgy érzem az elmondottakból, hogy a céltudatos törekvésed és persze a sikered szinkronban volt az iskolai és a munkahelyi háttérrel is.*

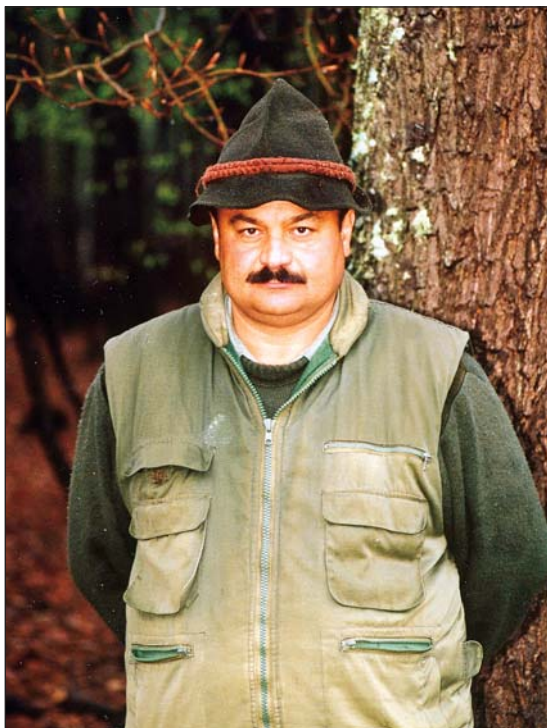
– Igen, a tanárainknak is és a munkaadóinknak is köszönhető mindaz, amit elértem, elértünk.

– *És a család?*

– Nőtlen vagyok, édesanyámmal lakunk együtt Rinyabesenyőn, saját lakásban.

– *A jelenlegi szűkebb munkahelyedet hogyan jellemezzetjük?*

– Inkább sík vidéki jellegű a terület, a kiterjedése kb. 850 hektár, lényegé-

ben egy tömbben. Mindenesetre jól járható, ahogy mondani szokás. Patak, más tartós vízfelület nincs, időszakosan árkokban található csak némi csapadékvíz.

– *Mekkora csapadék mellett? – És milyen erdőket éltet a víz?*

– Úgy 700-750 mm éves csapadékkal lehet számolni, amely többségében barna erdőtalajon, homokos vályogon hasznosul: kétharmad részben kocsányos tölgy a meghatározó faj, idősebb erdeifenyvesek, kevés cseres és akácos található még. Gyertyán és hárs a jellemző kísérő fajok. Kor szerint az idősebb állományok határozzák meg a képet és persze a teendőket is: a véghasználati feladat a nagyobb.

– *Milyen jellegű a felújítás?*

– Legtöbbször tarvágásos véghasználatlaltal dolgozunk a tölgyesekben is, és mesterségesen történik a felújítás. Lehetőleg makkvetéssel erdősítünk, a saját gyűjtésű vetési anyaggal. Az erdeifenyvesekben is elegyes felújításra törekszünk.

– *Mindjárt adódik a kérdés, kell-e kiemelten védeni az erdősítést?*

– Igen, kell. Vegyük először a szinte szelmalomharcot: a homokszerkezetű talajokon kiterjedten szükséges küzdenünk a pajorkár ellen. Most éppen 8 hektáros szántás és vegyszeres talajke-

zelés van soron a majdani erdősítés előtt. Az ismétlődő száraz tenyészeti időszakok ellenünk „dolgoznak”. A nagyvad károsítása ellen leginkább kerítéssel védekezünk, paneles típust használunk. A kerített felújítások területét általában tíz hektár alatt tartjuk, amely minden szempontból jól áttekinthető és kezelhető. A meghatározó vad itt a dóm, a vadgazdálkodási feladatokat a Lábod Rt látja el.

– *A kerületben milyen feladatokat kell az idén elvégeznetek?*

– A tavalyi aszály után az újraerdősítés is növeli a szezonális munkánkat. A tavaszi erdősítésből most még 15 hektár makkvetés van hátra, 8 hektáron a mostani véghasználat és mélyforgatás után. A legnagyobb feladat ezután a folyamatban lévő erdősítések ápolása 128 hektáron. A nevelési teendőket kb. 10 hektár befejezett ápolás és valamivel több tisztítás jelenti. Gyérítésből most alig van.

– *Mostani aktualitás a jövő évi besorolások elkészítése. Téged mennyiben érint?*

– Az erdeszlet éves lehetősége és számos gazdálkodási tényező is behatárolja a javaslatom elfogadását. Tény, hogy a már említett korosztályviszonyok a véghasználatban adnak több lehetőséget a jövő évre.

– *Említetted, hogy a kerületben nincs természetvédelmi oltalom. Mégis, mi az, ami esetleg a különlegességével ki-tűnik?*

– A kerületem DK-i csücskében (Rinyabesenyő 25/E) egy kimagasló zöld duglászfenyő áll, égeres, cseres környezetben. Igazán impozáns látvány a mintegy 30 méteres különlegesség.

– *Biztosan messzebből is látható. Amikor a kerülettől Te vagy távol, milyen programok várnak?*

– A földtulajdonosok alkotta vadásztársaságban is találok elfoglaltságot. Időnként lehetőség adódik az erdeszlet egyesület rendezvényein részt vennem. A szolnoki vándorgyűlésen örömmel voltam jelen.

– *Köszönöm a bemutatkozást, további magánéleti és erdeszleteti sikereket kívánok.*

Apatóczy István

Újabb közmunka lehetőség – összefogás a tiszta erdőkért

Ebben a témakörben érkezett meghívó a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium (FMM), az FVM és az ÁPV Rt. között létrejött együttműködési megállapodás nyilvános aláírására. A megállapodás tárgya – amelyet az érintett szakminiszterek és az ÁPV Rt. igazgatóságának elnöke 2004. május 17-én írtak alá – egy erdőművelési közmunkaprogram, amely elsősorban tartós munkanélküliek számára teremt átmeneti munkalehetőséget.

Az aláírást követő sajtótájékoztatón elhangzott, hogy a program keretében megfogalmazott legfontosabb szakmai célok a következők:

- erdészeti feltáró utak, sétautak, turistautak és tanösvények karbantartása,
- akácosok, nyárasok nyesése,
- vágástakarítás a helyi tűzifa igények kielégítésére,
- szemét gyűjtése és elszállításának segítése,
- általános erdőművelési munkák végzése.

A maximum 5 hónapos program során a pályázók a részvételre jogosultakkal munkaviszonyt létesítenek (teljes munkaidőben, vagy 6 órás részmunkaidőben) törekedve arra, hogy azok elsősorban a hátrányos térségekben élő tartós munkanélküliek-elsődlegesen romák – és a rendszeresen szociális segélyben részesülők közül kerüljenek ki.

A meghívásos pályázat résztvevői az

állami szektorból kerülnek ki, 8 állami erdészeti részvénytársaság személyében, nevezetesen: az Egererdő Rt., a Dalerd Rt., az Északerdő Rt., az Ipolyerdő Rt., a Kefág Rt., a Nyíreerdő Rt., a Pilisi Parkerdő Rt. és a Vérteserdő Rt.

A pályázati feltételek szigorúak, többek között előírják, hogy a program lezárása után is munkát kell adni a foglalkoztatottak egy részének, hogy nincs támogatási előleg, a kötelezően előírt önrész 20% és hogy a vissza nem

Támogatás akác telepítésére?

Természetvédelmi szempontból rendkívül hátrányosak a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium átgondolatlan erdőtelepítési támogatásai – állítja a WWF Magyarország. A közelmúltban megjelent támogatási rendelet csalódást okozott a hosszú távon gondolkodó földtulajdonosoknak és nem utolsósorban a környezetükért aggódó adófizetőknek.

A zöldek szerint a 2004. évi agrártámogatásokról szóló rendelet alapján kifizetendő támogatások hatására várhatóan tovább nő a faültetvények aránya, ezzel párhuzamosan pedig csökken a biológiai sokféleség. A szakárca az idén is jelentős összegekkel támogatja a klónozott fafajták (például a nemes nyár) és az agresszíven terjedő észak-amerikai eredetű akác telepítését. Az utóbbi években az ilyen ültet-

térítendő támogatás minimum 80 %-át a foglalkoztatottak bérköltségére és annak járulékos költségeire kell fordítani.

A program keretösszege – a pályázók önrésze nélkül – 560 millió forint, amelyből 360 millió forint az FMM kerete, ami tartalmazza az FVM 50 millió Ft-os hozzájárulását is, míg az ÁPV Rt. 200 millió forintot különít el erre a célra.

**Pápai Gábor
Sárvári János**

vények létesítése tette ki az összes telepítés 70–80 százalékát, miközben a tájképi és ökológiai szempontból kívánatos, természetsterű erdők (tölgyesek) aránya az ország nagy részén csökken. Ráadásul a szabályozás továbbra is lehetővé teszi az értékes természetes gyepek feltörését és fásítását is.

– Ezek az ültetvények nem nevezhetőek erdőnek, s nem képviselnek a társadalom számára olyan értéket, amelyet közpénzek felhasználásával kellene támogatni – hangsúlyozta Gulyás Levente, a WWF Magyarország természetvédelmi igazgatója. A felelőtlen rendelkezések ráadásul azt a képzetet keltik a gazdálkodókban, hogy az általában végzett káros beavatkozás a közérdeket szolgálja.

Ö. Z. (Népszabadság)

Háziipari fajtékók Európában

A játékszerek egyik legősibb, s egyben legnemesebb alapanyaga a fa. A BTM Kiscelli Múzeumában rendezendő fajték-kiállítás és a kortárs fajték-készítők bemutatói aktuálisnak teszik történetük áttekintését.

Már az ősi Egyiptomban megjelennek (gyakran mozgatható) fajtékók. A klasszikus kor Athénjának legkedveltebb fiújátéka a kétkerekű kis kordé volt. Ezeket vázakepekről és az irodalomból ismerjük, de ebből a korból a korból vizes talajban megmaradt ilyesfajta gyermekjáték is. A középkorban játékokat leginkább céhes keretek között készítettek fagemunkáló műhelyekben, külön játékipar csak Nürnbergben alakul ki. (Még a 20. sz. elején is norimbergi árunak nevezték a játékokat és a díszműűrat.)

A fajték-készítő háziipar kifejlődéséhez szükség volt faanyagra, fontos kereskedelmi utak közelségére és elfoglaltság nélkül maradt munkáskezre.

A Bajor-Alpokban Berchtesgaden és Oberammergau volt a két legnagyobb játékközpont.

A forgalmazást hosszú évszázadokon át gyalogos hálózatok bonyolították le, de a berchtesgadeniek lerakatokat létesítettek Európa-szerte; Pest-Budán a 19. sz. elején több berbencés bolt is volt, ahol faháncs-skatulyákat és fajtékókat árúsítottak. Az oberammergauiak áruját helyi nagykereskedők vitték egész Európába. Az Alpok legkedveltebb játékai voltak a pojácák, pólyásbabák, babafejek, fakatonák, lovak, Noé bárkái.

A dél-tiroli Grödeni völgyben – amely az I. világháború befejezte óta Olaszországhoz tartozik – a 18. sz. végén kezdtek játékokat készíteni. Csakhamar ez a völgy szegény parasztjainak fő megélhetési forrása lett. Kedvelték a kocsikat, lovakat, kakasokat, de legkelendőbbek a nagyjából esztergályozott, fafaragással utánmunkált babák voltak. Angliában, az USA-ban nevük Penny wooden vagy Dutch doll volt.

A primitív bábuakat nagyon szerették a kislányok, még a későbbi Viktória angol királynő is legszívesebben ezekkel játszott. A magyar búcsúkon, vásárokon is mindenütt kaphatóak voltak a fakatok.

Ausztóriában a Gmunden környéki Viechtauban Mária Terézia igyekezett meghonosítani a fafaragó játékkészítést, amelyekre a Bajor-Alpok termékei voltak hatással. Ugyancsak a berchtesgadeni és oberammergaui fafaragókat követik a cseh háziiparosok, és csakhamar már ők

exportáltak „tiroli babát” Ausztriába is.

A türingiai Sonnebergben és vidékén már a 17. században megindult a játékelőállítás, a város először Nürnbergben keresztül értékesítette a játékokat, majd később itt is kereskedelmi központ alakult ki. Eleinte főleg fajtékókat készítettek: puskát, sípot, hegedűt, diótörőt, később áttértek a papírmasé-, majd a porcelánfejű babák készítésére: a bedolgozók már nem voltak népművészek. Az óriási exportot lebonyolító város játékipara a II. világháború után elsorvadt. Az Érchegeységben (Seiffen és Grünhainichen) ezzel ellentétben máig fennmaradt a fajték-készítés hagyománya. Itt az ónbányák kimerülése adta a bányászok kezébe a fafaragókést. A marcona diótörők, karácsonyi piramisok mellett a miniatürizált játékok: lovacskák, tehének, kis házak a legjellegzetesebb érchegeységi játékok. Ma is kaphatók – persze már nem olyan olcsók, mint a 19. században, vagy akár a budapesti NDK centrumban is voltak.

Oroszországban a legfontosabb fajtékközpont a Szentháromság- és Szent Szergej (Trojca Szergej) kolostorhoz tarto-

zó falvakban voltak. 1880 körül 1185 fafaragó működött itt. Az orosz fafaragókra hatottak az Alpok vidékének játékai, az eredeti orosz „találmányok” viszont népszerűek voltak messze vidéken is (kóváccsal versenyt kalapáló medve, a csipegető tyúk, faházakból összeállítható városkák). A 19. sz. végén ezeket exportálták is. A jellegzetesen orosznak tartott matrjoskák – esztergályozott, egymásba skatulyázott kedves fabábuk – viszont csak a 19. sz. végén tűnnek fel japán hatásra. A lengyelországi esztergályozott lovas vitézek vagy a dalarnai (Svédország) piros falovacskák ritkán léptek át országuk határait.

A régi fajtékók ma már nagyon nehezen szerezhethők be. Gyűjtésre – magán- és közgyűjteményekben való elhelyezésre – azonban a kortárs művészek fajtékai is érdemesek; remélhetőleg erre is fogunk mihamarabb példát találni. Nagyon kíváncsok az is, hogy a giccses szuvenír-rémségek helyett ilyeneket kínáljunk a Magyarországot felkereső turistáknak.

Dr. Moskovszky Éva

Makkosztó zöldek

A környezetvédők új erdők telepítését szorgalmazzák

A WWF Magyarország makkosztó akciót szervez március 13–14-én a budapesti Soroksári úti OBI áruházban, valamint a debreceni Malompark Bevásárlóközpontban. Az arra járó vásárlók három darab kocsányostölgy-makkot kapnak. A makkokat akár a kertben, akár egy közeli erdő szélén is el lehet ültetni, melyekből május–júniusra már 10–15 cm-es csemete fejlődik. Unokáink már egy 20–30 méter magas tölgy árnyat adó lombja alatt hűsölhetnek majd a forró nyári napokon. Az akció célja a WWF Magyarország erdőtelepítési programjának népszerűsítése, az erdőtelepítési kedv növelése.

A szervezet szerint a hosszú téli hónapok után mindenkinek jólesik egy kiadós séta egy madárdaltól hangos, az ébredő természet bódító illatával teli erdőben. Ám erre már egyre kevesebb lehetőség van, hiszen hazánk területének az egykori 85 százaléka helyett ma már csupán 19 százalékát borítja erdő. Valójában azonban ezeknek fele sem tekinthető természet közeli erdőnek.

A szervezet célul tűzte ki meglévő ter-

mészyszerű erdeink védelmét és új erdők telepítését. Olyan őshonos, hazai fajokból álló erdők telepítését szorgalmazza, mint például a tölgy, juhar, hárs és kőris, amely nem egyszerűen üzleti érdekeket szolgáló ültetvény, hanem életteret nyújt virágok, bokrok, állatok sokaságának, ahol a nagyvárosban élők is beleszólhatnak a természet szépségeibe.

Ö. Z.

(Népszabadság)

A lapot Magyarország legnagyobb
médiatitkosítója, az

» OBSERVER «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIATITKOSÍTÓ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

Szarvasgombás ültetvények Magyarországon...?

E kérdést hallván elsősorban tanácsstagnul és hitetlenkedve nézünk ezen téma felvetőire. Persze némi joggal, mert alig 7-8 évvel ezelőtt még azt sem tudtuk, hogy létezik-e szarvasgomba Magyarországon, kivéve persze a „szakbarbárokat” és a szerencséseket. Azóta egy tucatnyi megszállottnak köszönhetően már tudjuk, hogy szinte az ország minden részében – a neki megfelelő élőhelyeken – terem a szarvasgomba.

A kutatóknak végül is komoly eredményeik lettek, mert már tudjuk, hogy erdeinkben milyen fajok, hol, mikor és mennyit teremnek. Ezekről a tényekről hosszasan lehetne írni, de inkább szakmai szempontból közelítjük meg a kérdést. Először is az erdészek egy része alapvetően irtózik az ültetvény szó hallatán, persze némi joggal. De lenne itt még egy apróság, ami még az ültetvény előtt van, az úgynevezett mikorrhizával fertőzött erdei vagy nem erdei csemete.

Szakmai szempontból úgymond ez a gyökere a kérdésnek.

Sajnos egyelőre Magyarországon semmilyen törvényi szabályozás nem szól e témáról, úgyhogy amúgy magyarosan a téma nem is téma. Persze azért voltak és vannak különcök, akik – a külföldi példákat adaptálva – már idehaza is tényszerűen bebizonyították, hogy ez a gondolat nagyon is hasznos. – Mert könnyebb és főleg olcsóbb e gombákkal a csemetékertben csemetét termelni, ráadásul sokkal jobb eredményekkel – és persze az ültetési stressz csökkentése, a megeredés, a záródás is nagyságrendekkel jobb bizonyos fajoknál, mint a hagyományos „vegyszer nekí” módszerekkel.

De térjünk vissza ebből az igen szerteágazó témakörből a szarvasgombára. A hagyományosan kultivált és elterjedt természetes ültetvények létrehozása helyett én jóval olcsóbb, ugyanakkor kisebb eredményességet nyújtó módszert ajánlanék. Konkrétan, míg az ültetvények számára szigorú feltételek mellett egyenként nevelt műanyag konténeres, bevizsgált csemetéket használnak létesítéskor, addig erdészeti célra a külterjesen nevelt és bizonyos módszerrel kezelt olcsóbb csemetét ajánlanám. A különbség a végeredményen – a gyökérzetben – mérhető le, miszerint a konténeres csemeték gyökérzetén 65–95 %-os a mikorrhizáltság és csak a cél faj van jelen a gyökérzetben, míg

a külterjes módszerrel 10–40 %-os a fertőzöttség és megjelennek a konkurens mikorrhizák is.

De a nagy számok törvénye alapján így is sokkal hatékonyabb egy átlagos 20 %-os fertőzöttség több százezer darabos csemete esetén, mint az ültetvényeken a hektáronként elültetett 4-500 db elsősztályú csemeté, vagyis több gombát fog teremni, igaz jóval nagyobb területen. Az eddigi gyűjtési tapasztalatok alapján – ha megelőztük a vadakat – egy gombakörből 1-3 kilogramm/év nyári szarvasgombát – *Tuber aestivum* – tudunk gyűjteni. Ami persze annyira nem meglepő, mert az 1900-as évek elején tonnaszámba gyűjtötték ezt a gombát is. – De persze akkor még nem volt annyi vad, és jobb volt a klíma is. Ezek a körök egy fához kötődnek. Tehát ha 1 hektáron átlag 500 darab fánál 20 %-os a fertőzöttség, könnyen kiszámolható, hogy átlag legkevesebb 100 kg/év gomba gyűjthető egy jó szezonban. A gomba átlagára 15–18 000 Ft/kg, így egy évben hozzávetőleg 1,5 millió Ft bevételt jelenthet, persze van rossz szezon is! És ne

fedjük el, ez minden évben lényegében költségek nélkül!

A gazdasági előnyökön túl van ökológiai jelentősége is a dolognak. Az erdeinkből lassan szinte teljesen eltűnő gombák tömegéből így esetleg vissza tudunk csempészni egy két fajt, mert nemcsak szarvasgombával lehet mikorrhizálni, hanem más fajokkal is, mint a tinóruk, a rizike, a pereszkek és a franciák szerint újabban az ízletes vargánya.

Ezzel részben mentesítenénk a ma még élő, a termőhelyeket az emberek gyűjtőszennvedélyétől és a sok helyen túltartott vadállománytól, lehetőséget adva annak, hogy a faj fennmaradjon és megtartsa genetikai bázisát és változatosságát.

De nyilvánvaló, hogy manapság az erdőn gazdálkodóknak sokkal komolyabb problémáik vannak, minthogy egy ún. mellékhaszonvétele ágazatba sorolt gomba témával foglalkozzanak, de a kis pénz is pénz, és belépve az Unióba, ahol a több lábbon állás az egyik legbiztosabb megélhetési forrás, talán elgondolkodtató.

Bízván abban, hogy belépésünkkel ez a fehér folt is eltűnik és törvényi útmutatót is kaphatnak az e téma iránt érdeklődők, mert ott már régóta szabályozott keretek között ez nagyon jól működik. A témához kapcsolódó kérdésekre további ingyenes információkkal áll rendelkezésükre a cikk írója az alábbi telefonszámon: 06-20-591-56-48.

Gfeller Péter

Történelmi Emlékhely

Akadémiai Emlékerdő

1989. augusztus 19-én, 15 órakor a régi Pozsonyi országúton törte át az osztrák-magyar államhatáron álló „vasfüggöny” kapuját több száz NDK-s állampolgár, hogy szabad földre jutva továbbutazhassanak az NSZK-ba. A Páneurópai Pikniket, amelyen ez a váratlan esemény történt, az akkori debreceni és soproni ellenzéki pártok és polgárok szervezték, a még meglévő vasfüggöny lebontására és a határok nélküli, közös Európa eszméiségének népszerűsítésére. A több szomszédos országból érkezett határbontó és a szabadság hajnalát ünneplő tízezres tömeg résztvevői, de a határőrség tagjai is mindenben segítettek a menekülőket. Ez a látványos és tömeges menekülés adott végső lökést az NDK-beli változásoknak, s vezetett el a Berlini Fal leomlásához és Németország újraegyesítéséhez.

Azon a nyáron is több tízezer keletnémet turista érkezett hazánkba, de már nem akartak visszatérni az NDK-ba. Az akkori hivatalos politika bizonytalanul kezelte ezt a – feloldhatatlannak látszó – kérdést. Az egyre türelmetlenebb keletnémetek Sopron melletti „spontán” áttörése példát mutatott egy lehetséges békés megoldásra. A nagyvilág ujjongó elismerése és szolidaritása a magyarok humanusnak tekintett engedékenysége látván önbizalmat adott az akkori kormánzatnak, és szeptember 11-én hivatalosan is megnyitották az osztrák határt a német menekültek előtt.

A világtörténelmi jelentőségűvé vált Pikniket – debreceni kezdeményezésre és támogatással – főleg a soproni polgárok

szervezték meg, jelentős részben a soproni egyetem és az MTA soproni kutatóintézete munkatársainak vezetésével, erdészek és vállalkozók segítségével. A „Bontsd és vidd!” jelmondat jegyében sok ezer ember bontotta-vágta darabokra a népeket elválasztó vasfüggőnyt, s vitte magával darabjait – emlékül. A „civil kurázi” előkészítette várható rendkívüli történetek megörökítésére több tucatnyi forgatócsoport és fotós érkezett, így a világ szinte egyenesben láthatta az eseményeket.

Az áttörés helyszíne azóta emlékhellyé vált, egyre több létesítmény és emlékfá teszi vonzó kirándulóhellyé a valamikori sívár környéket. Az elsőnek felállított kopjafa (emlékoszlop) előtt főhajjással ismerte el a magyarok érdemeit *Kobl cancellár* is. Az egyetlen egykori építményhez, egy őrtoronyhoz vezető tanösvény, egy újonnan felépített vasfüggöny-szakasz és egyéb magyarázó táblák a helyszínre

kísérő nélkül érkező látogatók számára is átértezhetővé, átélhetővé teszik az akkori eseményeket. A japán nép elismerését kifejező 40 darab japán cseresznyefa az ugyancsak általuk fúratott kút fölé emelt díszkútjukat keretezi, körkörösén. Debrecen város ajándéka egy harangláb, s ennek a harangnak a szavára kezdődnek az évente megrendezett évfordulós megemlékezések a helyszínen. További kő- és faoszlopok, tömbök emlékeztetnek a hazai és külföldi államfők és delegációk itteni tisztelgésére. Az osztrák oldalon is szaporodnak a látóvalók. A közeljövőben a két emlékpark egyesítésére és jelentős bővítésére kerül sor.

A helyszín jelentőségét nagyban fokozta, hogy a Magyar Tudományos Akadémia megalakulásának 175 évfordulóján a történelmi emlékpark mellett telepített egy akadémiai emlékerdőt, 175 darab méretes hársfából. Az itt felállított emlékoszlop és információs tábla, s mellettük a soproni Milleniumi Emlékkereszt is növeli a hely vonzerejét.

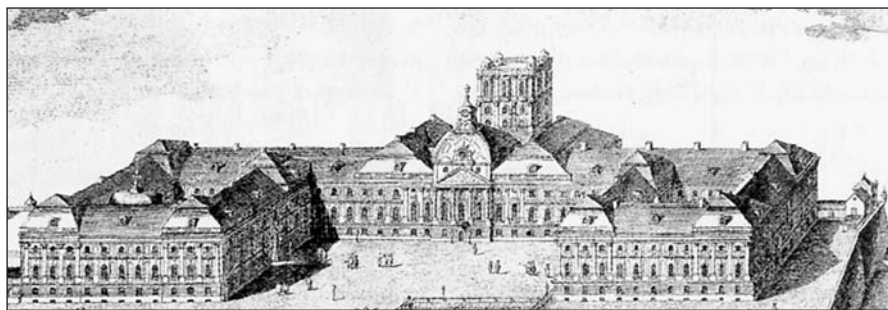
Széchenyi István „kaput nyitott Nyugat felé”, hogy azon beáramolhasson a modern Európa minden áldásos újdonsága Magyarhonba is. A Piknik egykori szervezői pedig – nem kis kockázatot is vállalva – kaput nyitottak Nyugatra, hogy a diktatúra elől menekülő szabad földre léphessenek. A két kapunyitás emlékére létrehozott emlékpark és emlékerdő méltón hirdeti a magyarok haladás és szabadság melletti kiállását.

Az idei jubileum alkalmából, a tizenötödik évfordulón mi is tisztelettel emlékezünk a Pikniket szervező erdészekre, a rendezvényt nélkülözhetetlen eszközökkel támogató szomszédos erdőgazdaságokra, akik és amelyek azóta is ápolják az esemény emlékét és hirdetik annak történelmi jelentőségét, fejlesztik és gondozzák az emlékhelyet, hogy méltó körülmények fogadják az odalátogatókat.

Dr. Rumpf János

Emlékezés **KEMPELEN FARKAS** *magyar polihisztorra /1734–1804/*

Universitas Palotája (eredetileg a budai királyi palota). Kempelen Farkas építette át az egyetem számára. (Rézkarc: J.E. Mansfeld –F. Richler rajza után)

Az új gondolkozású embereszményt hazánkban Kempelen Farkas feltaláló személye jeleníti meg. Emlékének tisztelettel tartozik a legrégebb magyar egyetem, a tudományegyetem, a latin elnevezéssel induló Institutum Geometricum, későbbi nevén Műegyetem, melyhez a XX. században kapcsolódott a bányá-, kohó-, erdőmérnöki kar, továbbá a mezőgazdasági és állatorvosai kar.

Mária Terézia pénzügyi szakembere, kiváló tanácsadója, Kempelen, azt a feladatot kapta, hogy a Pázmány Péter által 1635-ben alapított nagyszombati egyetemet a Budai várba költöztesse. Nem kétséges ez esetben Kempelen tanácsadó hazánk iránti gondos szerepe. Az egyetemi elhelyezés érdekében Kempelen a budai királyi palotát átépítette, mely „Universitász palota” elnevezéssel került a köztudatba. Kitérő vízhálózással a vári területet és a palota körüli épületek rekonstrukcióját is elindította nagy létszámú építészcsoportjával. Az egyetem értékes műszerait, nagy könyvtárát, egyetemi nyomdáját Kempelen személyes vezetésével dereglyéken, hajón, szekereken költöztették Nagyszombatról a Budai várba. Benépesült a budai várterület ifjúsággal, nagy tekintélyű tanárokkal. Divattá vált Budán letelepedni, ahol elindult a pezsgő, fejlődő szellemi és társadalmi élet. Az ország nagy figyelemmel kísérte a budai elhelyezke-

dést. A tudományegyetem tanácsa pedig 1777-es évszámmal mindennek emlékére művészi metszetű, csaknem fél kilogrammos oklevél pecsételőt készített egyetemi nyomdájának betű-, címermetsző mestereivel.

Az átköltözés az egyetem merev szabályait bizonyos mértékben feloldotta és nemcsak új tanszékeken – gőzerő, mechanika, alkalmazott mathézis, hydro-technika – indult el az oktatás, hanem az elhelyezkedés utáni ötödik évre, 1782-ben létrehozták a tudományegyetem tanárai a Mérnöki Intézetet, hivatalos elnevezéssel latinul a fent említett Institutum Geometricumot (alapítólevelét az Országos Levéltár őrzi). Az 1777. évszámú oklevélpecsét ez időtől két intézmény oklevelét hitelesítette!

Peter Mitterhofer fa írógépe, mely Kempelen korábban készült fa írógép ismerete alapján készült. (Pedroni E. A. gyűjteménye)

egyedi jelenség a világegyetemek történetében, (1275 mérnöki oklevelet hitelesítettek ezzel a pecsételővel). Egy bizonyos, Kempelen Farkas munkásságának a magyar felsőoktatás történetében egészen különleges időszaka jutott.

A kiemelkedő tudós találmányai közül az írógép- konstrukciót szeretném említeni, melyet a világ minden szaklapja első írógépként ismeri el amely valójában az írástörténet fordulópontja, a kézi írás és a gépi írás szimbolikus határvonala. Kempelen 1779-re alkotta meg fából készült írógépét Mária Terézia vak keresztlányja számára. A géppel írt betűk szinte ezerféle kérdésre adnak választ. Ámulatos a géppel írt betűk, számjegyek egymásmellettsége, a sor párhuzamos egyenessége, a betű-, betűköz és sortávolság mértani rendezettsége a teljesen fából készült írógépen. Megható a géppel írt szöveg is „... Talán az ön szemében is megrendül a könny, mialatt első levelemet olvassa, melyet az ön gépével írtam ... Wien den 16. Aug. 1779.” és kézirással az aláírás!

Windisch Károly, Kempelen barátja Bázelen Kempelen Farkas életéről és munkásságáról könyvet adott ki. A történetírónak köszönhető, hogy sok hiteles adat maradt meg tudósunkról. Kempelen fából szerkesztett írógépéről hiteles képet ad a Peter Mitterhofer által később készített írógép, mely azonosul Kempelen írógépével. Az írás gépesítése ha nehezen is indult, annál gyorsabban terjedt a XX. században.

Az eleinte negyedkiló aranyat érő írógép végül is sorozatgyártás révén vált elérhetővé és elsősorban az egyetemek útján terjedt el gyorsan és vált népszerűvé. Magyarországon 1889-ben (igen korai idő ez!) volt „gyorsasági gépiró verseny”, új írógépszakok alakultak a középiskolákban és új „kopogatói”, meg „írógép műszerészi” állások születtek.

Pedroni Emma Anna
művészettörténész

Az erdészeti ágazat jövője

Az Országos Erdészeti Egyesület helyi csoportjai elnökei és titkárai az erdészeti ágazat jövőjét vitatták meg a közelmúltban.

Miért írunk róla? Mert a tagság széles köréből érkezett javaslatokat beszéltük meg ezen a rendezvényen. Pontosán negyven témát sorolt fel a tájékoztató irat, amelyre minden beérkezett javaslatot az elnökség rostálás és kritikai értékelés nélkül hozott a résztvevők tudomására. Szándék és az indoklás szerint a javaslatokat az egyesület több szervezete (a mostani tanácskozás, az elnökség, a Jogi Pártoló Tagok állami-magán-erdő közössége –, majd pedig a legfőbb testület az Országos Küldöttközgyűlés – ez utóbbi véglegesíti), illetve tagjai fogják megtárgyalni, és végül kikristályosodik egy, a tagság által jóváhagyott javaslat, az OEE szerinti, az erdészeti ágazat jövőjéről.

Mi most csak néhány, valóban kiemelten jelentős javaslatot érintünk, amelyekben máris konszenzus alakult ki a mintegy 70 fős csapat tagjai között. Három csoportba sorolta az elnökség a beérkezett témákat.

Ezek:

1. Parlament, kormányzati ügyek, vagy másképpen döntéshozókra vonatkozók.
2. Civil társadalom és szervezetei, azaz a közvéleményt érintők.
3. Az erdészeti ágazatok, erdészeti szakszemélyzet témakörök.

1. Parlament, kormányzat, minisztériumok, döntéshozók

A jelenleg érvényben lévő erdőtörvényt, annak végrehajtási rendeletét érintő, annak módosítását érintő javaslatok. A folyamatos erdőborítás beépítése az erdőtörvénybe, mint például a Pro Silva-féle erdőgazdálkodás, száraló erdőgondozás, készletgondozás. Ez utóbbi jelenleg is megtalálható a jogszabályokban. Járulékrendszer (kitermelt fatömeg utáni befizetés) megszüntetése. Ez bizony veszélyezteti az erdőfelújítások finanszírozását. Erdőtulajdonosokat, erdőgazdálkodókat sújtó bürokrácia csökkentése. Jogos igény. Szinte képtelenség követni, megismerni a jelenlegi adminisztrációt. Évek óta ez a kérése az erdőgazdálkodóknak. Megmerevedett az erdészeti adminisztráció, még a számítógépek sem segítettek. Az ültetvényeket el kell különíteni az erdőktől. Az alföldi akácok miatt ne le-

hetne erdő? Ki kell dolgozni az erdők természetközeli kezelésének módszereit. Részben ez már elkészült, ismert és a jogszabályok is megfogalmazták. A gyakorlat számára kell szakmailag megalapozott konkrét metodikákat, módszereket összeállítani.

Természetvédelmet érintő javaslatok: Vizes élőhelyek, erdők visszaállítása, víz visszatartása az erdőterületeken. Ez komplex feladat, több főhatóságot is érint, de jogos a felvetés. A természetvédelmi állami költségvetéseket tudatosítani kell. Ez így kevés. Nem a tudatosítás a lényeg, hanem az, hogy a természetvédelem a védettségi korlátozások következtében a gazdálkodás eredménykiesését kompenzálja, fizesse meg az erdőgazdálkodóknak. A védett területek kezelésére az állami erdészetek alkalmaznak, költségtérítéssel. Az előbbi mondatokban már reflektáltam – részben – er-

re. Bővíteni azzal kell, hogy igenis és elsősorban az állami, hozzáteszem a szakmailag képzett és kijelölt magán-erdő-gazdálkodók képesek a természetvédelmi erdők szakszerű, a természetvédelem érdekeit is szolgáló kezelésére.

Ha nem így lenne, vagy „lett volna”, akkor a természetvédelem nem tudott volna 348 000 (!) hektár erdőt védelem alá helyezni.

Gazdálkodást érintő javaslatok: magán-erdő szervezetek, mint például az integrátorok támogatása. Nagyon jogos igény. Nem tud a magántulajdonon alapuló magán-erdő-gazdálkodás állami támogatás nélkül igazán lábra állni. Nem elsősorban a benne érintettek hibája következtében. Az állam mondjon le a faanyagexportról, csak belföldi igényekre termeljünk. Ez az erdőgazdálkodók belső tevékenységi érdekét sértené és nem egyeztethető össze az EU szabad kereskedelmi és szabad verseny biztosításának előírásaival.

Egyébként is rontaná az árbevétel, a nyereség az eredmény mértékét.

Kiemeltként kezelhető javaslat: Az állami erdőterületek további csökkentését meg kell akadályozni. Minden egyéb kommentár nélkül is fontos javaslat. Éppen a jelentős mértékű erdőterület-növelés a cél.

2. A civil társadalmat és szervezeteit, a közvéleményt érintő javaslatok

A helyi civil szervezetekkel való kapcsolat építése. Az erdészeti szakma egyik legnagyobb társadalmi jellegű gondja, az elzárkózottság. Sokkal, de sokkal nyíltabb kapcsolatrendszerrel kellene kialakítani a helyi lakossággal, a civil szervezetekkel (zöldekkel, még zöldebbekkel és másokkal), amiből a szakma is profitálna. Sokat javult – kedvezően – a helyzet ezen a téren, de még nem elég. Bölcsebben kell félteni az erdőt, és minden lehetséges módon, valamint szervezettel kell együttműködve óvni érdeinket.

Az erdészet természetvédelem közötti kapcsolat rendezésében az első lépést az erdész tegye meg, több lesz tőle. Tulajdonképpen jó szlogen és elegáns ajánlat. Meg is kell tenni ezeket a lépéseket. Azonban a másik féltől is elvárható a korrektség. A napokban folynak a tárgyalások mintegy 60 000 ha állami erdő természetvédelmi kezelésbe vételéről. Ugyanakkor a természetvédelem már utat talált az új pénzügyminisz-

terhez – legalábbis ezt hallottuk –, ahol már a 347 000 hektár védett erdő kezelésének gondolata merült fel. Szóval meg kell találni a nyílt, korrekt tárgyalások lehetőségét.

Kommunikáció: Nincs erdészeti PR, amely az Erdészeti Főosztály anyagi támogatására vár. Profi céget kell megbízni. Következtesen kell kommunikálni. A természetvédelmi célokat a mi lobo-gónkra kell tűzni. Az erdész nem favágó, az erdész az erdő fenntartója. A televíziókban az erdészeti tájegységek, mint vidékfejlesztés bemutatása szükséges.

Így ez együtt jól hangzik. Meg kell valósítani. A szakma PR tevékenysége nem éri el a kívánt mértéket. A mi lapunk – az ERFA – az Erdészeti Főosztály részbeni anyagi támogatásával tud megjelenni, és igyekszünk is a mezőgazdászok között népszerűsíteni az erdészeti szakmát. Tudjuk, ez kevés, mert a mintegy 400 000 fő erdőtulajdonoshoz mi sem tudunk eljutni.

3. Az erdészeti ágazatra, az erdészeti szakszemélyzetre vonatkozó javaslatok

Nem fenyegeti semmi az állami

erdőket, túl van dimenzionálva a kérdés. Adja Isten, hogy ez így legyen! Néha-néha azért felröppen olyan javaslat, gondolat, célzás, hogy az állami erdők egy részét – a jobbkat? – privatizálni kellene.

Nem hiába merült fel a tanácskozáson, hogy fogalmazza meg az állam, hogy mi a célja a jövőben az erdőkkel. E mögött húzódik meg az állami erdők jövőbeni sorsa iránti aggodalom. Remélhetőleg a Nemzeti Földalap kezében jó helyen lesznek az állami erdők. Most bizony van ám bőven gazdája, bleszolója az állami erdőknek. Néhány: ÁPV Rt., HM, NFA, Kincstári vagyoni Igazgatóság, Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium, FVM. Szép lista. Egy gazdára vonatkozó javaslatot is olvastunk a listában.

A magánerdő-gazdálkodás lassan felnőtt, így is kell megjeleníteni. Hát szó, ami szó, kezdi kinőni a magánerdő gazdálkodás a gyerekcipőjét, és gyógyulnak a gyermekbetegségek. Csakhogy a folyamat nagyon lassú, és hosszadalmasan elhúzódik a felnőtté válás. Akad még erdőgazdálkodó nélküli magán-

erdő. Talán az EU-ba történő belépés lendít egyet a szekéren.

Még találkoztam további szép gondolatokkal, mint például azzal, hogy a „szakmánk összefogása példátlan erőforrás, vezetőink felelőssége kiemelt, és keressük az értéket az eligazodáshoz stb.” Híres az erdészeti szakma összefogása. Még ma is több szakma irigylit, vagy pontosabban hangoztatja ezt.

Mi tudjuk, hogy itt-ott már akad rés ezen a ruhán, de még foltozható, amihez a vezetők elhivatottsága, felelősségérzete lehet a kohéziós erő. Bízunk kell ebben, mert a külső erők próbára teszik a szakmát. Nem foglalkoztam a politikai jellegű felvetésekkel, mert az erdészeti szakmának adva van a törvényekben, egyéb jogszabályokban megfogalmazott feladata, jogállása, hatósági tevékenységének előírásai, amelyek az emberi lét bölcsőjének, az erdőnek feltétlen fenntartását teszi kötelezővé az erdészek számára.

Meg kell óvnunk erdeinket a jövő nemzedéke számára. Ebben viszont egységes a szakma.

Balázs István

(Erdőgazdaság és Faipar)

Természetes úton... kis hátszéllel

Gépi talaj-előkészítés a Pécsváradi Erdészetnél

Az erdőgazdálkodás során szükség lehet a felújítandó terület pótlására, állománykiegészítésére, alátelítésére.

A magvetés, ültetés eredményességét, fejlődését nagyban segítheti a befogadó talaj megfelelő állapotba hozása.

Természetes módon a talaj-előkészítés jöhet szóba – a célok eléréséhez szükséges mértékű minimális bolygatás. (Teljes talajelő-készítéskor-Nardy tárcsa, totális vegyszerezés Arsenállal – teljes flóráváltás is történt.)

Az erdészetnél *traktorral járható terepen* (akár esésvonal mentén is), 0,1-0,2 ha-nál nagyobb terület esetén a BPG 60 rotációs pásztakészítőt (gyártja a Bagodi Mezőgép) alkalmazzuk már nyolcadik éve. A pásztakészítő a tuskózatlan vágásterületek gépe. Rugós paralellfüggesztésű, ívelt, szárnyas késű rotátora a tisztító ekefej nyomában 25 cm mélyen felássza a talajt. Nem eltávolítja, zúzza-porítja a felső humuszos réteget, hanem egyenesen beforgatva javítja szerkezetét. (A szerves anyag teljes mélységben való egyenes eloszlása a legkedvezőbb a csemetének.)

Alkalmazzuk:

– bontott állományok alatt *makkbedolgozásra*. A lehullott makk csírázása, a csíracsemete fejlődése szempontjából az a kedvező, ha a makk az ásványi talajra hullik, de még jobb, ha a talajba be is dolgozzuk. (Kevésbé fenyegeti a kiszáradás, penészedés, a rovar-, vadkárosítás, a kései fagy,...) A bedolgozás mélysége a csúszótalpak állításával szabályozható. A teljes mélységű munkavégzés esetén is a makkok zöme csak 0-15 cm mélyre kerül.

– *pásztakészítésre*. Általában 160 cm sortávra készítjük a pásztákat, lehetőleg ősszel, a csapadék megfogása, mélybe vezetése, a fagyhatás érdekében. (Déli lejtőn nézve az olvadó hó talajnedvesítő hatását, az előkészítetlen talajon 5-10 cm, a pásztában 25+15 cm volt. Így a csemete a szárazabb tavaszt is jobban elviselte.) Az ültetés általában ékásóval történik. Különösen a tavaszi pásztázáskor kell ügyelni arra, hogy a csemete gyökere – főleg csúcsa! – szorosan legyen tömörítve, a felfagyás elkerülésére. (Kedvező, ha a „nőit” talajba rögzül.)

A szerves anyag jobb hasznosulása és a természetes módon történő nitrogénpótlás érdekében Phylazonit N-kötő baktérium-

trágyát alkalmazunk. Ezt tartályból a rotor elé juttatva azonnal bedolgozzuk (a napon elpusztul), gépi pásztázatlan erdősítéseknel az ültetővödör vizébe tesszük.

A BPG 60-nal egyéb anyagok (talajfertőtlenítő-, gyomirtó, vízkötő, csali...) is bedolgozhatóak. A gyártó rendelkezésre a tároló-adagoló szerkezeteket is elkészíti.

(A vízkötő Alcosorb nedvdús gélit száraz időben előszeretettel kikaparták, fogyasztották az állatok – csalinak sem utolsó.)

Elfüvesedett területen a tisztító ekefejet hántó ekére kell cserélni. Lazább talaj esetén altalajlazítóra is váltható.

A pásztából a kések a kisebb cserjéket, gyökereket kiforgatják, ezzel is csökkentik a konkurrenciát.

A pászták ápolásánál legjobb eredményt az első évi sorkapálás mutatta (népi szólás: egy kapálás egy esőt ér. Egy picit esőt). Siskanádtíppanos, főleg leégett területen hatásos, gazdaságos és szelektív a Nabu S gyomirtó szer. A kezelt területen elszaporodott a nőszirm, ezerjófű, szegfű, hunyor, kosbor, bazsarózsa.

A pászta 2-3 év múlva – megtette kötelességét – belesímul környezetébe.

– *makkvetésre*. Régebben gépi makkvetésre a Bodor-féle makkvető adaptert használtuk. Precízen, takarékosan vetett, de hátránya volt, hogy rést nyitott. A résbe a pocok bejutott, végigsétált, s nyomában csemete sem nőtt. Köttebb talajon gond volt a tömörítéssel is, főleg szárazabb időszakban. Ezért, és a kedvező makkbedolgozási tapasztalatok hatására, ráálltunk a BPG-60-nal végzett makkvetésre. A fülkéből manuálisan adagoljuk gégesövön a rotor elé a makkot. (A kézi adagolást mielőbb szeretnénk gépesíteni.) A makk pásztaszélességben, különböző mélységbe jut – így szárazabb időben is lesz olyan, amelyik kihajt. (A visszaszáradó, átfekvő makk pedig majd a következő évben.) A vi-

szonylag olcsó makkból 300-400 kg-ot vetve 30-50 000 db/ha csemetét nyerünk. (A csemetével történő erdő-sítéssel összehasonlítva: harmad áron legalább háromszor annyi csemetét tartalmazó erdő-sítésünk lesz.) A nagy csemeteszám – a természetes felújításokhoz hasonlóan – nagyobb biológiai alapot is biztosít, ami a későbbi károsításokat is jobban elviseli. A vetéssel egyidejűleg a rotor elé kijuttatott egyéb anyagot – Phylazonit stb. – is bedolgozhatunk. (A traktorost: „Hát még lámpást ne akasszak a...ra!” kellően adagolt anyagiakkal megnyugtathatjuk. A traktoron különben is van gyáriszerelt világítás.)

Traktorról nem járható terepen, kis területű pótlás vagy szórt elegyítés esetén a *Stihl BT 106 C* egyszemélyes gödörfúrót használjuk. Kezdetben a gyári fúrószárral (spirál) dolgoztunk, de az

inkább burkolt gyökerű csemetéhez való. Csupas gyökerű csemeténél a kiszórt földet körülményes összeszedni, visszatölteni, külön tömörítő eszköz szükséges, gyenge volt a megmaradás.

A fenti hátrányok kiküszöbölésére – és mert itthon nem kaptunk hozzá lazítókést – készítettünk hozzá egy ívelt lazító kengyelt. Ennek segítségével 35-40 cm mélyen, 15 cm szélességben forgatunk, porhanyítunk úgy, hogy a talaj helyben marad. Ebbe az előkészített gödörbe ültetünk ékásóval. Ezzel a módszerrel a csemetének úgy biztosítunk előnyt, hogy közben nem bolygatjuk durván a környezetét – és a csemete megmaradása, fejlődése is kedvezően alakul.

Remélem, ez a néhány felvetett gondolat termékeny talajra hull.

Scholtz Péter

Szálaló erdőben

Az OEE Természetvédelmi Szakosztálya és Erdőművelési Szakosztálya közös rendezvényt tartott április 15-16-án a szálaló erdőgazdálkodásról az Őrségi Nemzeti Parkhoz tartozó szentgyörgyvölgyi szálaló erdőben. Az első nap délutánján népes hallgatóság előtt beszéltek az előadók. *Dr. Markovics Tibor* bevezetőjében elmondta, hogy legalább négy területen nélkülözhetetlen lesz a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás alkalmazása, melynek a szálaló üzemmód az egyik lehetséges formája: a magánerdők egy részében, a gyenge termőhelyű területeken, a közjóléti erdőben és részben a természetvédelem alatt álló erdőben. Ehhez kapcsolódva hívta fel a figyelmet Bús Mária az Erdészeti Lapok 2004. áprilisi számában megjelent, az erdőfenntartásról szóló Bartha Pál (szakosztály tag) cikk aktualitására, mely feltárja e módszerek bevezetésé-

nek szükségességét a közeljövő erdőgazdálkodásában.

Horváth Jenő, a szálaló gazdálkodás természetvédelmi jelentőségéről tartott magas színvonalú előadást. *Barton Zolt* a szálaló üzemmód előnyeiről beszélt, alaposan, sokoldalúan megvilágítva a szálalás történetét, lényegét, jelentőségét. *Kürtösi András* a szálaló erdőgazdálkodás lehetőségeit mutatta be nyugat-európai példák alapján, szót ejtve az állományszerkezeti vonatkozásokról, az örökerdő típusainak fényigény szerinti változatairól is. *Dr. Péti Miklós* a bakonyi paraszti szálaló gazdálkodás erdőemlékeiről beszélt, harminc évnél régebbi felvételeket is felvillantva. *Sivák Krisztián* a szentgyörgyvölgyi szálaló erdőgazdálkodás történetét ismertette. *Hajdú Tibor* szenvedélyes, nagy ívű előadásában az erdőrendezés szemszögéből világította meg a szálaló erdők kérdését. Szavaiból kiderült, hogy inkább a vágásos erdőkre van berendezkedve az

erdészeti igazgatás. *Bodor György* a gazdálkodó szemszögéből beszélt várakozásokról a felelevenítésre kerülő szálaló üzemmóddal kapcsolatban. Az esti beszélgetés másnapig tartott.

A következő nap *Palotay István* szentgyörgyvölgyi erdőben lévő emlékhelyének meglátogatásával kezdődött. A szálaló erdőkért lelkesedő, a magyarországi szálalás erdőrendezési vonatkozásait rendszerbe foglaló nagy erdőrendező életútját Hajdú Tibor mutatta be. Ezután körsétával megtekintettük, értelmeztük és értékeltük a megmaradt szálaló erdő különböző fázisait és a tennivalókat. A terepi bemutatót *Fliszar Aladár*, a Zalaerdő Rt. Lenti Erdészeti erdőművelési műszaki vezetője vezette. A jelenlétünknek külön aktualitást adott, hogy ebben az évben készül a szentgyörgyvölgyi szálaló erdő üzemterve. Mivel szeretnék a hagyományokat folytatni, így a folyamatos erdőborítás kérdései a házigazdákat legalább annyira érdekelték, mint a vendégeket. A végén egy gyönyörű erdőképpel búcsúztunk a szentgyörgyvölgyi szálaló erdőtől: elegyes, egyes korú bükkös, tölgyes, már csak egy-két szál fenyőt tartalmazó állományában nézegettük a felújulás ígértes zöld foltjaiban a mindig fellelhető fiatal, időnként vadragott bükköket.

A szép idő és a szép erdőképek, valamint az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársainak vendéglátásunk körüli áldozatkész, lelkes munkája emlékezetessé teszi valamennyi résztvevőnek ezt a két napot.

Bús Mária
Dr. Markovics Tibor

A Vásárhelyi-terv magán-erdészeti vonatkozásai

Budapesten az MTESz Kossuth téri székházában 2004. április 2-án „A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése, erdészeti feladatai és lehetőségei” címmel konferenciát rendeztek. Luzsi József, a Megosz elnöke – meghívott előadóként – a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztésének magánerdészeti vonatkozásairól beszélt. Az alábbiakban az ott elhangzottakból idézünk részleteket:

Kérem, engedjék meg, hogy egy szubjektív momentummal kezdjem. Mint magánember a Tisza mellett lakom, magán-erdő-tulajdonosként és magánerdészként földjeim, erdeim egy részét a Tisza mellett művelem. Integrátorként pedig sok-sok emberét. A problémákat tehát nem modellezett élethelyzetből ismerem, hanem a valóságból. Valóság az is, hogy a hajdan szőke folyó jelen pillanatban is sokunk földjét elfoglalta. Persze most megkérdezhetnék: Miért a Tisza mellett vettünk földet, erdőt? Hát csak azért, mert onnan erednek e gyökereink. A gyökerek pedig – jó esetben – erősek. Mint ahogy a Tisza is. Gigantikus erejével gyakran szembesülünk. Legalább évente kétszer kiönt...

Számomra mégsem a tengerré nőtt folyó a legijesztőbb az áradások idején... Hanem a tekintetek. Azé az emberé, akinek összes vagyona egy húsz-ötven vagy éppen százéves ház. Jobb esetben néhány jószág, meg egy darabka föld. Azé a gazdái, akinek egész évi termését a víz aratja le, azé az erdőtulajdonosé, akinek lekötött fát – évi bevétele nagy részét – gyufaszállként ragadta magával a Tisza...

Mindezek ismeretében gondolom, megértik, hogy a Vásárhelyi-tervet már régóta szükségesnek tartom. A tervezetet egyébként – áttanulmányozása után – jó-nak és szakmailag megalapozottnak ítélem.

A következőkben a leendő Vásárhelyi-terv és a tulajdonviszonyok összefüggése-

it próbálom meg felvázolni magánerdészeti nézőszögből, ténylegesen csak a legmarkánsabb jellemzőket kiemelve.

A Tisza hullámterén található erdőterületeknek jelenleg *majdnem fele magántulajdonban van*, illetve magánerdő-tulajdonosok szövetkezésének kezelésében áll.

Az ártéren elterülő mezőgazdasági területek, valamint a létrejövő szükségtározók területének pedig *csaknem 90%-a magántulajdonú*. Azért foglalkozom a mezőgazdasági területekkel is, mert ezek potenciális erdőtelepítési területek.

Az állami tulajdonú erdő- és földterületek – a Vásárhelyi-terv szerinti – kezelése a tulajdonszerkezet miatt egyszerűnek tűnik. Hangsúlyozom: tűnik. A magánerdő-gazdálkodás és a magánerdő-telepítés terén viszont már sokkal bonyolultabb a helyzet.

Az egyértelmű, hogy a magánerdő-gazdálkodást folytatónak nincs más választásuk, mintbogy szakszerűen, hatékonyan, nyereségorientáltan végezzék a munkájukat, ugyanis a megélbítésük függ tőle. Működésüket az Állami Erdészeti Szolgálat – mint hatóság – szabályozza és felügyeli. Gazdálkodásuk folyamán a különböző szakhatóságok, így a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium vízügyi és természetvédelmi hatóságainak előírásaival találkoznak nap mint nap.

Köztudott, hogy a magántulajdonú erdő- és földterületek vonatkozásában a legkülönbélebb korlátozások vannak jelenleg is érvényben, és továbbiak várhatók a jövőben. Talán ezért is van gyakran olyan életérzésünk, *mintba csak korlátozások léteznének, jogok nem*. Tényleg, vannak jogaink?

Rendelkezések, törvények természetes kellenek. Úgy, hogy az egészséges egyensúly fennmaradjon a tulajdonviszonyokban is. Csak amíg az átgondolt és eleendő mennyiségű szabályozók segítséget jelentenek, addig a túl sok és egymásnak ellentmondó szabályok gúzsba kötik az

egyébként dolgozni vágyó kezét. Azt már csak sügni merem: olykor az értelmet is.

A Vásárhelyi-terv tervezetében is megtalálhatók a különféle vízügyi és a természetvédelmi korlátozások, melyek jelen esetben sem választhatók külön egymástól.

A terv megvalósításáról készült előtanulmányok mind hangsúlyozzák: a majdan végzendő beavatkozások *közérdeket* szolgálnak. Nemcsak a Tisza mellett élő embereket, hanem az egész nemzetét.

A folyó mellett élő, ésszerűen gondolkodó emberek örülnek a Vásárhelyi-tervnek, mert belátják, hogy megvalósítása nagyban szolgálja a biztonságukat. Azt is tudomásul veszik, hogy a megvalósítás komoly munkákat von maga után, melyek között lesznek „egyszeri beavatkozások”, és folyamatos karbantartási munkálatok. A magántulajdonú földterületeken is. *Ezeknek a – köz érdekében történő – munkáknak az elvégzése azonban olyan plusz feladatokat, többeltöltségeket jelent a folyó menti magántulajdonosok számára, melyeket meg kell téríteni nekik.*

A kompenzációra két megoldás lehetséges:

1. *Az állam kisajátítja* a Vásárhelyi-terv megvalósításához *szükséges területeket* és az előírások szerint műveli. Ami a magánerdészeti üzemek, társulatok azonnali megszűnését vonja maga után. Pedig ezeket épp az erdők művelésére hozták létre, nem kis beruházással kiépítve hozza a megfelelő szellemi, infrastrukturális bázist és gépparkot. A telephelyeiket fel kell számolni, ami szintén pénzbe kerül. A kisajátítás következtében *erdővagyonukat elveszítik a tulajdonosok. A munkahelyeiket – az alkalmazottakkal együtt – úgyszintén*. S mindez vidéken történik. Ott, ahol egyébként is *a legnagyobb a munkanélküliség*. Ha se vagyon, se munka, *a biteleiket sem tudják kigazdálkodni* az erdőtulajdonosok, az erdészek.

Ez a változat az állam számára is a legdrágább, mert a nagy mennyiségű kisajátítandó területek visszavásárlása óriási pénzbe kerül. Ugyanakkor számolni kell a megnövekedett munkanélküliség államra háruló anyagi vonzataival is.

2. A másik lehetőség ésszerűbbnek tűnik, és nemcsak magánerdészeti szem-

pontokból. *Az érintett erdőket továbbra is kezelik a jelenlegi erdőgazdálkodók és -tulajdonosok.* Így értelemszerűen a most főnálló tulajdonviszonyok változatlanok maradnak. Ugyanakkor a vízügyi előírásoknak megfelelően kezelt területeken *a tényleges hozamkiesés és pluszmunka ellenértékét és felmerült többletköltséget megtéríti az állam.*

Az Állami Erdészeti Szolgálat felépítésénél fogva alkalmas a vízügy előírásai alapján a pluszfeladatok tervezetetésére és végrehajtásának visszaellenőrzésére. A normatív támogatási összegek alapján a költségek betervezhető, a munkák elvégzése után a költségvetési elszámolások alapján ezek kifizethető. A második megoldás kidolgozása, a normatívák megállapítása szakértők bevonásával kölcsönös egyezség alapján lehetséges.

Ez utóbbi alternatívát több szempontból is sokkal jobbnak tartom, mint az előzőt. Két érvet viszont mindenképpen szeretnék kiemelni. Egyrészt: ha a jelenlegi tulajdonviszonyok maradnak, s az államra csak a kompenzáció hárul, ami az államháztartást évente sokkal kevésbé terheli meg, mint a kisajátított földterületek visszavásárlása. Másrészt: a tényleges munkanélküliség – és most ne beszéljünk a „megszépített” statisztikai adatokról –, ami egyébként is igen érzékeny pontja a magyar gazdaságnak. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni: különösen vidéken. *A második megoldás nemcsak a mostani munkabélyeg megtartását jelentené, hanem új munkabélyeg teremtésének ígéretét is magában hordozza.*

Mint a Megosz elnöke és mint magánerdész mindenképpen a jelenlegi tulajdonviszonyok és az állami kompenzáció ésszerű szövetkezésére szavazok. Magánemberként sem támogatnám a kisajátítások ötletét, mert nem hiszem, hogy bármelyik kormánynak is érdeke lenne évtizedek alatt sem gyógyuló sebeket okozni, most, mikor még a végére sem értünk az úgynevezett „kárpótlási” folyamatnak.

Diderot frappáns és elgondolkodtató mondatát, nagyon ideillőnek találom. „Múltam felel jövőmért.” Bízom benne, hogy az arra jogosultak olyan döntést hoznak, mely biztosítja mindenki számára az élhető jövőt. Olyat, ami miatt nem kell „a múltat végképp eltörölni”, mert nem is lehet. Olyat, amit szégyellni sem kell. Soha...

A természetvédelemről is szeretnék néhány mondatban szólni, mivel mind a Vásárhelyi-tervtől, mind a magánerdőgazdálkodástól elválaszthatatlan tényező. Nem titok: a természetvédelemmel hosszú évek óta rideg a magánerdészet viszonya. Legfőképp azért, mert a természetvédelmi korlátozások már nyolc éve – 1996 óta – fennállnak, rendelet hiányában azonban a tulajdonosoknak mind ez ideig kompenzációt, jövedelemkiesést, kártérítést nem fizettek. Pedig az 1996. évi LIII. tör-

vény 72.§ (1) kimondja: „A védett természeti területeken természetvédelmi érdekből – az e törvény hatálybalépését követően – elrendelt mező- és erdőgazdasági korlátozás, illetve tilalom esetén, vagy a termelésszerkezet jelentős megváltoztatásának előírása következtében a tulajdonos tényleges kárát meg kell téríteni.” Úgy tűnik, a jelenlegi jogi helyzet több mint kusza. *Netán alkotmányellenes?*

Már Aquinói Szent Tamás is megmondta: „Egy igazságtalan törvény ellen kötelező a lázadás!” Akkor most lázadjunk? Vagy lesz végre megoldás?

Épp ezért a Vásárhelyi-tervnel mindenképpen szorgalmazzuk a pontos normatívák kidolgozását.

Az erdőgazdálkodási üzemtervtől eltérően egy húszéves vágásfordulójú nemesnyár-állomány helyébe őshonos hazai nyár felújítást ír elő a természetvédelmi hatóság, melynek vágásérettségi kora minimum 60 év. A megtermelt faanyag értéke viszont egységnyi területen csak a fele a nemesnyárénak. Háromszor annyi idő alatt tehát csak fele jövedelmet biztosít ugyanaz a terület. *A jövedelem közben úgy esik vissza az egyhatodára, hogy az erdőfelújítási és az erdőnevelési költségek jelentősen megnőnek*, ami a magánerdészek tartamos gazdálkodását veszélyezteti.

Erőteljes korlátozó tényező az is, hogy csak vegetációs időn kívül lehet a védett és védelemre tervezett területeken erdőgazdálkodási munkát végezni. Az éves erdő-gazdálkodási munkák elvégzésére hat hónapja marad a gazdálkodónak, amely alatt az időjárás rendkívül szélsőséges, viszontagságos, és minimum két nagy árhullám is levonul a folyón. Mindez a munkálatok költségét jelentősen emeli, kockázatát megnöveli.

Európa nyugati féltekéjén a hasonló problémák már megoldódtak. Országonként változó módon, de a tulajdonosokat mindenütt kárpótolják.

Rövid időn belül Magyarországon is megoldást kell találni erre a problémára. Legcélravezetőbb pedig a törvényi szabályozás szintje lenne, ellenkező esetben nálunk is megismétlődhet az, ami Finnországban történt, ahol majd ezer pert indítottak az állammal szemben a természet-

védelmi korlátozások kompenzációjára, s ezek 95 %-át a tulajdonosok meg is nyerték.

Egyszer talán nálunk is igaz lesz: *„A jog nem az, amit adnak, hanem, amit nem vehetnek el.”* Jó lenne, ha az erdőgazdálkodók, és -tulajdonosok a jövőben nem perekre költenék a jövedelmüket, és az állam se tegye azt az adófizetők pénzével.

A magánerdő-gazdálkodók, erdőtulajdonosok nyitottak akár a Vásárhelyi-tervvel, akár a természetvédelemmel kapcsolatos problémák, nézeteltérések megoldására. Példa erre az is, hogy az elmúlt négy-öt évben a magánerdő-gazdálkodók saját költségükön több olyan fórumot szerveztek, ahová a vízügy és a természetvédelem képviselőit is meghívták, s ahol lehetőség adódott az álláspontok ismertetésére és közelítésére.

Elmondtuk már sokszor, de elismételjük újra és újra egy híres magyar származású külpolitikai szakértő: Paul Lendvai szavait. *„Mindenkinek meg kell értenie: egy csónakban utazunk, s nem fenyegető bot, hanem az előrejutás eszköze az evező.”*

A magánerdő-tulajdonosok és -gazdálkodók, a magánerdészek egyetértenek, hogy szükség van a Vásárhelyi-tervre, és szükség van a természetvédelemre is. Azt azonban mindenhol és mindenkor hangsúlyozzuk: *a közcélok érdekében a magángazdálkodók és -tulajdonosok érdekei nem sérülhetnek!* Emiatt épp a héten írtunk egy levelet Persányi Miklós miniszter úrnak...

A magánerdő-gazdálkodók, a magánerdő-tulajdonosok – mint mindig – készek arra, hogy a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium illetékes hatóságainak előírásait betartsák, azok megvalósításában szakszerűen közreműködjenek. Ehhez szakmai és technikai kapacitásunkat rendelkezésre bocsátjuk, de a kötelezettségek elfogadásához, megvalósításához a számunkra *elfogadható kompenzációs rendszer bevezetését és működtetését kérjük.*

Mindenekelőtt azért, hogy a Tiszától függők lelkébe ne fészkelhesse be magát a rémület. Mert ezek az emberek igazából nem a víztől félnek, azzal még mindig megbirkóztak valahogy. Attól rettegenek, hogy bagóért cserébe elveszik földjeiket, megélhetésüket, a gyermekeik jövőjét.

A magánerdő-tulajdonosok, és a magánerdészek mindent megtesznek azért, hogy ne így legyen...

Épp ezért azt kérem az erdész kollégáktól az új Vásárhelyi-terv kapcsán

„...ha arra vágytok, hogy ballatsszon a bangotok, ti ne úgy legyetek ballbatóvá, hogy a lármán túlbarsogjatok: – bajoljatok az emberek arcához, s közlelő, balkan szóljatok.”

Úgy, ahogy azt az erdészembertől ez idáig megszokták...

Működik a
MEGOSZ honlapja!
Elérhető a
megosz.org címen, a
„MEZŐGAZDASÁG” cím-
szó alatt. Várjuk a
Tisztelt Tagtársak
véleményét, javaslatait,
anyagait!

Gondolatok a Föld napja alkalmából

Április hónapban ünnepeljük a Föld napját, s ez alkalommal érdemes a Földdel, ennek múltjával, jelenével és jövőjével foglalkozni, valamint az ember és a Föld kapcsolatáról elgondolkozni.

Határozzuk meg a *Föld fogalmát!* A Föld az az égitest, amelyen mi élünk, mely a Naprendszer belülről számított harmadik bolygója. Világszomszédai a Vénusz és a Mars, amelyeket nagyságban felülmúl.

A *Föld keletkezéséről* több tudományos elmélet is létezik. Közös bennük, hogy a Föld korát 4,5 milliárd évre becsülik.

A Földet az emeli ki bolygótestvérei közül, hogy az élet bölcsője lett, majd egy fokozatos fejlődés, az evolúció következményeként az emberiség szülője. A Föld számunkra Gaia, minden élet szülőanyja, azaz Szülőföld.

Tekintsük át az emberi faj megjelenésének fő szakaszait:

- az emberelőd / – ausztrálopithecus – / 5-5,5 millió év
- az előember / – homo habilis – / 2 millió év
- a felegyenesedett ember / – homo erectus – / 1-1,5 millió év
- az ősember / – paleoantropusz, neandervölgyi – / 300-100 ezer év
- a mai / – bölcs – / ember / homo sapiens – cro magnoni – / 3000 év.

Az emberi faj elterjedésével a Földet, mint egy új réteg, úgy öleli körül az emberi kultúra, a civilizáció.

A civilizáció a XIX. században igen felgyorsul, s napjainkban a harmadik évezred küszöbén – már a Föld kincseinek /szén- és érckészletek, olajkészlet, az erdők kincse stb./ felélésével veszélyessé vált: *miel így az ember tönkreteszi lakóbelyét, a Földet.* Napjainkban már a Földön kívül, a világűrben keresi boldogulását, életlehetőségét. /L. „Az ember tragédiája”, tizenharmadik szín/:
Ádám:

...*”A tér oly pusztá, olyan idegen,
Mint bogyba szentségtörő járna benne,
S kebelembé két érzés küzdelme foly:
Érzem, mi bitvány a föld, hogy magas
Lelkem lezárja, s vágyom el köréből;
De visszasírok, fáj, hogy; elszakadtam.”*
Mire Lucifer:

...*„S feledeled-é már a tudás szavát,
Ki felszámolta, hogy négy évezredre
Világod megfagy, – a küzdelem eláll?”*
„Ób, Lucifer, vezess földemre vissza,
Hol oly sokat csatáztam basztalan,
Csatázzam újra, s boldog leszek.” ...

Napjainkban ez a veszély már fennáll!

És az ember – ahelyett, hogy itt, a Földön teremtené meg életének létfeltételét, megélhetését, boldogulását – az Űrben próbál meg új utakat, módokat keresni és találni.

Mert mik is azok a veszélyek, amelyek súlyosan károsítják Földünket, az az emberiséget?!

Néhányat ezek közül:

Nemcsak raboljuk a Földet; – hanem mérgezzük is azt!

Egyúttal mérgezzük vizeinket. A méreg belekerül vizeinkbe, onnan a halakba, onnan az állatokba, s végül az emberbe.

Egyre több szintetikus anyagról kerül ki, hogy káros az emberiségre.

100 000 vegyszerből 20 000 veszélyes!

A veszély terjedése egyenes arányban van a vegyszerek terjedésével.

A PVC – poli-vinil-klorid –, ez a sokféleképpen felhasználható anyag, úgyszólván minden jelentősebb vegyi anyagban kimutatható, s eljut az emberig: már az anyatejben is megtalálható!

Kialakult a vegyipar – a modern kor tudománya –, de ebbéli ismereteink még kezdetlegesek: pl. a világon megtalálható 110 legmérgezőbb anyagból napjainkig csak 4-et vizsgáltak ki, pedig már a sajtban és egyéb tejtermékben is találtak vegyszermaradványt.

A romlás kezdeti, de már súlyos jelei mutatkoznak:

Az emberiség 4%-a – már túlérzékenységekben – allergiában szenved. Gyermekünk már magzatkorban veszélyeztetettek.

A mai emberben 500 olyan vegyi anyag van, ami elődeinkben még nem volt.

Olyan helyzetet teremtettünk, amelyben jelenleg nincs megfelelő ellenőrzésünk.

A felelősségünk igen nagy: Mindnyájunkon múlik gyermekeink jövője!

...

Mikor jövünk rá, hogy *Földünk veszélyeztetésének fő oka az emberi faj önzése, kapzsisága, telbetetlensége?!*

Természetesen itt az egyes ember „magáratallása, jórafordulása” kevés. Mindannyiunknak változnia, javulnia kell!

Magyarországi viszonylatban ez azt jelenti, hogy vigyázzunk környezetünkre, bolygónk? csodálatos szépségére, vizeink tisztaságára, természeti adottságaink megőrzésére.

Vigyázzunk a rendre, tisztaságra, termőföldünk megőrzésére, áldott termékenységére, értékeink jóságára.

Ennyi az egész – ez minden – és ez nem megoldhatatlan feladat, de ennek megtétele szükséges és kívánatos.

Madách Imre ezt már százötven évvel ezelőtt megmondta:

...*”Ádám, Ádám a végső perc közelg:
Térj vissza, a Földön nagygyá le-
betsz, ...”*

(Természetesen akkor, ha az emberiség felfogása alapvetően megjavul, jóra fordul.

De, ha ez megtörténik: egészséges, boldog élet várhat az emberiségre, itt, ezen az áldott és áldó Földünkön.)

dr. Hajdú István
nyugalmazott erdőfelügyelő

Gáزرól fára

A gázáremelés miatt Zalában is egyre többen térnek át a fafűtésre. Ivancsics Lajos, a Zalaerdő Rt. 7. sz. Erdészeti igazgatója elmondta: a Zalaerdő mintegy 50 ezer hektáron foglalkozik fatermeléssel, ám a kereslet akkora, hogy a Tüzép-telepeken és az erdészeti telepeknél gyakori a sorban állás. A piac fellendülését az sem fékezte, hogy a házhoz szállított tüzelő köbmétere már meghaladja a tízezer forintot. Az energiaárak emelkedésének következtében a cégnek egyre gyakrabban kell szembesülnie lopással, ami elsősorban az eladásra előkészített farakásokat érinti. Ebben az esetben rendszerint feljelentést tesznek a

rendőrségen, ám ettől eltekintenek, ha megélhetési lopásról van szó, azaz a kis-pénzü emberek csak a gallyakat szedik össze, s viszik el. A szakember szökött arról is: az energiaárak alakulása arra készteti az erdőgazdaságokat, hogy a későbbiekben egyre nagyobb területeket vonjanak be az erdősítésbe, a kivágott fákat pedig mielőbb pótolják.

(Üzleti 7)

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**

Vadászati köz- és magángyűjtemények

A vadászat mindig felejthetetlen élmény a vadász számára. A természet titkainak megismerése, a vad felfedezése, az elejtés öröme, a vad tisztelete, a trófeák, mind megannyi emlék. A vadászathoz kapcsolódó tradíciók, hagyományok vadászati kultúránk részét képezik. A vadászat történeti, kulturális és tárgyi emlékeit ma számos köz- és magángyűjtemény őrzi.

Az őszi pompában tündöklő Zemplén északkeleti részén, a vadregényes Kemence patak völgyében futó kisvasút pályáján végállomásán sajátos hangulatú erdészeti, vadászati és természetvédelmi gyűjtemény várja a látogatókat. Az 1992-ben alapított múzeumot az Északkeleti Erdészeti Részvénytársaság Hegyközi Erdészeti Igazgatósága gondozza. A kiállítás első sorban a Zemplén élővilágát, a vadászható és védett fajokat mutatja be.

Az erdő életéhez és a vadászathoz kapcsolódó tárgyi emlékek, kultúrtörténeti ritkaságok szorosan kapcsolódnak a közeli Semsey kastély történelméhez. A régvolt vadászatok fakuló emlékeit írásos dokumentumok és fényképek őrzik az utókor számára. A gyűjtemény értékes vadászattörténeti darabjai a Károlyiak idejéből származó muflon és gímszarvas trófeák.

A kisvasút rostallói végállomásán indul a több mint 2 kilométer hosszú Páfrány tanösvény, mely a Zemplén gazdag flórájával ismerteti meg a látogatókat. A közeli senyői vadászház pipázója is értékes vadászattörténeti emlékeket őriz.

A Mátra lábánál, Gyöngyösön az Orczy kastély ad otthont a Mátra Múzeumnak. A jelentős természettudományi gyűjtemény mellett a múzeum kiemelkedő értéke az állandó vadászati-vadgazdálkodási kiállítás. A gyűjteményt *dr. Nagy Gyula*, a Mátra szerelmese alapította, aki nemcsak szenvedélyes gyűjtő, de ismert vadászati szaktekintély is volt. A kiállítás értékes trófeagyűjteménye mellett gazdag a vadászatot, a vadászható vadfajokat megőrkítő képzőművészeti alkotásokban is.

A fegyvertermekben a különböző korokban használt vadászati eszközökkel, lőfegyverekkel, míves kivitelű lőpor-tartókkal, tölténytartókkal és egyéb vadászati kiegészítőkkel ismerkedhetünk. A Mátra élővilágát különleges hangulatú téli dioráma mutatja be.

Egy külön teremben látható *dr. Varga-De Vargas Ervin* nyugalmazott debreceni ügyvéd gazdag hagyatéka, amelyet a múzeumnak adományozott. A hagyatéknak csaknem 500 kötetből, trófeákból, értékes képzőművészeti alkotásokból áll.

A kiállítás különösen értékes darabjai a folyosó tárolóiban elhelyezett kultúrtörténeti emlékek és iparművészeti remekművek. A gyűjtemény egyedi darabjaiból rendszeresen rendeznek a vadászat történetét, a vadászati kultúrát és a vadgazdálkodást bemutató időszakos kiállításokat az ország különböző részein.

Tolna megyében a decsi vadásztársaság Cserenc-pusztai vadászházában hangulatos vadászati múzeum várja évtizedek óta a látogatókat.

A történelmi összefoglalóra épülő gyűjtemény a Sárköz földrajzát, a Duna és a Sárköz között elterülő vadvizeket, a sárközi emberek életét, a Sárköz természetrajzát, és páratlanul gazdag madárvilágát mutatja be.

A ritka és védett madárfajok mellett itt él Sárköz bőségmadara, a gólya és Gemenc féltett madara, a fekete gólya is. A Sárköz és a gemenci erdő értékes vadállományát a szakszerűen rendezett gazdag trófeagyűjteményből ismerhetik meg a látogatók. A kiállítás elkülönített részén mutatják be a térségben nem őshonos vadfajokat, elsősorban oktatási céllal.

A vadászház mellett kis vadspark is látható.

A vadregényes gemenci erdő mélyén végighaladó kisvasút Malomtelelő állomásától indulva szabadtéri bemutató várja a látogatókat.

A tanösvényen elhelyezett tablókról megismerhetjük a gemenci erdő természetrajzát, a természetvédelmi oltalom alatt álló területek elhelyezkedését, az erdei életközösségek csodálatos világát, a páratlanul gazdag növény- és állatvilágot, Gemenc egyedülálló vadászati értékeit.

A séta során esélyünk van arra, hogy találkozunk az erdők királyával, vagy összefussunk egy békésen legelésző vadászcsaláddal.

A tanösvény végén lévő magas kilátó tetején tabló ismerteti a gemenci ártér védett madarait, ahonnan sokáig gyönyörködhetünk a táj varázsában, a természet vissza nem térő pillanataiban.

A szomszédos Somogyország patinás fővárosában, Kaposváron a Somogy megyei Múzeumok épületében a Természeti Örökségünk című kiállítás 1994 óta várja látogatóit.

A kiállítás a sajátos somogyi tájat, annak természeti értékeit mutatja be. A térség ma is az ország egyik legerdősültebb területe, gazdag növény- és állatvilággal. Egy-egy nagyméretű, látványosan berendezett dioráma a különböző élőhelyek

életközösségeit mutatja be. A diorámák képeit *Udvarnoki András* és *Udvarnoki Péter* vadászfestők készítették.

A kiállítást számos tabló, információs anyag, preparátum teszi teljessé.

A somogyi dombok közötti kis faluban, Pamukon, egy kétszáz éves, meghitt hangulatú vadászklub bújik meg.

A kúria sokszínű gyűjteményében érdekes vadászati relikviák, képzőművészeti alkotások és tárgyi emlékek találhatók. A Nádler Herbert emlékszoba az ismert vadászíró és vadászati szakember vadászeszközeit, trófeáit, dedikált műveit, és fényképalbumait őrzi.

Az Őrségben, az Alpok lábánál, a Széchenyi Zsigmond vadásztársaság területén található magánmúzeumot *Gömbös Máttyás* alapította.

A gyűjtemény elsősorban az Őrség vadászati múltját és az itt honos vadfajok preparátumait, trófeáit reprezentálja. A vadászterületen élő nagyvadfajok trófeáit tudományos igénnyel, dekoratív csoportosításban mutatják be. A vadászható, valamint a védett madár- és emlősfajok a térség gazdag állatvilágát szemléltetik. A kiállítás sokszínűen mutatja be a vadászathoz kapcsolódó tárgyi eszközöket, képző- és iparművészeti alkotásokat.

A kiegészítő tablók, információk, a trófeák rendszerezése, a vadászati, vadgazdálkodási berendezések makettjei a vadgazdálkodás fontosságára is ráirányítják a figyelmet.

Gödi klasszicista stílusú kúria a Nemeskéri-Kiss család tulajdona volt az 1870-es évektől és gazdag vadászati történeti múltra tekint vissza. A kúria emlékszobája a Nemeskéri-Kiss család vadászati és egyéb tárgyi emlékeit őrzi. Nemeskéri Kiss Géza kiemelkedő tudású vadgazda, vadászíró, több évtizedig országos fővadászmeister volt. Nemeskéri-Kiss Sándor termékeny vadászíró, akinek több könyvét német fordításban is kiadták. A Nemeskéri-Kiss kúria gazdag trófeagyűjteménnyel is rendelkezik.

A régi mesterek állandó képzőművészeti gyűjteménye mellett a kúria galériája rendszeresen ad otthont időszakos kiállításoknak is.

A ceglédi szent Hubertus Park szomszédságában bensőséges hangulatú Természettudományi Vadászati Múzeum és Oktatási Stúdió várja a látogatókat. A magángyűjtemény létrehozója és működtetője *Ujhazi György*.

A kiállítás elsősorban a vadászattal, vadgazdálkodással, a vadászati kultúrával

kapcsolatos tárgyi emlékeket gyűjtötte össze. A gyűjtemény különleges darabjai a régi vadászati segédeszközök. Az orvvadászat eszközeinek bemutatója erre a sajtóságnak, tiltott vadászati módra hívja fel a figyelmet.

A kiállításához kapcsolódik - külön rendszerezve - az erdő fainak és a gombák különös világának szakszerű, hangulatos bemutatója.

A Blaskovich Kúriamúzeum Tápiószelén Magyarország egyetlen a második világháborút berendezésében is sértetlenül átvészelt kúriamúzeuma, amely a XIX. századi nemesi kúria világát idéző gyűjteménnyel rendelkezik. A Blaskovich fivérek vadászati hagyatéka a vadászatot mint életformát mutatja be. A vadászfelszerelések és a vadászati kellékek sorában 18-19. századi lőportartók, adagolók, egyéb vadászati kellékek találhatók. A múzeum igen gazdag régi vadászati témájú képzőművészeti és iparművészeti tárgyakban. Többek között itt látható a szkíta „aranszarvas” a galvanomásolata, amelyet Tápiószentmárton határában találtak.

A gyűjtemény rendkívül értékes darabjai a Blaskovich család vadásztrófeái és vadászfegyverei. A XVII. és XVIII. századból származó vadászfegyverek a család gyűjtőszünetedélyét igazolják.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum első állandó vadászati kiállítása több mint száz éve, 1897-ben nyílt meg. A jelenlegi kiállítás végleges helyén fél évszázada került kialakításra. Az elmúlt években történt kiegészítés, átalakítás után napjainkban egyedülálló, reprezentatív a múzeum vadászati, vadászattörténeti kiállítása. A méltó környezet, a vadászat egyedülálló atmoszférája az elmúlt évtizedekben több alkalommal tette lehetővé a múzeumban hazai és nemzetközi vadászati, vadgazdálkodási rendezvények lebonyolítását. A gyűjtemény rendszeresen kerül mind a hazai mind a külföldi rangos kiállításokon bemutatásra.

A kiállítás a magyar vadászat történetét, kiemelkedő eseményeit tablón mutatja be. Az igen gazdag fegyvergyűjtemény legértékesebb darabja József főherceg vadászfegyvere, amelyet a múzeumnak adományozott és rajta bevésve az általa elejtett vad. A hangulatos diorá-

mák a különböző állatfajok élőhelyeit mutatják be. A diorámák képeit *Muray Róbert* festőművész készítette.

A megújított páratlanul gazdag, látványos, reprezentatív trófeabemutató több száz trófeából áll. Méltó környezetben, a kiállítás szentélyében került elhelyezésre az öt világrekord gímsszarvas trófea. A világrekord trófeák Magyarország nemzeti értékei. Így bárki is legyen az elejtő, a trófea az országban marad, hiszen közkinccs hogy mindenki gyönyörködhessen benne.

A gímtrófeák közvetlen szomszédságában a gyulaji és guthi világrekord dártrófeák láthatók. A martonvásári világrekord őzszak hazai őzállomány kiváló minőségét hirdeti.

A gyűjtemény értékes darabja a világrekord vadkanagyar, amelyet Budakeszin ejtettek el.

A vadászati kiállítás rendkívül gazdag régi képző- és iparművészeti gyűjteménnyel rendelkezik. 1996-ban a múzeum anyaga kibővült a kortárs vadász képzőművészek és iparművészek munkáival.

Dr. Ignác Magdolna

A selmeci nótákról

Az áprilisi számban ismertetett cd-lemez történetéhez

Bevezető

„A vén cigány mindennap egy nótát felejt el, s mindennap kevesebben vannak azok, kik még dalolni tudnak. Mi már dalolni sem tudunk. Egyrészt a most összejövő, ünneplő veteránoknak óhajunk emléket állítani, hogy maguk is emlékezzenek. Másrészt a jó barátság, az összetartozás, az önzetlen baráti szeretet ápolását tűztük ki célul akkor köztetek, mikor e kis gyűjteményt Nektek átadjuk.

Nem nyújthatunk annyit, amennyit szeretnénk, s nem adhatunk kifogástalant sem.

Egy régi letűnt világ reflex fénye van e dalokban, ezt akartuk rövid órákra visszacsalni – Apáink boldog korát. A testvériség zavartalan arany idejét, hol csak bulek, firma, és veteránok voltak. Fogadjátok szívesen e kis dalkoszorút!”

A gyűjtők

/A MI NÓTÁINK, 1911 SELMEC/

A nótákról

Az 1790-es évek elején tanult Selmecen az a bányaőtanácsos, aki a cenzorok felkérésére véleményezte az 1826-ban

Bécsben kinyomtatott első selmeci nótáskönyvet (Klänge aus der Teufe–Hangok a mélyből). Ebből megtudjuk, hogy diákkorukban ők is ezeket a dalokat énekelték, ill. ilyeneket, mert a gyűjtemény összeállítója saját szövegeket is fölvetett az anyagba. Vagyis nótáink egy része 200 évnél is öregebb! 1843-ban jelent meg a következő, újonnan szerkesztett könyvecske. (Erinnerung an Schemnitz–Vágy Selmec után), majd 1869-ben ismét újabb (Schemnitzer Akademische Lieder–A selmeci akadémikusok dalai). Ez a gyűjtemény a század végéig még további három kiadást ért meg, miközben, a közreadott nóták száma az 1826-os 24 db-ról száz fölé emelkedett. Időközben – a kiegyezés után – az oktatás nyelve Selmecen magyarrá vált, amivel megszűnt az Akadémia korábbi nemzetközi jellege. A német diákok 1872-ben feloszlatták a diákéletet korábban meghatározó szervezetüket a Burschenschaftot, s a vezetést átvette az Akadémiai Ifjúsági Kör. Szomorúan nézték ezt az akkori öregek, akik fájlalták a régi jó idők elmúlását, s hogy

„ne vesszen, ami drága”, 1898-ban kiadták az első kottás gyűjteményt (Glück auf! Wie die Alten Schemnitzer Schachttag hiltten – Jó szerencséd! Az öreg selmeciek így tartottak szakestélyt...) Ebben az időben bontották le Selmecen a Szélnaknai kapun túl álló Schacht-kocsmát, a szakestélyek és a diákmulatozások szentélyét. A régi hagyományok alámerülni látszottak a diákság új találmánya, a Göregáborosmagyarnótás „Stájngrube-nakkösség” mellett. A hagyományok azonban erősek voltak. A 20. század elejéről kézzel írt és hektográffal sokszorosított gyűjtemények maradtak fenn, amelyekben egyre több dalszöveg magyar fordítása jelenti az igazi újdonságot.

Eljött a nagy háború, és 1918 decembere, amikor az akkor már főiskolai rangú évszázados iskola menekült Selmecről, hogy aztán félév múlva 1919 áprilisában Sopronban, az új otthonban kezdődjön meg újra a tanítás. A selmeci diákélet, s így a nótáskönyvek szerkesztése és kiadása Sopronban is folytatódott (1921-24; 1931; 1938-39-43), s közben 1931-re lényegében befejeződött a nóták magyarra fordítása. Az anyag korról korra változott, az összes lejegyzett dalok száma kb. 160 db, amiből nem egészen százat fordítottak le magyarra. Az új nótákkal együtt ma

120-130 dalunk van, s ezek közül csak kettő közismert, a Gaudeamus és a Ballag már a vén diák. Ez utóbbi is valószínűleg Selmecről terjedt el országszerte a ballagás szokásával együtt, 1870 után.

A II. világháború után, amikor a baloldali diktatúra, a háborúhoz hasonlító országpusztításba kezdett, a selmeci hagyományok továbbvitele lehetlenné vált. Az Ifjúsági Kör feloszlatta önmagát, s 1950-ben, a hagyományokhoz ragaszkodó diákok tucatjait zárták ki az egyetemről. A politikai hatalom a hagyományok minden formáját tiltotta és üldözte. A Bányamérnöki és a Kohómérnöki Kar erőszakos Miskolcra történő áttelepítésével az Alma Mater gyümölcsöző egységét vágta szét a hatalom, és a frissen szervezett Földmérőmérnöki Kart is Bp.-re helyezték át. A változások pusztító hatása minden téren érvényesült, így a diákéletben és a titokban szervezett összejöveteleken is. 1956-ban Sopronból az oktatói kar fele, a diákság 2/3-a távozott nyugatra, az iskola léte is kérdésessé vált. A kritikus helyzet 1957-ben, a Faipari Mérnöki Kar alapításával szűnt meg. A diákhagy-

ományok a hatvanas években a tiltott kategóriából a megtűrt dolgok közé kerültek, megkezdődhetett az újjáépítés. Az öreg firmák segítőkészsége nem ismert határt. A hatvanas évek végén már pezsgett minden. 1965-ben adta ki az OMBKE azt a gyűjteményt (*Gyulai Z.*: A mi nótáink), amelynek összeállítását már történeti kutatások is megelőzték. 1973-ban, Sopronban jelent meg egy 80 db nótát közreadó, diákszerkesztésű gyűjtemény, 1985-ben két dolgozat a nóták történetéről Miskolcon, majd 1990-ben egy 106 dalt tartalmazó kritikai összeállítás, szintén Sopronban. Akkoriban már szinte évről évre jelentek meg különböző terjedelmű és szerkesztésű nótáskönyvek a selmeci utódkarokon, bányavállalatoknál stb. Megjelentek a hanglemezek és pár éve a CD-k is, amelyek – mivel sajnos egyre kevesebben ismerik a kottát – immár nélkülözhetetlenek. Ezek sorában különös örömmel üdvözlöm ezt, a Székesfehérvári Főiskolai Kar Valétszalg alapításának 30. évfordulójára megjelenő összeállítást, s úgy is, mint az a hajdani diák, aki *Tamás László*, alias: Libella meghívására rendszeresen utaz-

tam Sopronból Székesfehérvárra, a „Geóba” nótát tanítani.

Kívánom a CD hallgatóinak – firmáknak és balekoknak – a nótahallgatás örömét, a repertoár megtanulását és végül a közös éneklés páratlan élvezetét!

Szemerey Tamás, alias: Kisfül

* * *

Hogy e kiadvány megjelenhetett köszönettel tartozunk *Gál Péter* és *Szemerey Tamás* uraknak a forrásanyag felkutatásáért és önzetlen átadásáért, *László Zsolt* és *Szabó Gyula* színművész uraknak a nagyszerű tolmácsolásért, a cantusoknak a régi, elfelejtett selmeci-soproni bursch nóták megtanulásáért, felénekléséért, és végül de nem utolsósorban a Selmeci Diákoknak.

„Minden pohár újat kíván,
S kedvünk nótára pendül.
Hát Cantus Praeses intonálj
Egy dalt a Selmeciekből!
A Neuschachtban is épp ilyen volt
Firmaőseink torka.
S ha itt lehetne valahány,
Először korsót fogna!”

Jó szerencsét! Világost a Geósnak!

A szerkesztő

A NAGYKUNSÁGI ERDÉSZETI ÉS FAIPARI RT.

PÁLYÁZATOT hirdet az Rt.

MONORI ERDÉSZETÉNEK IGAZGATÓI

munkaköre betöltésére

Pályázati feltételek:

- Erdőmérnöki diploma
- Legalább hároméves vezetői gyakorlat
- B kategóriás jogosítvány
- Számítástechnikai felhasználói gyakorlat
- Érvényes erkölcsi bizonyítvány
- Idegen nyelv társalgás szintű ismerete (német, angol, olasz) előnyt jelenthet az elbírálásnál.

H-5000 Szolnok, József A. út 34.

Telefon: (36) 56/512-110

Fax: (36) 56/512-120

A NAGYKUNSÁGI ERDÉSZETI ÉS FAIPARI RT. PÁLYÁZATOT hirdet az Rt. MONORI ERDÉSZETÉNEK IGAZGATÓI munkaköre betöltésére.

Pályázati feltételek:

- erdőmérnöki diploma
- legalább hároméves vezetői gyakorlat
- B kategóriás jogosítvány
- számítástechnikai felhasználói gyakorlat
- érvényes erkölcsi bizonyítvány
- idegen nyelv társalgás szintű ismerete (német, angol, olasz) előnyt jelenthet az elbírálásnál.

Amit nyújtani tudunk:

- versenyzépes jövedelem
- szolgálati gépkocsi és mobil telefon használata
- továbbtanulási szándékot, illetve másoddiploma megszerzését támogatjuk.

A pályázatokat bizalmasan kezeljük.

A pályázat benyújtásának határideje – a lap megjelenésétől számított 15 nap – melyet kérünk „Pályázat” jellegre Hajdú József úr nevére megküldeni 5000 Szolnok, József A. út 34. szám alá.

JEGYZŐKÖNYV az OEE 2004. május 20-án, 10.00 órától tartott Küldöttközgyűléséről, Budapest, MTESz Pesti Konferencia Központ

Cserép János elnök köszöntötte a megjelent küldötteket. A jelenléti ív alapján, megállapításra került, hogy a Küldöttközgyűlés határozatképes, megjelent 44 fő küldött.

Jegyzőkönyvvezetőnek Ormos Balázst, jegyzőkönyv hitelesítőknél Kúpás Deák Zoltánt és Karádi Lászlót kérte fel az elnök, akiket a Küldöttközgyűlés egyhangúan megszavazott. A szavazatszedő bizottság elnökének dr. Marosi Györgyöt, tagjainak Horváth Józsefet és Dr. Bordács Sándort jelölte, akiket a Küldöttközgyűlés szintén egyhangúan megszavazott.

Cserép János elnök ismertette a napi-rendi pontokat, kérte a további javaslatokat. Más javaslat nem lévén, a Küldöttközgyűlés megszavazta az előterjesztett napi-rendi pontokat.

Cserép János elnök ezek után a küldöttközgyűlést megnyitotta.

Elő napirendi pontként a 2003. évi egyesületi kitiintések előterjesztése, megvitatása és jóváhagyása következett. Cserép János elnök köszöntötte az új Díj Bizottságot és üdvözölte, hogy szigorúan a szabályzatok szellemében járt el a döntései során, ezt a munkát pedig támogatja. A bizottság a feladatát jól látta el.

Az elnök felkérte Bogdán Józsefet, a Díj Bizottság elnökét, hogy terjessze elő jelenlétét.

Bogdán József ismertette az új bizottság összetételét, elveit és munkavégzésük menetét, majd szóbeli kiegészítéssel együtt terjesztette elő a Küldöttközgyűlésnek a kitiintésekre javasolt tagtársakat. Bejelentette, hogy a Díj Bizottság az ősszel új javaslatot terjeszt elő a Küldöttközgyűlésnek jóváhagyásra a díjazással kapcsolatosan, az eddigi módosító javaslatokat figyelembe véve. Kéri a küldötteket, a helyi csoporttitkárokat a javaslatok beadására.

Cserép János elnök az elhangzottakkal kapcsolatban kérte a jelenlévők véleményét, majd elnöki előterjesztésben javasolta dr. Szász Tibor tagtársunkat tiszteletbeli tagsági díszoklevél kitiintetésre és a jelölőlistára való felkerülését. A jelenlévő küldöttek megszavazták az előterjesztést.

Ormos Balázs főtítkárral ismertette a szavazás menetét.

Cserép János felkérte a jelenlévőket a kitiintettek melletti felszólalásokra. A támogató felszólalások után a szavazás következett. Először a jelölőlistán szereplőkről szavaztak a küldöttek, hogy kik kerüljenek fel a szavazólapokra. Majd négyfordulós szavazás következett, míg a jelöltek közül megkapták az 50 %-os egy szavazatot. Hosszú procedúra volt, de kizárta a szavazási eljárás során az összejátszás lehetőségét. Éppen ez a kitiintési eljárásunk erőssége.

A szavazatok számlálása idejére Cserép János elnök felkérte Ormos Balázs főtítkárral a második napirendi pont előterjesztésére, az Egyesület 2003. évi közhasznósági jelentéséről és pénzügyi befektetéséről, valamint a 2004. évi pénzügyi tervéről és befektetési tervéről készült írásbeli előterjesztés szóbeli kiegészítésére.

Ormos Balázs főtítkárral a 2003. évi beszámolót és a 2004. évi tervet az összefüggések miatt együtt tárgyalta.

A 2003. évi beszámoló és 2004. évi terv részletes anyagai, a számok alakulása és a programok megvalósulása az írásos anyagban megtalálható, ezért csak a kiegészítésre szorítkozik. Rámutatott, hogy ilyen nagymérvű negatív maradvány, vagyonszűkülés nem volt az utóbbi években az Egyesületben. (-6005 eFt.). Az Egyesület belső működését érintő gazdálkodással általában nincs probléma, de visszatérő fő kérdés a külső és belső pénzügyi források megszerzése. A kiegészítő beszámoló ezt a területet érintette.

Ormos Balázs elmondta, hogy a programnak megfelelően együttműködési partnereket kerestünk, amelyek révén forrásokat remélünk. Ilyen partner a Nemzeti Földalap, mely együttműködése nélkül a 2003. évet nem tudtuk volna teljesíteni és ez évi működésünk is veszélybe kerülne.

ne. Felhívta a figyelmet a birtokhasznosítási bizottságok további szervezésére, hiszen ez pénzt is jelent az Egyesületnek. A MTESz és az FVM Erdészeti Főosztálya nem támogatta az Egyesület működését az elmúlt évben. A tagdíjak sem nem folytak be időben, bár a terv túlterjeszt. Az elnökség és az Ellenőrző Bizottság is úgy döntött, hogy 2004. évben vagyonszűkülés nem lehetséges, ezért terveztük + 500 eFt-ra a 2004. évi pénzügyi tervet.

Az Egyesület befektetése a pénzügyi stabilizálást szolgálja. A 2003. évi forrásokat igénybe kellett venni, de a fent említett forráshiány miatt 6 millió Ft-ra sikerült feltölteni. A 2004. évre az elnökség és az Ellenőrző Bizottság a gyakorlat felülvizsgálatát kezdeményezte, melynek során szükséges az egész rendszer újra gondolása és a Küldöttközgyűlés elé terjesztése még ez év folyamán. A 2003. évi programját Egyesületünk teljesítette, itt kell megköszönni mindenkinek a munkáját és a támogatást. A 2004. évi programterv is hasonlóan gazdag. Kiemelt a szakmai értékek képviselője, a szakmai érdekek érvényesítése mellett. Legfőbb kérdések a támogatások megszerzése, a befektetési elvek felülvizsgálata, a tagdíjak rendszerének és mértékének újragondolása.

Kolozsvári Ákos, az Ellenőrző Bizottság elnöke ismertette a bizottság észrevételeit. Részben megerősítette a főtítkárral elmondottakat. Kiemelte, hogy a valós bevételeket lehet tervezni és a kiadások a bevételekhez igazodjanak, a vagyonszűkülést el kell kerülni. Javasolta a beszámoló és terv elfogadását a Küldöttközgyűlésnek.

Cserép János elnök hozzászólásában kitért arra, hogy a tagság aktivitása és a pénzügyi lehetőség határozza meg az OEE lehetőségét. Szigorú pénzügyi gazdálkodást kell folytatni, a múlt évben a folyó működést veszély nem fenyegette, de nem lehet feladni a szakmai és érdekvédelmi tevékenységet. Meg kell szólítani az erdőgazdaságokat, az ÁPV Rt-t, fel kell készülni arra hogy nem mindig kap az Egyesület a pályázataira pénzt, ezért új szponzorok felé kell nyitni. Az elnökség be fogja terjeszteni a új befektetési szabályzatot. A tagdíjakhoz is hozzá kell nyúlni, az Erdészeti Lapok kiadása fontos, a lap köti össze az Egyesületet. Fontos, hogy a szakma együtt maradjon, az Egyesület is kivette részét az érdekvédelemből. Egyesületünk kemény vitában van a természetvédelemmel, sok van amivel egyet

OEE Titkárság
tel.: 201-6293, Fax: 212-7518
e-mail: oee@mtesz.hu
Szerkesztőség: erdlap@mtesz.hu
Internet cím: www.oee.hu

lehet éretni, de nem lehet az a cél, hogy ők vegyék át a védett területeket. Természetvédelem költségvetésből, az erdőgazdálkodók pedig az általuk megtermelt bevételek terhére végzik a munkát. A vidékfejlesztési stratégiában benne van az erdőgazdálkodás, benne van az erdőtelepítés. A biomassza-hasznosítás is elindult, itt is az erdésztől féltik az erdőt. A szakma válaszában van, de folytatni kell eddigi érdekvédelmi munkánkat.

Cserép János elnök megköszönte a főtitkári kiegészítést. A jelenlévő küldöttek részéről kérdés, hozzászólás nem történt, ezért a határozat-tervezetek ismertetésére és határozathozatalra került sor

9/2004. (máj. 20.) sz. küldöttközgyűlési határozat:

A Küldöttközgyűlés a 2003. évi közhasznúsági beszámolót, a 2003. évi pénzügyi terv teljesítését 12 888 eFt mérlegfőösszeggel, 51 753 eFt árbevételrel, 57 758 eFt. összes ráfordítással, -6005 eFt adózás előtti eredménnyel fogadja el. (Jelen volt 44 fő küldött, a határozatot egyhangúan elfogadták.)

10/2004. (máj. 20.) sz. küldöttközgyűlési határozat:

A Küldöttközgyűlés a 2003. évi befektetésekről szóló beszámolót elfogadja. (Jelen volt 44 fő küldött, a határozatot egyhangúan elfogadták.)

11/2004. (máj. 20.) sz. küldöttközgyűlési határozat:

A Küldöttközgyűlés a 2004. évi szöveges tervet és a pénzügyi tervet 46 700 eFt bevételi és 46 200 eFt kiadási összeggel, 500 Ft maradvánnyal fogadja el. (Jelen volt 44 fő küldött, a határozatot egyhangúan elfogadták.)

12/2004. (máj. 20.) sz. küldöttközgyűlési határozat:

A Küldöttközgyűlés a 2004. évi befektetési tervet 14 243 900 Ft árfolyamértékkel, fogadja el, azzal, hogy kötelezi az elnökséget, hogy fél éven belül a befektetések reformját terjessze a Küldöttközgyűlés elé jóváhagyásra. (Jelen volt 44 fő küldött, a határozatot egyhangúan elfogadták.)

A szavazatszedő bizottság elvégezte munkáját és ismertetette az eredményt. További forduló után a szavazások eredményre vezettek és a Küldöttközgyűlés a következő határozatot hozta:

13/2004. (máj. 20.) sz. küldöttközgyűlési határozat:

A Küldöttközgyűlés a következő egyesületi kitételeket adományozza, illetve hagyja jóvá, melyek a Kapuvár-Göbösi Küldöttközgyűlésen, 2004. július 3-án kerülnek átadásra.

Tiszteletbeli Tagsági Díszoklevél:

Dr. Szász Tibor 44 szavazat

Bedő Albert Emlékérem:

Mészáros Gyula 29 szavazat

Nádas József 26 szavazat

Dr. Tóth József 42 szavazat

A jelölőlistára felkerültek és szavazatokkal ismerték el munkájukat a küldöttek a következő tagtársainkat: Bolla Sándor, Dr. Czerny Károly, Ipsits Lajos, Korbonszki Kazimierz Bogdán, Korek Károly.

Kaán Károly Emlékérem:

Bognár Ernő 43 szavazat

Diósi Gyula 28 szavazat

Kató Sándor 29 szavazat

A jelölőlistára felkerültek és szavazatokkal ismerték el munkájukat a küldöttek a következő tagtársainkat: dr. Bartucz Ferenc, dr. Csöre Pál, Dallos Andor, Halász Tibor, Jozwiak

Bernard, Schulteisz József, Szabó Ferenc, Vízvári István.

Elismerő Oklevél:

Adorján Rita, Bánszegi József, Buben István, Fenyősiné dr. Hartner Anna, Gy. Szabó Pál, Huiber János, Kuslics Péter, dr. Lengyel László, Menyhárt Pál, Rózsa Imréné, Naszvadi Dénes, Stubán Árpád, Szamosi Ferenc, Szelesné Mezei Erzsébet, Nádi János (44 szavazat)

Cserép János elnök gratulált a kitételeknek, megköszönte a szavazatszedő bizottság munkáját.

Az egybek napirendi pont kapcsán nem volt hozzászóló, ezért Cserép János elnök megköszönte a küldöttek munkáját és bezárta a Küldöttközgyűlést.

Kmf.

Ormos Balázs

jegyzőkönyvvezető

Cserép János

az ülés elnöke.

Kupás Deák Zoltán

Karádi László

hitelesítő

Nagyszülőkkel a természetért

A Nyugdíjasok Lapja februári számában olvashatunk az egri Nyugdíjasok Érdekvédelmi Szervezete és az Egererdő Erdészeti Rt. között határozatlan időre szóló szerződésről. A megállapodás szerint az erdészeti vállalat működési területén segítséget nyújt környezetvédő táborok szervezésében, rendezésében. Vállalja a természet- és környezetvédelemhez kapcsolódó rendezvények szakmai támogatását. Évente egy alkalommal mintegy 50-80 fő részére vállalták a „Nagyszülők és unokák töltsenek közösen egy napot az erdőben” című program tárgyát és személyi feltételeit. A nyugdíjasok vállalják az Egererdő Erdészeti Rt. természet- és környezetvédelmi programjainak szervezését, népszerűsítését.

Ezt a szép és hasznos példát jó lenne, ha minél több település követné. A Kőszegi M. Kir. Áll. Tanítóképző ifjúsága által 1927-ben állított „Kirándulók tűzparancsolata”, így szól:

1. Sohase dobj el törött üvegholmit a réten és az erdőben, mert a szilánk komoly veszedelem embernek, állatnak.

2. Ne hagyj a földön papírost, skatulyát vagy egyébféle szemetet, mert az elcsúfítja a tájat.

3. Ne dobj le nehéz tárgyat meredek lejtőn vagy a sziklák oldalán, gondoldj arra a komoly veszedelemre, amit ezzel a

nálad mélyebben lévő élőlényekre zúdítasz.

4. Sohase okozz kárt azokon a helyeken, amelyeket szerencséd van meglátogatni.

5. Kíméld a ligetek minden palántáját, mert ez egyike a nemzeti gazdaság forrásának.

6. Légy mértékletes a virágszedésben, kíméld a fűvet, ne húzd ki a növényeket gyökereztől a földből. Ha gyűjtő vagy, ne szedj ki túl sokat minden egyes növényfajtából; hagyd meg a hegynek és a földnek gazdag ékességét a jövő számára.

7. Ne rakj tüzet az erdőben vagy fás réten.

8. Ne gázold le a mezők pázsitját és a legelők fűvét, mert sokáig tart, míg újra kiegyenesedik, és így megfosztod az állatokat táplálékuk egy részétől.

9. Ügyelj a források tisztaságára! Védj a fákat és a madarakat. Sohase rombolj fészket.

10. Csodáld és bámuld a nagy természetet, és tiszteld azt minden áldott és jötevé megnyilatkozásában.

Az egriek kezdeményezésének eredménye lehet, hogy a mostani unokák nagyapáként követik a jó példát és továbbadják a természetben tanúsítandó kultúralt viselkedést.

Schalkház Lipót

A Szeniorok Tanácsa üléséről

Az OEE Szeniorok Tanácsa a folyó évi első ülését 2004. március 2-án a Budapest, Fő u. 68. sz. alatti helyiségében tartotta. Az ülésen részt vett a tagság 70%-a és a meghívott vendégek. Az elnök üdvözlő szavai után a tagság egy perces néma felállással emlékezett az időközben elhunyt *Pechtol István* szenior tagtársunkra, kollegáinkra és leróta kegyeletét.

A tervezett napirend elfogadása után a Szeniorok Tanácsa elnöke tisztelettel köszöntötte *Cserép Jánost*, az OEE elnökét, vezérigazgatót, megemlítve azokat a körülményeket, amelyek időszerűvé tették e találkozás és véleménycsere megszervezését. Minthogy a mai érték-váltság helyzetben szinte létkérdés az információcsere, a szakkérdésekben való tisztánlátás és az egységes szemléletű érdekérvényesítés, felkérte az előadót a vállalt „Tájékoztató az OEE helyzetéről, célkitűzéseiről” című előadása megtartására.

Az igen gyakorlatias és szemléltető előadás érzékeltette szakunk nehézségeit és az uralkodó kockázati tényezőket. Kiemelhető megállapítások, hogy

- az ágazat eredményességét döntő mértékben befolyásolja a közös szempontú vélemény alakítása, amelyhez az azonos érdekeltőségű ágazatokkal, így a természetvédelemmel is meg kell találni a „közös nevezőt”,
- tisztázandó az erdők tulajdonlása vonatkozásában az állami erdők fő funkciója, sorsa, a magánerdők szerepe, érdekviszonyai és a közös gondolkodást meghatározó tényezők, vagyis az erdők perspektívája,
- a mai szerteágazó érdekviszonyok között súlyt kell helyezni a parlamenti lobbizási formák kialakítására, az érdekképviselőkkel való együttműködés hatékonyságára,
- igen fontos a publicitás és a közvélemény-formálás ahhoz, hogy a célokhoz a feltételek, pénzügyi források megfelelő arányban rendelkezésre álljanak, amelyben a társadalmi reflexiók is sokat segíthetnek.

A véleménye kifejtésében szó volt a fa energetikai célú felhasználásáról. Megemlítésre került, hogy a kitermelhető üzemtervi fatömegnek eddig ca. 80%-át hasznosítottuk, amelynek a tűzifa része eladhatatlan volt, vagy önköltség alatt (4–5000 Ft/t) tudták értékesíteni. Az energetikai hasznosítás esetén ugyanezért a tűzifáért 6–7000 Ft/t ár számolható, amely viszont megdrágította a lakossági ellátást.

Az így előidéződött konfliktushelyzetet felerősítette a fa féltése, illetve az esetleges túltermelés lehetősége. Ebben a kérdésben a tárgyilagos döntéshez perspektivikusabb és több szempontú költség/haszon elemzés szükséges.

Ezek mellett erre a területre is „begyűrűzött” az áfa hatása (pl. a támogatás áfájának értelmezése), amely téren az agrárossal is erősíteni kell a közös érdekű kérdések távlatosabb hatáselemzését, hogy a kedvezőtlen szabályozók kivédése eredményesebb lehessen.

További kritikus kérdés az erdőtelepítés, -felújítás finanszírozása, amelynek forrásoldali kiegyenlítetttségére nagyobb biztosíték kellene, nevezetesen az adó, illetve befizetés viszonylatainak értelmezésében. Nem jelent könnyebb feladatot a természetvédelemben történő közös érdekű stratégia kidolgozása, ahol a védett területek vagyonkezelési kérdéseiben van eltérő álláspont, amelyben átmenetileg sikerült a védett erdőterületek kezelését az erdőgazdaságok keretében megőrizni.

Szó volt még az üzemtervi fakitermelés optimális lehetőségeiről, a vállalkozói jellegű erdőművelési, fakitermelési munkák előnyei és hátrányai mérlegeléséről, a vadelartó képesség vonatkozásairól, amelyekben a jelenlévők igen gyakorlatias és tényszerű elveken nyugvó véleményt, tájékoztatást kaptak.

Az elhangzott témában kérdéseket tettek fel: *dr. Király Pál*, *dr. Szász Tibor*, *Zatburecky Lajos*, *Köveskúti György*, *dr. Erdős László*, *dr. S. Nagy László*, amelyekre *Cserép János* elnök meggyőző és tapasztalatokkal alátámasztott válaszokat adott. Ezekkel összefüggően igen hasznos és tanulságos további véleménycsere alakult ki még nevezetesen, hogy a szakágunk mennyire felkészült az EU-ban való érdekképviselőre, mind állami, mind magángazdák tekintetében. Az erdő szerepe ebben a korszakban sorskérdésként kezelendő, hiszen az érvényesítéséhez az érdekképviselőben kell felerősödni. Ilyen szempontból jobban be kell folyni a politikai szférába is ahhoz, hogy javuljon az érdekkérvényesítő képesség. Az erdő tekintetében nélkülözhetetlen, hogy korlátozható legyen a gátlástalan privatizáció. Az eredményesség azért is fontos, mert tovább nő az erdő többcélú funkciójának hasznosítása iránti igény is. Ennek feltételeit viszont elsősorban az állami erdőkben kell tovább erősíteni.

Végül közös állásfoglalás született abban, hogy ahol az erdőről dönthetnek, azokon a területeken és helyeken minél több erdőmérnök legyen, és ne a szakmán kívüli szervezetek nézete váljon meghatározóvá az érvelések tekintetében.

Végezetül *dr. S. Nagy László* megköszönte *Cserép János*nak, az OEE elnökének igen értékes és mindannyiunk számára hasznos tájékoztatóját. Megerősítette, hogy szükségesszerű a tárgyilagos döntéshozáshoz az említett rendszerebb együttgondolkodás, amelyben jelenlévők örömmel részt vállalnak, átadva tapasztalatukat az eredményesebb felépítéshez.

A munkatervvel összefüggő napirendben az elnök ismertette az elmúlt év történéseit, majd vázolta a 2004. évi munkatervi változatokat. Az alternatív lehetőségek esetében egyetértőleg támogatták az FVM Helyi Csoporttal közös selmeci, továbbá a Bükk Nemzeti Park és azon belül a Zemplén-hegységbe kihelyezett ülés megszervezését. Az év végére ajánlott előadások közül *Ángyán József* Szent István Egyetem Tájgazdálkodási tanszék vezetőjének a felkérése mellett döntött.

Az egyéb kérdések keretében tájékoztatás történt a május 14–16. közötti Bányász-Kohász-Erdész miskolci találkozóról, illetve más aktuális történésekről. Ezt követően a Szeniorok Tanácsa döntött a tagjai közül, a Bedő Albert-díj és az Ember az Erdőért Alapítvány kitüntetésre felterjesztendő személyekről.

E napirendi keretben *dr. Szász Tibor* javaslatot tett a Szeniorok Tanácsa tiszteletbeli tagokra történő tagozódásra, hogy az állandó tagság minél teljesebb összetételben ülésezhessen. A tiszteletbeli tagság létesítésével a tagok egyetértettek. Majd egyhangú szavazással tiszteletbeli tagoknak megválasztotta: *Gáspár Hantos Gézá*t, *Hibbey Albertet*, *Jancsó Gábort* és *dr. Kollwintz Ödönt*. Az állandó tagjai közé beválasztotta: *Barkóczy Lászlót*, *Lutonszky Zoltánt*, *Mitnyik Lászlót*, *Németh Ferencet* és *dr. Tóth Bélát*. Póttagnak (állandó meghívottnak) felvette *dr. Bondor Antal*t és *V. Szabó Ferencet*. A Szeniorok Tanácsa állást foglalt, hogy továbbiakban is az alapításkor meghatározott 25 fős keretben folytatja tevékenységét.

A szervezeti kérdéseket követően az elnök az aktív részvételt megköszönve az ülést bezárta.

Dr. S. Nagy László

Gach György 1947–2003

Gach György ötvenhat éves korában eltávozott közülünk.

1947-ben született Szerencsen.

1965-ben érettségizett Miskolcon.

1972-ben kapta meg Sopronban az erdőmérnöki diplomát. Az egyetemi tanulmányok idején a Nyugat-bükki Állami Erdőgazdaság ösztöndíjasa volt, ezért gyakornokként a Cserépfalui Erdészetnél kezdte meg szakmai pályafutását. Áthelyezéssel a Gödöllői Állami Erdő- és Vadgazdaság Galgamácsai Erdészetéhez került fahasználati műszaki vezetőnek.

1974-től a főtí Vörösmarty Mezőgazdasági Termelőszövetkezetnél helyezkedett el erdészeti ágazatvezetőként. Az ott töltött húsz év alatt foglalkozott csemetetermeléssel, erdőneveléssel, fafeldolgozással és útépítéssel is.

1994-től az Egri Erdőfelügyelőség – majd az átszervezés után az Állami Erdészeti Szolgálat Balassagyarmati Osztályán dolgozott erdőfelügyelőként, 1997 után pedig mint osztályvezető.

10 évvel ezelőtt Fóton találkoztam vele először. Nemsokára kollégák lettünk. Erdőgazdálkodóként és erdőfelügyelőként is mindig nyugodt és segítőkész volt.

Keresztény reménnyel eltelve hiszem, hogy az élet örök. Az életnek az években mért földi szakasza ér véget a halállal.

Isten mindannyiunkat egy meghitt családi fészekbe vár a földi élet után, s hogy oda kerüljünk, egyszerűen csak hinni kell Őbenne.

Gyuri hűséges volt az Isten által szívébe írt törvényhez.

Hiányozni fog mindannyiunknak!

A Váci Erdészetnek és sok magángazdálkodónak volt erdőfelügyelője, ezért Dejtártól Vácrátótig az erdők az ő emlékét idézik.

Az Úr adjon neki örök békeséget.

Schurmann Mihály

Tóth József 1936–2003

Ha egyáltalán van szép temető, a salgóbányai bízást annak mondható. Erdő ölen búvik meg a múltba néző, csendes és előregedő település szélén, erdészembernek való végső pihenőre. Itt temetjük most Tóth Jóska barátunkat.

Munkádat minősíti, hogy 6 évi gyakorlatmal már az Erdőgazdaság legnehezebb erdészetiéhez, Inászfőra kerületél, műszaki vezetőnek. Itt vágta bele az egyetemi tanulmányokba, pedig a csemetekerti fejlesztés, a Szőlőverő, a Kaszálóparlag, a Papszállás, a Hosszúberc betelepítése; a budavölgyi, réztói, ortási, vadászházi felújítás a mai technikával sem lenne „félkezes feladat”.

Aztán jött az építés kora: út a Gortvába, a növényi völgybe, a Réztóhoz, új székház, szolgálati lakás, a szörösi fagyártmányüzem... A '70-es évek végén jött a váratlan és kegyetlen váltás. A gerincedet Te sem hagytad meghajlítani, eltörni pedig a tiédet sem bírták. Híva-

tásunk másik ágát, a vadászatot választottad, hogy Roth professzor úr igéi alapján még jobb erdőművelővé válj. Gyakran találkoztunk, s nem adtuk fel a hitet: fogunk még együtt dolgozni a régi munkahelyünkön.

Szegényebbek lettünk egy gerinces, tiszta kezű, hihetetlen munkabírású kollégával, aki mindvégig a nógrádi erdőben és erdőkért élt. Nekünk, a pályatársaidnak is hiányozni fogsz, Jóska.

Ritka manapság az olyan ember, aki mindenét kemény munkával szerezte és ingyen tán el sem fogadna semmit. Hát Jóska, most veled újra sírba teszünk belőlük egyet... De abban a hitben, hogy azokon a túlparti vadászmezőkön erdőket is találsz, madárdallal, kakukkszóval és szarvasbögéssel.

Üdv az erdésznek, Isten veled.

Fodor Imre

Emlékezés Lipták Jánosra

Elmúlt egy éve, hogy kollégánk, barátunk Lipták János meghalt.

Az egyik lény siet a létbe, a másik siet el a létből. A világot szakadatlan áramlás, változás újítja meg, mint ahogyan a végtelen örökkévalóságot az idő megállás nélküli folyamata frissíti fel. Születésünk nem nekünk öröm, halálunk nem nekünk bánat. Mások örültek, amikor világra jöttünk, mások sírnak, ha elmegyünk belőle.

1948. szeptember 1-én született, gazdálkodó szülők második gyermekeként. Már kamaszkorban elhatározta, hogy erdész lesz. A szakma elméleti alapjait a soproni Roth Gyula Erdészeti Technikumban szerezte meg. A Keletbükki Állami Erdőgazdaságnál jelentkezett munkára. Először a Parasznyai Erdészetenél, később a Szini Erdészetenél dolgozott, mint kerületvezető erdész. Kérésére 1969. május 1-től áthelyezték a Lillafüredi Erdészethez készletkezelő erdésznek.

1971-ben vonult be katonának. Őrmenteként szerelt le, megkapta a Haza Szolgálatáért Érdemérem bronz fokozatát.

1974. június 15-én kötött házasságot. Frigyükből két fiúgyermek született; Csaba és Gábor.

1976. január 19-i hatállyal került a MÉM Állami Erdőrendezőiséghez erdőtervezői munkakörbe.

1983-ban „Kiváló dolgozó” kitüntetést kapott. Az 1991-ben Sopronban megrendezett erdőtervezői versenyen csapatban első helyezést értek el.

Több száz hektár új erdő létrehozásához szükséges tervdokumentációt készített el.

Mi, akik átvettük tőle a halhatatlan részt, az örökséget, emlékezni fogunk rá, amíg csak élünk.

Hornyánszky Antal

Tóth Sándor 1930–2003

1930-ban született Sályon, egy Miskolc és Eger között fekvő településen.

Felsőfokú tanulmányait 1950-ben Sopronban kezdte. Az akkori szabályok szerint egy év belföldi szakirányú tanulással jogot szerzett külföldi tanulmányok folytatására. Élve ezzel a lehetőséggel, 1951-ben Brassóba ment, s ebben a gyönyörű városban a Műszaki Egyetem Erdőmérnöki Karán 1955-ben oklevelet szerzett.

Hazakerülése után egy évig az Északborosodi Állami Erdőgazdaságnál erdészvezetőként, majd szintén egy évig a Zemplén-hegységi Állami Erdőgazdaságnál fásítóként dolgozott.

1958-ban szülőfaluja közelébe, a Mátrai Erdőgazdaság Cserépfalui Erdészetiéhez került. Itt először fahasználatlalt, illetve szállítással foglalkozó műszaki vezető, majd 1964-től erdészvezető volt.

Vácsra 1973-ban került, és ettől kezdve a mai Állami Erdészeti Szolgálat jogelődeinél dolgozott. 1973 és 1979 között erdőfelügyelőként különböző feladatok látott el. Ezek közül ki kell emelni a szövetkezetekben dolgozó erdészek okta-

FELHÍVÁS

Egyetemünk Erdőhasználati Tanszéke szeretné elkészíttetni és a Botanikus kertben felállíttatni Lámfalussy Sándor professzor (1890–1975), a korábbi nagyhírű tanszékvezető (1947–1961) mellszobrát – halálának közelgő harmincadik évfordulója alkalmából.

A Tanszék erre a célra szánható szűk kerete miatt tisztelettel kérjük a Szakma képviselőit, hogy járuljanak hozzá a Professzor úr emlékének méltó megőrzését és ápolását elősegítő kezdeményezésünkhöz.

A szoborra szánt összeget az Egyetemen elkülönített alábbi témaszámmal szíveskedjenek átutalni:

- Számlatulajdonos: Nyugat-magyarországi Egyetem,
- Számlaszám: Magyar Államkincstár 10033001-00282864-00000000,
- Megjegyzés rovatba irandó: 15233.

Önzetlen támogatásukat az Egyetem és a Kar nevében is hálásan köszönjük!

Az Erdőhasználati Tanszék munkatársai

tását, amelynek kapcsán végigjárta Nógrád megyét.

1979 áprilisában erdőtervezői munkakörbe került. Itt részben erdőgazdálkodási, részben vadászati üzemtervek készítésével foglalkozott. Ebben az időszakban több évig egy szobában dolgoztunk. Emlékszem, hogy az Erdőrendezőség által évente megrendezett sportnapok sakkversenyét rendre megnyerte és ezzel neve a szolgálatnál igen ismertté vált. Időközben egészségügyi problémái fokozódtak, így 1988. augusztus 1-jével koragedménnyel nyugdíjba ment.

Búcsúznunk tőled, az Állami Erdészeti Szolgálat dolgozó, egykori munkatársaid, mi erdészek. Sándor bátyám, üdv az erdészeknek, Isten veled!

Raszler József

Hibbey Albert okl. erdőmérnök a Kaán Károly-díj birtokosa, az OEE Tiszteletbeli Tagja 1917-2004

A temetési szertartás az evangélikus vallás, a búcsúztatás a selmec-soproni akadémiai hagyományok szerint 2004 Nagypénteken a Visegrádi Fűvészkertben volt. A megjelent gyászolók egybegyűlte után fenyőgallyakkal feldíszített vadászfogat hozta a nemzetiszínnű zászlóval letakart koporsót a ravatalhoz három tiszteletes, négy erdész és az elhunyt két unokája kíséretében. A ravatalnál az OEE zászlaja és a magyar zászló tisztelettel az elhunytak. A menet alatt kürtösök fújták a gyász zenéjét. Az egyházi szertartás után az erdészek nevében Bánó László búcsúzott:

Kedves Berci Bácsi!

Negyvenéves ismeretségünk és barátságunk alatt most fog először előfordulni, hogy a Néked szánt mondandóm befejeztével nem javítod ki stilsztikai hibáimat és tárgyi tévedéseimet. Hajdan mit nem adtam volna azért, hogy ez egyszer megtörténjen. Most viszont nem érzek mást, csak a szomorúságot.

Mindig szerettel fogattal járnai. Most is fogattal érkezted. Csendesesen, némán, békében és méltósággal. Te is, mi is búcsúzni jöt-

tünk ide, az Apátkúti Fűvészkertbe. Búcsúnk után hamvait a Bükk-fennsíkra kerülnek az Ölyves völgyfő Tamás laposára, ahol nyughelyedet százéves bükkök, fenyők őrzik és vadvirágok díszítik.

1986-ban egy 16 éves gimnazista leány – Gabi – országos második helyezést ért el egy pályázaton. A pályázat címe „Erdészek, vadászok élete” volt. Dolgozatát Rólad írta, a máramarosi szolgálati éveidről. Rövid idézet a dolgozatról:

„Hibbey Albert.

Az erdész, vadász emlékekkel dúsan berendezett szobájában szálfá-egyeses derékkal ül karosszékében. 69 éves. Arcáról sugárzik a keménység, a fegyelem. Kicsit félek is tőle. Előttem jegyzetfüzet, előtte bekapcsolt magnetofon. Elkezd beszélni... Lassan, meg-megakadva.

Egy ismeretlen világ tárulkozik ki előttem. A magnetofonban hosszan forognak a szalagok. Kazetták váltják egymást hétfélegyen, néha hétköznap délutánokon is. És egyszer csak a végére érünk. Vége a történetnek. Nekem már csak le kell írnom a halottakat. De vajon le lehet-e írni? A hangulatot, az érzéseket. A temérdek történetet, élményt.”

Nem lehet leírni. Az erdészportrékat ismertető Gyökerek és lombok című könyvsorozat III. kötetében 96 oldalt tesz ki az életrajzod. Akik ismertek Téged, és olvassák ezt a könyvet, számtalan helyen úgy érzik, milyen jó lett volna a történeteidet még részletesebben leírni.

Ha nem sérül meg a bal kezed, katona lettél volna. A tisztí pályá így elérhetetlenné vált, erdőmérnök-hallgatónak iratkozol Sopronba.

Nem lehet leírni és elmondani a csodálatos soproni diákeveket. Pápai Gábor egyetlen mondatát is elég idéznem a Gyökerek és lombok című erdészportrék sorozat III. kötetéből: „Ragyogó, tartalmas, emlékekben gazdag hat évet hagytál magad mögött Sopronban”. Az Ifjúsági Kör elnökévé választottak. Hatalmas rang és hatalmas kötelezettség! Elnökséged idején épül fel az Egyetem menzája. Személyesen a kultuszminiszterhez írsz kérelmező levelet, kérve az építkezés erkölcsi és anyagi támogatását. A válasz sem az Egyetemhez érkezik, hanem az Ifjúsági Kör elnökéhez, azaz Hozzád. Az építkezést a kultuszminiszter 5000 pengővel támogatja. Soproni bányász-erdész-kohász szakestélyen vesz részt gróf Csáky István, a Magyar Királyság külügyminisztere. Arra vágyakozik, hogy megkereszteljék a selmec-soproni diákhagyományok szerint. A III. éves erdőmérnök-hallgatót, Hibbey Albertet választja keresztaipjául. Illő tisztelettel öntöd az excellenciás úr hajára a sört, és kened be homlokát korommal.

Sopron után Máramarosban kezdted az erdészeti szolgálatot. Nemcsak Te beszéltél mámorító szeretettel első szolgálati helyedről, Máramarosról, hanem korosztályod, barátaid, az erdészársadalom színe-javához tartozó férfiak sokasága is. Máramaros: A medvék, hiúzok, farkasok és fajok birodalma. A végtelen erdő, a végtelen csend birodalma. Brusztura, Felső-Szinevér, Dombó, Bustyaháza. A hatalom közelébe. A világ

sorsát nagyhatalmak határozzák meg. Világháború. A végén ismét leszakítják rólad Kárpátját, de Nalad Máramaros nem vész ködbe, szíved, lelked egy része örökre ott marad.

A világegés után a Bükkbe kerültél. Nem mesélhetek az egyszerű jó szándékú, nehéz sorsú bükki erdei munkásokról – a Czakkokról, Főnagykőről, Szeretekről, Tózsákról, Tózsérekről, Borosokról, az öreg Serbánról és a többiekről –, akik közül többen még az életüket is kockáztatták volna érted. Évtizedek után is fejből mondtad sok száz munkásod személyi adatait. Számtalan módon bizonyítottad emberségedet.

1948, vagy 1949 telén történt. Kovács Lajosnak, a csurgói kerület erdészének feleségére, Teréz áldott állapotban, kilencedik hónapban volt. Sívó kemény a tél. A fennsík teljesen el van zárva a külvilágtól. Méter feletti a hőérzet vastagsága. A csurgói erdészház telefonvezetékét elszakította a viharos szél. A fennsíkről siléncen lejövő gyakorolások hozták a hírt, Teréz vajúdik, veszélyeztetett terhes. Ha nem kap orvosi ellátást, elpusztul mind az anya, mind a gyermek.

Azonnal intézkedsz. Manóver mértékű az akció. Hintó száguld Szilvásról Belpátfalvára az orvosért. Mire megérkezik Szilvára, a szilvási bábaasszony már mindent összecsomagolt. Mire az erdőgazdasági vasútüzem állomásához érnek, már felfűtve dohog az egyik szerelvény mozdonya. A vagonokban már ott vannak a lapátos emberek. Szükség is lesz rájuk. Irány az alsó sikló-állomás. A vasútvonal több pontján megáll a szerelvény, el kell hányni a havat. Közben futárok indulnak sítálpont Rápáshutára, Nagyvisnyóra, Ómassára. Segélykérésükre minden ökrösgazda befog. Mennek az ökrökkel Csipkésűtra. A vonat szerelvény az alsó sikló-állomáshoz érkezik. Csak gyalog lehet a felső sikló-állomáshoz felmenni. Gyalogosan is csak akkor, ha elhánnyák a rengeteg havat. Telefon Csipkésűtra: A hintóba azonnal fogják be a lovakat, és amint járható az út, azonnal induljon a hintó a felső sikló-állomáshoz. Mire felér az orvos és a bábaasszony, már az ökrök a mögöttük kötött rönkökkel járhatóvá törték a havat, és a csipkésűti hintó a felső sikló-állomásnál áll. Kihajítják a ménest is. 30 ló tőri a havat az ökrökkel együtt. Verítékben úszva haladnak a csurgói erdészház felé.

Eközben a házaspár már feladott minden reményt. Az asszony sorsába belenyugodva némán fekszik.

A férfi hallotta meg először a csipkésűti ménék nyakára kötött csengők hangját. Terikém! Ne búsulj! Hallod a csengettyűket? Jönnek!

Kovács Ilonka egészségesen megszületett, édesanyja túl lett az életveszélyen.

Lakos György novellát írt a történetekről Csengettyűszó címmel. Déry Tibor már kisregényt írt minderről. A regényben Kovács Ilonkából Simon Menyhért lett, belőled kedves Berci Bátyám meg a falu párttitkára. A kisregényt meg is filmesítették.

A Bükkben is közelébe a hatalom, megint zátonyra futtatják az életed. Az ÁVO-val mérközöl. Egyenlőtlen a küzdelem. Nem tudnak ellened felhozni semmit, mégis megint menned kell. Most a Bükkben – Szil-

vásvárad, Nagyvisnyó, Mályinka, Ómassa, Répáshuta, Cserépfalu, Bükkzsérc és a többi környező falu erdeiben és lakosai szívében – hagyod örökre a szíved, lelked egy másik részét...

Az élet a Pilisbe vezényel. Csak idő kérdése, és ismét megjelenik a leszámoló hatalom. 1956. Az erdőgazdaságnál Téged választanak munkástanács-elnöknek. Az igazgató lemond. Te javasolod az üzemi értekezleten, hogy senki se fogadja el az igazgatói lemondást. „Mostanáig ő vigyázott ránk, mostantól a mi kötelességünk vigyázni órá.” Néhány hónap múlva az Országos Erdészeti Főigazgatóságtól mégis megkapod a felmondásod országos hatáskörrel, azaz, mint erdész, nem vállalhatsz állást sehol a Magyar Államerdészetnél.

Rövid múzeumi építésvezetői munkálkodás után az Országos Vízügyi Hivatalhoz kerülsz. Az ártéri erdők gazdája leszel. 800 fő gát- és csatornaőr számára írsz tankönyvet az ártéri erdőgazdálkodásról. Megkapod az Aranyjelvényes Újító kitüntetést. Itt éred el a nyugdíjkorhatárt.

Nyugállományba vonulsz. Mint nyugdíjas, sok mindent csinálsz. Igazából, mint mindig, most is csak két kérdés érdekel: A Haza és a szakma sorsa.

Az élet nagy kitüntetéseit sohasem a király, sohasem az államfő adja, hanem mindig a közember. Akit az Országos Erdészeti Egyesület 120 fős Választmánya titkos szavazással magas szintű elismerésben részesít a kimagasló szakmai értékeket teremtő munkájáért, azaz a Kaán Károly-díjjal tünteti ki, mint Téged, akit ugyanezen Választmány szintén titkos szavazással az Országos Erdészeti Egyesület Tiszteletbeli Tagjává választ, mint Téged, annak méltatására felesleges minden további szó.

Ennyit az életről, a táviratnak vége.

Kedves Berci Bátyánk!

Nehéz életet éltél. Lehet, hogy így utólag nézve máshogy kellett volna élni? Kényszerítő erőt érzek arra, hogy az utókor számára most néhány – még 1986-ban mondott – mondat erejéig Téged szólaltassalak meg:

„Arra a kérdésre, hogy ha újrazekedném, mit tennék: Gondolkodás nélkül azt felelném, hogy megint az erdész pályát választanám. Fölfelé és kifelé barcolnék keményen. A beosztott munkatársaimat minden alkalommal szembe dicsérném és fenyegetném, de igyekeznék, mint eddig sikerült, soha el nem téveszteni, kinek, mikor jár elismerés és kinek, mikor elmaraszta-

lás. Inkább szenvednék újból, mintsem önmagamam, az elveimet, a becsületemet tagadnám meg. Újra a feleségemet venném el, mert egyetlen alkalommal, egyetlen szóval nem tett szemrebányást, nem panaszkodott a sok megpróbáltatáskor és sok néhez helyzetünkben.”

Hibbey Albert feje és gerince soha, senki előtt még nem hajlott meg. Léte során most először mély főhajtással és megtört derékkal áll a Mindenható előtt. Alázattal kéri, mint kérte élete során mindig is istenfélelemmel, izzó hazaszeretettel és izzó szakmaszeretettel:

Uram! Könyörölj nemzetünkön és hazánkon, segíts meg szakmánkat, és ha méltónak ítélsz rá, fogadj Magadhoz!

Berci bátyánk! Nyugodj békében!

A beszédet Kovács Vilmos: Verecke és Áprily Lajos: Szeret az erdő c. verse követte. Kertész József szavalt. Ezután Schmotzer András állt a ravatalhoz, és intonálta a „Fiúk! Ha majd remeg kezemben” c. selmeci dalt. Az erdészalakulat háromszoros sortüze után a jelenlevők elénekelték az Erdész- és Magyar Himnuszt. Hibbey Albertet utolsó útjára cigánybanda kísérte.

Bánó László

„Börzsöny a mi műhelyünk”

Az Ipoly Erdő Rt. az Országos Erdészeti Egyesület Helyi Csoportjával együttműködve ezen a címen rendezett konferenciát 2004. február 23-án a szobi művelődési házban. Az időjárás sajnos nem kedvezett a rendezvény szervezőinek, előadóinak és a résztvevőknek, mert a szünni nem akaró ónos eső és jegesedés már hajnaltól áramszünetet okozott Szobon és környékén. Emiatt nem volt fűtés a művelődési házban. Délelőtt visszatért az áram egy kis időre, ez ugyan nem volt elég a terem felfűtésére, de legalább az előadók a szemléltető anyagukat (diakép, írásvetítő fólia, számítógépes

demonstráció) be tudták mutatni.

A dermesztő hideg nem ártott a rendezvénynek, mert rendkívül értékes és érdekes előadásokat hallott és látott a mintegy száz főnyi közönség. Az előadások a Börzsönyben és környékén élő, dolgozó erdészeknek, erdőmérnököknek szólt, de mellettük meghívtást kaptak és jelen voltak a Duna-Ipoly Nemzeti Park Börzsönyi Tájegység vezetője és munkatársai, valamint a Börzsöny Múzeum Baráti Köre tagjai. A rendezvény védnöke Kiss László, az Ipoly Erdő Rt. vezérigazgatója volt, bevezetőt Haraszti Gyula, az Ipoly Erdő Rt. termelési és műszaki vezérigazgató-helyettese mondott.

Az első előadó dr. Vojnits András zoológus volt, akinek Börzsönykutatásai nagy múltra tekintenek vissza. Előadásának egyik hangsúlyos üzenete az volt, hogy a Börzsöny (különös tekintettel a Magas-Börzsönyre) tulajdonképpen az egyetlen olyan hazai hegység, amely ma még ember által érintetlennek tekinthető (leszámítva az erdészeti tevékenységet), ezért rendelkezik olyan hallatlanul gazdag állat-

és növényvilággal. Sajnos a hegyi kerékpárosok és motorkerékpárosok nincsenek tekintettel ezekre az értékekre, és egyelőre velük szemben tehetetlenek a hivatásos és civil természetvédelmi szervezetek is.

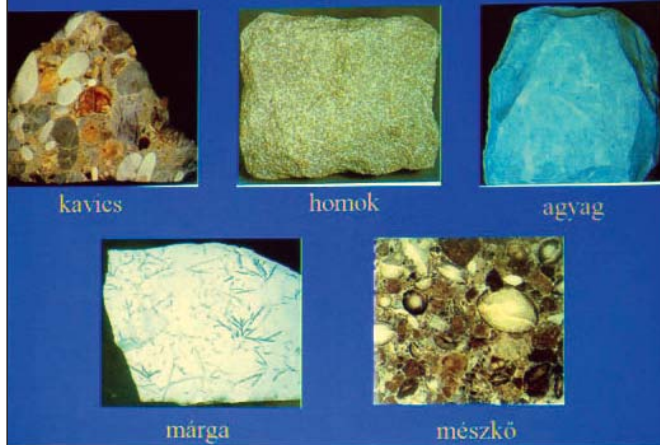
Dr. Karátsón Dávid vulkanológiai előadása a hegység vulkáni fejlődéstörténetének vázlatát mutatta be gazdag képi, térképi illusztrációkat használva. Munkatársaival folytatott kutatásai eredményei alapján hosszabb időtartamra és több szakaszra teszik a Börzsöny vulkáni kialakulását, mint ahogyan azt a korábbi kutatások szerint leírták.

Dr. Dulai Alfréd a Börzsöny üledékes kőzeteiről és ősmaradványairól szóló előadását számítógépes illusztrációkkal tette még érzékletesebbé. Elmondta,

Domborzati illusztráció

Üledékes kőzetek

Karátson Dávid előadása

hogy nagyon sok eredménnyel rendelkezik már az őslénykutatás ebből a térségből, de még mindig akad kutatható bőséget ezen a területen.

Dr. Nagy József botanikus „A Börzsöny általános növényzeti vonatkozásai” c. cönológiai előadását számos diakép vetítésével fejezte be, amely képileg is meggyőzően támasztotta alá azt a fő megállapítást, hogy a Börzsöny növényvilága fajban és növénytársulásokban kiemelkedően gazdag. Ez annak is köszönhető, hogy a különböző flóratartományokba tartozó szubmediterrán flóraelemek „itt adnak találkozót” a kontinentális és a szubkárpatiai flóraelemekkel, és ez az oka annak, hogy a Börzsöny négy flórajárással is rendelkezik.

Helyreigazító

A májusi szám 172. oldalán a tudósítónak Csíkszeredában járt az esze, így lett az ebesi csemetkert kiváló erdőszékből, Domokos Gergelyből Dénes Domokos. Mindkét Domokostól elnézést kér a szerkesztő.

Dr. Standovár Tibor ökológus szemmel vizsgálta a Börzsönyi erdőket, az általa elmondottak és a bemutatott illusztrációk mind, mind azt fejezték ki, hogy jó lenne, ha a „vágásos gazdálkodást” a természet-szerű erdőgazdálkodás váltaná fel, amely nemcsak a faji és élőhelyi

sokféleség (biodiverzitás) megőrzését és fokozását segítené elő, hanem tájképi és tájészletképi szempontból is tovább növelné hegyvidékünk értékét.

Dr. Koczó József helytörténész a „Nyugat-Börzsöny településeinek helytörténeti vázlata” címmel adott körképet a hegy-ség nyugati (Pest megyei) településeinek kialakulásáról, történetéről. A településtörténet a helyi társadalmak történetének fontos kerete, amely szociális, társadalomlélektani jelentőséggel is rendelkezik.

Múzeumlátogatás zárta az eseményt, Lakatos József megbízott múzeumvezető mutatta be a Börzsöny Múzeumot, szólva az állandó (régészeti, néprajzi, természet-tudományi és egyéb) kiállításról, és a BMBK által tavalyi ősszel rendezett konferenciához kapcsolódó, és 2004. március végéig látogatható időszaki („Kőzet-”, ás-

Vojnits András zoológus

vány-, ősmaradvány-leletek a Magyar Természettudományi Múzeum és a Magyar Állami Földtani Intézet Országos Földtani Múzeuma gyűjteményből” c.) kiállításról.

Végül a Börzsöny Múzeum Baráti Köré-nevében megköszönöm a konferencián való részvétel lehetőségét az Ipoly Erdő Rt. vezetésének és munkatársainak. Bízunk abban, hogy további együttműködésünk során egymás stratégiai partnereivé válhatunk a Börzsöny természeti és társadalmi értékeinek megismerésében, megismertetésében és megővésében.

Fésű József György

Börzsöny Múzeum Baráti Körének elnöke

Oktatócsomag

Hazánkban előforduló jellegzetesebb fajok gyűjteménye

Tartalom: 20 faj ismertetanyag két oldalon A3 méretben és 80 db A5 kártya a fajok alak, kéreg, termés, metszet képeivel.

Az Oktatócsomag, valamint a fajok poszter (900 x 440 mm) formában való utánrendelésére van lehetőség az Alföld Rendszerháznál.

A kiadvány szerzői, szerkesztői

Németh Róbert

5000 Szolnok, Szigliget u. 2.
tel./Fax: 56-420-018, 513-986
E-mail: alfold@alfoldgis.hu

Lektorálta
Török Olga
erdőmérnök,
mérnök-tanár

Dósa Gyula
erdész, vadgazdálkodási
szakmérnök, erdőpedagógus
5000 Szolnok, Verseghy út 18.
tel.: 30 9785-328

Az igényes kiadványt hazai minisztériumok és Roland Migende Baden Württemberg Tartomány Erdőtanácsosa támogatta.